



Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji

Vodič za pravosudne djelatnike

SADRŽAJ

1. Uvod	4	4. Nesolventnost	30
1.1. „Pravosudna suradnja u građanskim stvarima“ – izgradnja mostova među pravosudnim sustavima u EU-u	5	4.1. Kontekst	31
1.2. Prema stvarnom europskom području građanskog pravosuđa	5	4.2. Uredba o stečajnom postupku	31
1.3. Poseban položaj Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine	6	5. Mjerodavno pravo	36
1.4. Pojačana suradnja	7	5.1. Mjerodavno pravo – problem	37
1.5. Pravna stečevina u području građanskog pravosuđa	7	5.2. Zakon koji se primjenjuje na ugovorne obveze – Uredba „Rim I“	37
1.6. Načelo uzajamnog priznavanja i ukidanje egzekvature	7	5.3. Mjerodavno pravo u slučaju protupravnog postupanja – Uredba „Rim II“	42
2. Nadležnost, priznavanje i izvršenje u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba „Bruxelles I“	10	6. Roditeljska odgovornost i razvod	50
2.1. Opći uvod	11	6.1. Uredba „Bruxelles IIa“	51
2.2. Uredba „Bruxelles I“ i Preinačena uredba „Bruxelles I“	12	6.2. Mjerodavno pravo u slučaju razvoda – Uredba „Rim III“	58
3. Europski postupci u građanskim i trgovačkim stvarima	24	7. Obveze uzdržavanja	62
3.1. Pregled	25	7.1. Kontekst Uredbe o uzdržavanju – Uredba „Bruxelles I“ i Haaška konvencija o uzdržavanju iz 2007.	63
3.2. Europski nalog za izvršenje za nesporne tražbine – „EEO“	25	7.2. Svrha Uredbe o uzdržavanju	63
3.3. Postupak za europski platni nalog – „EOP“	27	7.3. Područje primjene	64
3.4. Europski postupak za sporove male vrijednosti – „ESCP“	27	7.4. Nadležnost	64
3.5. Europski nalog za blokadu računa – „EAPO“	28	7.5. Mjerodavno pravo – članak 15.	66
		7.6. Priznavanje i izvršenje	67
		7.7. Pravna pomoć i oslobođenje od plaćanja troškova – članci od 44. do 47.	68
		7.8. Središnja tijela – članci od 49. do 63.	69

8. Nasljeđivanje	70
8.1. Kontekst i svrhe Uredbe o nasljeđivanju.	71
8.2. Nadležnost u nasljeđivanju.	72
8.3. Mjerodavno pravo	74
8.4. Priznavanje i izvršenje	77
8.5. Europska potvrda o nasljeđivanju – članci od 62. do 73.	78
8.6. Informacije o zakonima i postupcima država članica – članci od 77. do 79.	80
9. Dostava dokumenata	84
9.1. Kontekst Uredbe o dostavi pismena	85
9.2. Uredba o dostavi pismena	85
10. Izvođenje dokaza	90
10.1. Kontekst Uredbe o izvođenju dokaza.	91
10.2. Uredba o izvođenju dokaza	91
11. Pravna pomoć	94
11.1. Kontekst	95
11.2. Direktiva o pravnoj pomoći.	95
12. Mirenje	98
12.1. Izvansudska nagodba – alternativno rješavanje građanskih i trgovачkih sporova u Europskoj uniji	99
12.2. Europski kodeks ponašanja za mirelje	99
12.3. Europska direktiva o mirenju	99
13. Izvršenje presuda	102
13.1. Kontekst	103
13.2. Europski nalog za blokadu računa – EAPO	103
13.3. Nadležnost.	105
13.4. Ishodište EAPO-a	105
13.5. Što se događa nakon izdavanja EAPO-a	107
13.6. Pravna sredstva i ostale odredbe za zaštitu dužnikovih interesa	108
14. Olakšavanje pravosudne suradnje i pristupa informacijama u praksi.	110
14.1. Europska pravosudna mreža u građanskim i trgovачkim stvarima	111
14.2. Objava informacija na europskom portalu e-pravosuđe	113
Popis instrumenata navedenih u ovom Vodiču.	116

Uvod



1.1. „Pravosudna suradnja u građanskim stvarima” – izgradnja mostova među pravosudnim sustavima u EU-u

U zadnjih su se 15 godina dogodile važne promjene u području europskog prava koje, međutim, pravosudni djelatnici uglavnom ne primjećuju. Međunarodno privatno pravo ili – kako ga nazivaju u Ugovoru – „pravosudna suradnja u građanskim stvarima” razvila se u neovisno i zasebno područje europskog prava. Otkad je Ugovorom iz Amsterdama nadležnost za donošenje zakona u području međunarodnog privatnog prava prenesena na Europsku uniju, doneseni su brojni važni europski zakonodavni akti u tome području. Kao i u drugim područjima prava Europske unije, instrumenti doneseni u tome području prevladavaju nad nacionalnim zakonodavstvom država članica i međusobno su povezani s nacionalnim pravom u pogledu uspostave minimalnih postupovnih standarda na razini Unije u određenim pravnim područjima.

Europsko međunarodno privatno pravo od praktične je važnosti za pravosudne djelatnike – suce, odvjetnike, javne bilježnike i ostale pravne stručnjake – koji odlučuju o stvarima iz građanskog i trgovачkog prava te savjetuju klijente ili djeluju u njihovo ime u takvim stvarima. Načelima slobodnoga kretanja robe, usluga, kapitala i osoba potiče se mobilnost europskih građana i razvoj trgovine u cijeloj Europskoj uniji. Zbog toga se pravosudni djelatnici sve više suočavaju sa situacijama koje imaju prekogranične posljedice te s problemima i pravnim pitanjima koja su uređena pravom EU-a. Takve situacije mogu uključivati, na primjer, provedbu ugovora o isporuci robe i pružanju usluga preko granica, pravna pitanja koja se odnose na kretanje

turista i na prometne nesreće u inozemstvu, pitanja u vezi sa stjecanjem pokretne i nepokretne imovine te raspolaganjem njome fizičkih osoba i poduzeća u jednoj ili više država članica Europske unije koje nisu one u kojoj imaju sjedište te o nasljeđivanju ostavine osoba koje imaju imovinu i veze u nekoliko država članica. Osim toga, multinacionalni osobni odnosi sve su češći u području obiteljskog prava i redovito sejavljaju pravna pitanja u vezi s prekograničnim obiteljskim odnosima te pitanjima roditeljske odgovornosti. Osim toga, mala i srednja poduzeća – MSP-ovi – koja su velik dio europskog domaćeg tržišta redovito posluju preko granica, a često i internetom. Zbog toga je pravosudnim djelatnicima u državama članicama teško biti u tijeku s najnovijim događanjima u tome sve složenijem i sve važnijem području djelovanja Europske unije.

1.2. Prema stvarnom europskom području građanskog pravosuđa

Pravila pravosudne suradnje u građanskim pitanjima temelje se na pretpostavci jednake vrijednosti, nadležnosti te položaja pravnih i pravosudnih sustava pojedinih država članica te presuda njihovih sudova i na **načelu uzajamnog povjerenja** u uzajamne sudove i pravosudne sustave. U središtu je tog načela uzajamno priznavanje sudskeh naloga država članica koje također obuhvaća ideju prakse **prekogranične suradnje između pojedinih sudova i sudbenih tijela**. Ujednačena pravila u tome području važna su za osiguranje pravne sigurnosti i predvidljivosti u pravnim situacijama koje imaju prekogranične posljedice. Kada bi svaka država članica zasebno utvrdila koje će pravo primjenjivati i koji će sud biti nadležan u svakom prekograničnom pravnom odnosu te koje će se presude

kojih država članica priznati, rezultat bi bio nedostatak pravne sigurnosti građana i poduzeća u odnosu na nadležnost i mjerodavno pravo.

Na **Europskom vijeću u Tempereu** održanom 15. i 16. listopada 1999. Vijeće je formuliralo cilj stvaranja „stvarnog europskog pravosudnog područja“ na temelju načela da pojedince i poduzeća ne treba sprječavati ili obeshrabrivati u ostvarivanju njihovih prava neusklađenostima ili složenostima pravosudnih i upravnih sustava u državama članicama. Vijeće je kao prioritete za djelovanje u tom području utvrdilo ponajprije **bolji pristup pravosudu** u Europi, **uzajamno priznavanje** sudske odluka i sve veću **konvergenciju** u području građanskog prava.

Pojam **pravosudne suradnje u građanskim stvarima** prvo se spominje u **Ugovoru iz Maastrichta**, Ugovoru o Europskoj uniji u kojem je pravosudna suradnja u građanskim stvarima definirana kao predmet zajedničkog interesa država članica. **Ugovorom iz Amsterdama** ta je politika suradnje, koja je dotad bila usmjerena samo na djelovanja država članica, postala predmet zakonodavnog djelovanja institucija Europske zajednice. U **Ugovoru iz Lisabona** izravno se upućuje na **načelo uzajamnog priznavanja** presuda u građanskim stvarima, ali se ne spominje zakonodavna nadležnost. U **članku 81.** Ugovora o Europskoj uniji sveobuhvatan je popis aktivnosti koje mogu biti uređene zakonima. Većina tih aktivnosti poznata je iz konteksta prijašnjih ugovora, ali u popisu se sada izričito spominje učinkovit pristup pravosuđu te pravosudno sposobljavanje članova sudstva i zaposlenika sudova. U članku 81. objašnjeno je i da pravosudna suradnja u građanskim stvarima može uključivati donošenje mjera za usklađivanje zakona i propisa država članica. Osim mjera iz područja obiteljskog prava, svi se propisi u

tim pitanjima sada donose u okviru redovnog zakonodavnog postupka u kojem zakonodavstvo Unije zajedno donose Europski parlament i Vijeće kao suzakonodavci. Mjere obiteljskog prava donose se u skladu s posebnim postupkom u okviru kojeg Vijeće djeluje jednoglasno nakon savjetovanja s Parlamentom.

1.3. Poseban položaj Danske, Irske i Ujedinjene Kraljevine

Kada primjenjuju instrumente europskog međunarodnog privatnog prava, pravosudni djelatnici moraju voditi računa o tome da se svi instrumenti ne primjenjuju na sve države članice. Danska, Irška i Ujedinjena Kraljevina imaju poseban položaj u skladu s Ugovorom u odnosu na zakonodavstvo doneseno u području građanskog pravosuđa. Danska ne sudjeluje u donošenju instrumenata u tom području i oni ju ne obvezuju. Međutim, primjena nekih instrumenata proširena je na Dansku na temelju bilateralnih sporazuma s EU-om. Ujedinjena Kraljevina i Irška imaju pravo birati hoće sudjelovati u donošenju zakonodavnih instrumenata u tome području i instrument ih obvezuje samo ako su pristale sudjelovati („opt-in“). UK i Irška do danas su pristali sudjelovati u većini zakonodavnih akata u području građanskih i trgovačkih stvari. Na primjer, UK i Irška nisu pristali sudjelovati u donošenju Uredbe o nasljeđivanju. Kod primjene zakonodavnog instrumenta u tom području savjetuje se provjeriti primjenjuje li se taj instrument na jednu ili obje države članice i u kojim je razmjerima Danska pristala sudjelovati u njemu.

1.4. Pojačana suradnja

Konačno, u skladu s odredbama za **pojačanu suradnju** u Ugovoru o funkcioniranju Europske unije, najmanje devet država članica može poduzeti mjere za jačanje uzajamne suradnje poduzimanjem mjera kojima se ostvaruju ciljevi EU-a, ali samo kao posljednji izbor kada se pokaže da predmetne mjere ne mogu poduzimati sve države članice. U području pravosudne suradnje u građanskim stvarima jedina mjeru koja je dosad donesena na takav način odnosi se na mjerodavno pravo za razvod (Uredba „Rim III“).

1.5. Pravna stečevina u području građanskog pravosuđa

Pravna stečevina – odnosno skup zakonodavstva u području pravosudne suradnje u građanskim i trgovackim stvarima – znatno se povećala zadnjih petnaest godina. Postoje pravni instrumenti kojima se uređuje nadležnost, uzajamno priznavanje i izvršenje presuda te mjerodavno pravo u nizu pitanja, od ugovora do nastjeđivanja i obveza uzdržavanja. U europskom je zakonodavstvu također predviđena izravna suradnja sudova i nadležnih tijela država članica pri, na primjer, izvođenju dokaza u inozemstvu ili u pitanjima otmica djece. Pristup pravosuđu u prekograničnim stvarima poboljšan je zahvaljujući odredbama o pravnoj pomoći i posredovanju te pojednostavljenim i povoljnijim postupcima za mala i nesportna potraživanja. Radi olakšavanja primjene „pravne stečevine“ u praksi osnovana je Europska pravosudna mreža u građanskim i trgovackim stvarima.

Pravna stečevina sada je dovoljno zrela da se donose instrumenti „druge“, čak i „treće“ generacije. **Potrebno je unaprijediti** postojeće mjeru na temelju iskustva njihove primjene u praksi i novog načina razmišljanja o tome kako bi se instrumentima mogli uskladiti s modernim društvenim i gospodarskim okolnostima.

1.6. Načelo uzajamnog priznavanja i ukidanje egzekvature

Politika u području pravosudne suradnje EU-a u građanskim i trgovackim stvarima zasniva se na načelu **uzajamnog priznavanja**. Cilj je pojačanog uzajamnog priznavanja sudske odluke i presuda te nužnog usklađivanja zakonodavstva olakšati suradnju između tijela i sudske zaštite prava pojedinaca. Krajnji je cilj politike uzajamnog priznavanje slobodno kretanje svih vrsta sudske odluke u području građanskih i trgovackih stvari među svim državama članicama te njihovo priznavanje i provedba u drugim državama članicama bez posrednih koraka.

Ključni je element u razvoju prava EU-a u tom području postupno uklanjanje zapreka priznavanju i izvršenju presuda među pravosudnim sustavima država članica. Europsko vijeće u Tempereu, koje je održano u listopadu 1999., pozvalo je na nastavak smanjenja posrednih mjeru koje su još bile potrebne za priznavanje i izvršenje odluke ili presude u državi kojoj je upućen zahtjev te potpuno ukidanje postupka za proglašenje izvršivosti strane presude („egzekvatura“).

Prvi je korak bilo ukidanje posrednih postupaka za male potrošačke ili trgovačke tužbe te za nesporna potraživanja. Izmjenama Uredbe „Bruxelles I” ide se korak dalje te ukida postupak „egzekvature” u odnosu na sudske odluke u građanskim i trgovačkim stvarima općenito. Postupak egzekvature ukinut je i za određene odluke iz područja obiteljskog prava te uzdržavanja.

U ovom su Vodiču opisani do sada doneseni instrumenti. Svrha je opisa svakog instrumenta dati sažetak sadržaja instrumenta, ali on ne služi kao zamjena za upućivanje i proučavanje teksta samog instrumenta. Za neke instrumente dostupni su zasebni vodiči na koje se pojedinačno upućuje.



Nadležnost, priznavanje i izvršenje u građanskim i
trgovačkim stvarima – Uredba „Bruxelles I”

2.1. Opći uvod

Nadležnost sudova država članica i pravila mjerodavnog prava u **građanskim i trgovačkim stvarima** u središtu su pravosudne suradnje u građanskim stvarima u Europskoj uniji. Nacionalna pravila država članica o postupcima međunarodnog privatnog prava i međunarodnim građanskim postupcima različita su. To može narušiti dobro funkcioniranje unutarnjeg tržišta u Europskoj uniji. Kako bi se to spriječilo, nužno je da u EU-u postoje ujednačene odredbe kojima se uređuju pitanja nadležnosti suda te pojednostavljene postupovne formalnosti radi ostvarenja brzog i jednostavnog priznavanja te izvršenja sudskeh odluka donesenih u drugoj državi članici. Time se osigurava slobodno kretanje sudskeh odluka iz jedne države članice u drugu.

1. primjer

Poduzeće A sa sjedištem u državi članici br. 1 sklapa ugovor s organizatorom sajma iz poduzeća B, čija je glavna uprava u državi članici br. 2., te je na temelju toga poduzeće A rezerviralo 600 četvornih metara izložbenog prostora i odgovarajućih usluga prema dogovorenoj cijeni na trodnevnom sajmu u državi članici br. 2 na kojem planira sudjelovati kao izlagač. Pet dana prije početka sajma glavni klijent poduzeća A obavješćuje ga da ne može sudjelovati na sajmu. Poduzeće A stoga je otkazalo rezervaciju poduzeću B. Zbog toga što je prekasno dobilo obavijest, poduzeće B ne može iznajmiti 500 četvornih metara drugom izlagaču i traži od poduzeća A da mu plati dogovorenou ugovornu cijenu. Poduzeće A odbija platiti. Poduzeće B želi podnijeti tužbu protiv poduzeća

A te traži kako bi to i gdje trebalo učiniti kako bi najbolje moglo ostvariti svoje interese.

Europskim pravilima građanskog postupka u građanskim i trgovačkim stvarima koja se, u vezi s nadležnosti suda u osnovi temelje na Uredbi 44/2001⁽¹⁾, koja je poznata kao **Uredba „Bruxelles I”**, kako se i naziva u dalnjem tekstu, osigurana je veća sigurnost u takvim situacijama. Pravila nadležnosti prema Uredbi „Bruxelles I” jednaka su u svim državama članicama⁽²⁾. Svaka presuda donesena prema toj Uredbi u jednoj državi članici jednak je priznaje i izvršava u svim drugim predmetnim državama članicama. Zasebno se odredbama Europske unije kojima se utvrđuju ujednačena pravila o mjerodavnom pravu osigurava da sudovi primjenom istih pravila odlučuju koje se pravo primjenjuje na pravni odnos s obzirom na razlike predmete.

Primjenjujući pravila o nadležnosti iz Uredbe „Bruxelles I”, poduzeće B može izabrati između dvaju alternativnih načina postupanja. Prvo – može pokrenuti sudske postupke na sudu koji je nadležan u mjestu poslovanja Poduzeća A u državi članici br. 1: u skladu s općim pravilom trenutačno se postupci iz članka 2. mogu pokrenuti na sudu nadležnom u mjestu poslovanja tuženika. Drugi je način da poduzeće B odluči voditi postupak na sudu u vlastitoj državi članici br. 2, koja je nadležna u skladu s člankom 5. stavkom 1. točkom (b) Uredbe Bruxelles I jer je to mjesto u kojem se

(1) Uredba Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskeh odluka u građanskim i trgovačkim stvarima.

(2) Danska, koju Uredba „Bruxelles I” neposredno ne obvezuje, svejedno sudjeluje u primjeni instrumenta jer je u tu svrhu sklopila zaseban sporazum s EU-om i njegovim državama članicama: vidjeti SL L 299/62, 16.11.2005.

izvršavaju ugovorne usluge. Povoljna presuda koju je donio sud u državi članici br. 2 priznala bi se u bilo kojoj državi članici u kojoj poduzeće A ima imovinu te bi se ondje u relativno jednostavnom postupku mogla učiniti izvršnom. Poduzeće B nema razloga za zabrinutost jer ti sudovi mogu odlučiti o predmetu primjenom različitih pravila mjerodavnog zakonodavstva jer se u skladu s Uredbom „Rim I”, koja se primjenjuje u većini država članica EU-a⁽³⁾, mjerodavnost zakona utvrđuje na temelju istih pravila. (vidjeti u Poglavlju 5. o mjerodavnom pravu)

(3) Svi osim Danske.

2.2. Uredba „Bruxelles I” i Preinačena uredba „Bruxelles I”

2.2.1. Pregled

Uredba „Bruxelles I” stupila je na snagu 1. ožujka 2002. Njome je zamijenjena prethodna Konvencija iz Bruxellesa iz 1968. kojom su se uređivala ista pitanja te koja se i dalje primjenjuje na neka prekomorska državna područja određenih država članica. Uredba „Bruxelles I” revidirana je i naknadno je donesena nova - preinačena - verzija Uredbe u prosincu 2012.⁽⁴⁾ koja sadržava niz važnih promjena u izvornom tekstu uredbe

(4) Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012.; vidjeti SL L 351/1 od 20. 12. 2012.; ova će se uredba, koja će se u ovom Vodiču nazivati Preinačena uredba „Bruxelles I”, primjenjivati od 10. siječnja 2015.; Danska je obavijestila da u skladu sa sporazumom koji ima s EU-om planira primjenjivati Preinačenu uredbu „Bruxelles I” na države članice EU-a; vidjeti SL L 79/4 od 21.3.2013.

„Bruxelles I” na koje se upućuje kasnije u ovom poglavlju.⁽⁵⁾ Nakon donošenja Preinake donesene su dodatne izmjene kako bi se uzela u obzir primjena Sporazuma o europskim patentima i osigurala nadležnost Jedinstvenog suda za patente.⁽⁶⁾

Primjena pravila Konvencije iz Bruxellesa 1980-ih međunarodnom konvencijom proširena je na države članice Europskog udruženja za slobodnu trgovinu (EFTA). O Konvenciji, koja je poznata kao Konvencija iz Lugana, ponovno se pregovaralo nakon što je Uredba „Bruxelles I” bila na snazi godinama i na temelju toga donesena je revidirana Konvencija. Danas se nova Konvencija iz Lugana primjenjuje u postupcima među državama članicama EU-a te Islanda, Norveške i Švicarske.⁽⁷⁾

2.2.2. Područje primjene Uredbe „Bruxelles I”

Uredba se primjenjuje na građanske i trgovačke stvari, osim na prihode, carine ili upravna pitanja. Ne primjenjuje se na određena područja građanskog prava, kao što su položaj ili pravna sposobnost fizičkih osoba,

(5) U ovom se Vodiču upućuje na različite članke prema redoslijedu u Preinačenoj verziji Uredbe. Osim promjena u sadržaju u Preinaci, u novoj su verziji Uredbe izmijenjeni i brojevi članaka te se ti brojevi koriste u ovom Vodiču; Preinaku sadržava pomoćnu korelacijsku tablicu u Prilogu III. u kojoj su navedeni istovjetni članci u dvjema verzijama Uredbe. Tehnika korištena za Preinaku sastojala se od ponovne izrade nacrtu cijelog instrumenta umjesto mnoštva izmjena u tekstu.

(6) Vidjeti odjeljak 2.2.8. u nastavku za potpuniji opis odredbi instrumenta „Suda za patente”.

(7) Izvorna je Konvencija iz Lugana, koja je tako nazvana jer se o njoj pregovaralo u Laganu u Švicarskoj i potpisana je ondje 16. rujna 1988. Nova Konvencija potpisana je 30. listopada 2007. te ju je EU ratificirao i stupila je na snagu između EU-a i država članica EU-a, uključujući Dansku i Kraljevinu Norvešku 1. siječnja 2010. Naknadno su je ratificirali Švicarska, u kojoj je stupila na snagu 1. siječnja 2011., te Island, u kojem je stupila na snagu 1. svibnja 2011.

bračna pitanja, oporuke i naslijedivanje ili stečaj. Također se, za razliku od izvorne verzije Uredbe „Bruxelles I”, ne primjenjuje na pitanja uzdržavanja (osim za prijelazne postupke) jer su ona sada uređena posebnom uredbom.⁽⁸⁾

2.2.3. Sustav nadležnosti iz Uredbe „Bruxelles I”

Uredbom „Bruxelles I” uspostavljen je zatvoreni sustav nadležnosti u okviru kojeg se sudovima država članica dodjeljuje nadležnost za rješavanje prekograničnih građanskih i trgovackih sporova. Zatim se u skladu s domaćim pravilima građanskog postupka predmetne države članice utvrđuje koji nadležni sud u pravosudnom sustavu države članice ima nadležnost u skladu s Uredbom. Pravila nadležnosti iz Uredbe „Bruxelles I” mogu se primjenjivati samo među državama članicama EU-a s obzirom na to da određena pravila nadležnosti nacionalnog zakonodavstva nisu primjenjiva na osobe s domicilom u državi članici⁽⁹⁾, iako se još primjenjuju na one koji nemaju domicil u EU-u.⁽¹⁰⁾ Takozvana „pretjerana” pravila o nadležnosti bit će navedena u Službenom listu nakon podnošenja obavijesti Komisiji.⁽¹¹⁾

2. primjer

Poduzeće C iz države članice br. 3 prodalo je stroj poduzeću D iz države članice br. 4. Poduzeće D predalo je ponudu u kojoj je, među ostalim, bilo navedeno da kupnja podlježe općim prodajnim uvjetima poduzeća D koja su navedena na drugo strani ponude.

Među tim uvjetima bila je i odredba o nadležnom sudu i utvrđeno je da je Sud E u državi članici br. 4 nadležan za sve sporove koji proizlaze iz ugovora. Poduzeće C prihvatio je ponudu pismom potvrde. Nakon dostave poduzeće D tvrdilo je da je stroj ima velike nedostatke i pokrenulo je na sudu E postupak za naknadu štete protiv poduzeća C zbog povrede ugovora. Poduzeće C tvrdilo je u postupku da sud E nije nadležan. Istaknuto je da je u skladu sa zakonima države članice br. 3 odredba o odabiru suda sadržana u općim uvjetima prodaje jedne stranke valjana samo ako je stranka izričito potpisala da ju prihvata.

U skladu s člankom 25. stavkom 1. Uredbe „Bruxelles I”, stranke se, bez obzira gdje imaju domicil, mogu dogovoriti da sud ili sudovi države članice imaju nadležnost u rješavanju sporova koji su nastali ili mogu nastati u vezi s određenim pravnim odnosom.

Ta je nadležnost isključiva, osim ako su se stranke sporazumjele drugačije. Prema Uredbi „Bruxelles I” formalna valjanost odredbe o izboru suda mora proizlaziti isključivo iz Uredbe, u kojoj postoji neovisan skup pravila. Ta pravila prevladavaju nad odgovarajućim pravilima u nacionalnim zakonima država članica o parničnom postupku. (vidjeti u

(8) Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o kojoj je riječ zasebno u Poglavlju 7. u nastavku.

(9) Vidjeti članak 5.

(10) Vidjeti članak 6.

(11) Vidjeti članak 76. Ta su pravila prethodno bila navedena u Prilogu I. Uredbi „Bruxelles I”.

nastavku) Prema tome, poduzeće D morat će pokazati da je obrazac s općim uvjetima prodaje u skladu s odredbama članka 25. stavka 1. kako bi mogao prevladati argument isključive nadležnosti suda E.

2.2.3.1. Osnovno pravilo: nadležnost suda u domicilu tuženika

Pravilo osnovne nadležnosti, u skladu s člankom 4. Uredbe „Bruxelles I”, glasi da **osobe s domicilom** u državi članici, bez obzira na njihovo državljanstvo, tuže se na sudovima te države članice. Domicil se utvrđuje u skladu s nacionalnim zakonodavstvom države članice u kojoj se nalazi nadležni sud. Domicil pravnih osoba ili poduzeća utvrđuje se prema državi u kojoj imaju zakonsko sjedište, središnju upravu ili glavno mjesto poslovanja. Ako tuženik nema domicil u državi članici, u članku 6. Uredbe navedeno je da se nadležnost sudova svake države članice utvrđuje u skladu s nacionalnim zakonodavstvom podložno pravilima o „zaštitnim” pravilima nadležnosti za potrošače iz članka 18. i zaposlenika iz članka 21. te pravila za isključivu nadležnost i prorogaciju nadležnosti u člancima 24. i 25.

2.2.3.2. Alternativna i posebna pravila o nadležnosti

U člancima 7. 9. Uredbe propisana su pravila o posebnoj nadležnosti kao alternativa pravilima iz članka 4. U skladu s nekim od tih pravila, tužitelj može izabrati hoće li pokrenuti postupak na sudu države članice u kojoj tuženik ima domicil ili na sudu druge države članice koja ima posebnu osnovu nadležnosti. U praksi je najvažnija posebna nadležnost sadržana u članku 7. stavku 1. koji se odnosi stvari povezane s ugovorom, osim na ugovore o radu ili osiguranju, ili s potrošačima. Međunarodnu nadležnost za uzrok tužbe imaju sudovi u mjestu **izvršenja predmetne obveze** u

skladu s ugovorom. U slučaju dviju vrsta ugovora koje se najčešće mogu naći u europskoj prekograničnoj praksi, mjesto izvršenja obuhvaća sve obveze koje proizlaze iz istog ugovora. Ako nije dogovoren drugačije, u slučaju prodaje robe, mjesto izvršenja obveze mjesto je u državi članici u kojoj je, u skladu s ugovorom, isporučena roba ili je trebala biti isporučena, i u slučaju pružanja usluga, mjesto u kojem su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene.

U članku 7. propisana su dodatna posebna pravila o nadležnosti u nekoliko posebnih stvari, kao što su, na primjer, pitanja u vezi s građanskom tužbom za naknadu štete ili povrat u prijašnje stanje ili u pogledu spora koji nastaje iz poslovanja podružnice, predstavnosti ili druge poslovne jedinice.⁽¹²⁾ Članak 7. stavak 2., koji se primjenjuje na nadležnost u stvarima povezanim s deliktima i štetnim radnjama, postaje sve važniji. U stvarima povezanim sa štetom, deliktima ili kvazideliktima postupak se može pokrenuti na sudu mjesata u kojem je nastala ili može nastati štetna radnja. Sud Europske unije utvrdio je da je to mjesto u kojem nastaje šteta ili mjesto u kojem je izvršena ili nastala štetna radnja.

2.2.3.3. Prorogacija nadležnosti i upuštanje tuženika u postupak

Prorogacija ili izbor suda odnose se na situaciju u kojoj su se ugovorne stranke sporazumjele da će svaki spor koji proizlazi iz ugovora pokrenuti na određenom sudu ili sudovima u određenom pravnom sustavu. Takav se sporazum može uključiti u širi ugovor o biti pravnog odnosa između

(12) U članku 5.stavku 2 Uredbe 44/2001 prethodno je bilo sadržano pravilo o posbnoj nadležnosti u pitanjima uzdržavanja, ali otkad se počela primjenjivati Uredba o uzdržavanju 18. lipnja 2011., primjenjuju se pravila nadležnosti u tom instrumentu.

stranaka ili može biti odvojen. Takav se sporazum može također odnositi na sporove koji nisu oni koji proizlaze iz ugovora. Uvjetima iz ove uredbe ničim se ne ograničava izbor suda na situacije u kojima je predmetni spor proizašao iz ugovorne situacije. Međutim, ako se spor odnosi na situaciju u kojoj stranke nemaju prethodni pravni odnos, kao što su sporovi koji proizlaze iz delikta ili štete, činjenica je da je sporazum često moguće sklopiti tek nakon pokretanja spora.⁽¹³⁾

Pravilo u vezi sa sporazumima o izboru suda propisano u članku 25. jedno je od najvažnijih i najčešće korištenih pravila u Uredbi „Bruxelles I”. Prorogacija nadležnosti u načelu je dopuštena. Međutim, postoje ograničenja u korist stranaka koje su osigurane „zaštitnim” pravilima o nadležnosti u odnosu na pitanja koja se odnose na osiguranje, potrošače i zaposlenike.⁽¹⁴⁾ Treba napomenuti da prorogacija nadležnosti ne može imati prednost nad osnovama za isključivu nadležnost iz članka 24.⁽¹⁵⁾

U skladu s prethodnom verzijom Uredbe „Bruxelles I”⁽¹⁶⁾, prema sporazumu o izboru suda u državi članici koji su sklopile stranke od kojih jedna ili više imaju domicil u državi članici, bilo koji sud osim odabranog suda treba prihvati predmet, čak i ako je u sporazumu o nadležnosti propisana isključiva

(13) Na primjer, obično nije moguće sklopiti sporazum o izboru suda za rješavanje spora u vezi s potraživanjem koje je nastalo zbog delikta ili štetnog događaja prije nastanka događaja na temelju kojeg je nastalo potraživanje.

(14) Vidjeti odredbe članaka 15., 19. i 23.

(15) Vidjeti članak 27.

(16) Uredba 44/2001, članak 21. stavak 1.; to stajalište treba usporediti sa situacijom u kojoj ni jedna stranka sporazuma o izboru suda nije imala domicil u državi članici; u takvoj situaciji nadležnost nad sporovima između stranaka sporazuma nije imao ni jedan drugi sud u državi članici osim izabranog suda, osim ako je izabrani sud odbio nadležnost; vidjeti članak 23. stavak 3. Uredbe 44/2001.

nadležnost uz uvjet da je drugi sud prvi pokrenuo postupak. U Preinačenoj uredbi „Bruxelles I”⁽¹⁷⁾ ta je odredba promijenjena te, bez obzira na domicil stranaka, ima prednost sporazum o prorogaciji nadležnosti suda te države članice ako je valjan.⁽¹⁸⁾ U Preinačenoj uredbi „Bruxelles I” također su dodane odredbe prema kojima se materijalna valjanost sporazuma o prorogaciji utvrđuje u skladu sa zakonom države članice čiji su sudovi odabrani⁽¹⁹⁾ te se, u skladu s tim odredbama, prema sporazumu o prorogaciji, ako je dio ugovora, postupa kao prema sporazumu neovisnom o ostalim uvjetima ugovora pa se valjanost prorogacije ne može osporiti samo na temelju toga da je ugovor nevažeći.⁽²⁰⁾ Svrha je također da se pitanje valjanosti sporazuma o izboru suda može utvrditi u skladu sa zakonom države članice odabranog suda.⁽²¹⁾

U Preinačenoj uredbi „Bruxelles I” još je jedna važna promjena kojom se jača „neovisnost stranaka” u odnosu na sporazume o izboru suda prema kojоj sud koji je pokrenuo postupak, a koji nije sud koji su strane izabrale u isključivom sporazumu o izboru suda, ne smije pokrenuti postupak dok izabrani sud, bez obzira na to je li prvi pokrenuo postupak ili ne, ne utvrdi ima li nadležnost u skladu sa sporazumom o izboru suda. Kada izabrani sud potvrdi svoju nadležnost, bilo koji drugi sud koji je pokrenuo postupak mora odbiti nadležnost.⁽²²⁾

(17) Uredba 1215/2012.

(18) Vidjeti članak 25. stavak 1.

(19) Ibid.

(20) Vidjeti članak 25. stavak 5.

(21) Vidjeti Uvodnu izjavu (20).

(22) Vidjeti članak 31. stavak 2. Preinačene uredbe „Bruxelles I”.

Nastavak primjera 2.

U predmetu iz prethodno navedenog primjera 2., dva poduzeća iz različitih država članica spore se o valjanosti odredbe o izboru suda sadržane u općim uvjetima o prodaji jednog od njih, poduzeća D. Rješenje se može pronaći u članku 23. Uredbe „Bruxelles I”.

U odnosu na formalne zahtjeve za odredbu o izboru suda, u članku 25. propisan je skup različitih pravila. Osnovno je pravilo da stranke moraju pristati na odredbu o izboru suda u pisanom obliku, iako nije potreban pisani dokument koji su potpisale obje stranke. Razmjena pisanih izjava ili usmenih sporazuma potvrđenih u pisanom obliku također ispunjuje zahtjeve. Isto se primjenjuje i na oblik koji je u skladu s praksom koju su stranke uspostavile u uzajamnim odnosima i u međunarodnoj trgovini, oblikom koji je u skladu s uporabom koja je poznata i koja se redovito uočava u predmetnoj posebnoj trgovini te kojeg su stranke svjesne ili su trebale biti svjesne.

Kao podsjetnik na činjenice iz primjera 2., poduzeće D dostavilo je pisano ponudu, koju je poduzeće C pismeno potvrdilo. U toj je ponudi poduzeće D izričito upućivalo na svoje opće uvjete prodaje koje je dostavilo na uvid poduzeću C i na jeziku kojim su se stranke služile. Odredba o nadležnosti, koja je utvrđena u uvjetima prodaje poduzeća D, ispunjuje stoga zahtjeve propisane u članku 25. stavku 1. Uredbe „Bruxelles I”. Time se sudu E daje isključiva nadležnost odlučivanja o predmetu i stoga ima prednost argument poduzeća D.

Osim nadležnosti koja proizlazi iz drugih odredaba Uredbe „Bruxelles I”, u skladu s člankom 26., nadležnim se smatra sud države članice na kojem se tuženik upusti u postupak. To se pravilo ne primjenjuje ako se tuženik upustio u postupak kako bi osporavao nadležnost ili ako je drugi sud isključivo nadležan na temelju članka 24. To je pravilo važno u praksi jer se njime prisiljava tuženika da bude siguran u nadležnost suda prije nego što se upusti u postupak. Jednom prihvaćena nadležnost ne može se ukinuti i definitivno se utvrđuje nadležnost tog suda.

U Preinačenoj uredbi „Bruxelles I” dodaje se važna zaštitna mjera povezana s tim pravilom prema kojoj, kad je riječ o ugovorima o osiguranju, radu ili potrošačkim ugovorima u kojima je tuženik, ovisno o slučaju, osigurana osoba, nositelj police osiguranja ili korisnik ugovora o osiguranju, oštećena stranka, zaposlenik ili potrošač, upuštanje tog tuženika ne predstavlja prihvaćanje nadležnosti suda, osim ako sud koji je pokrenuo postupak ne osigura da je tuženik obaviješten o svome pravu na osporavanje nadležnosti suda i posljedica upuštanja ili neupuštanja u postupak.⁽²³⁾

2.2.3.4. Posebna pravila u vezi s pitanjima koja se odnose na osiguranje, potrošačke ugovore i pojedinačne ugovore o radu

Propisana su posebna pravila u vezi s pitanjima koja se odnose na osiguranje, potrošačke ugovore i pojedinačne ugovore o radu. Politika na kojoj se temelje ti ugovori ističe se prema tome što je primijećeno da treba zaštititi slabiju stranku, koja je u ovom slučaju osigurana osoba, potrošač ili zaposlenik. U Uredbi „Bruxelles I” propisana su posebna pravila u tim predmetima kako bi prikladniji sud bio dostupan slabijoj stranki, za koju se smatra da joj je

(23) Vidjeti članak 26. stavak 2. Preinačene uredbe „Bruxelles I”.

potrebna zaštita. U većini situacija ta stranka može pokrenuti postupak na svom domicilnom sudu te postupak protiv te stranke može biti pokrenuti samo na tome sudu.

3. primjer

Gospođa A, rezidentica države članice br. 1, naručila je knjigu od internetskog prodavatelja knjiga i unaprijed je platila iznos od 26,80 EUR. Knjigu nikada nije primila. Gospođa A saznala je da je internetski prodavatelj knjiga poduzeće sa sjedištem u državi članici br. 2. Ona odlučuje pokrenuti sudske postupak i pita gdje ga može pokrenuti. Prodavatelj knjiga tvrdi da je njegovim općim uvjetima prodaje utvrđena nadležnost sudova države članice br. 2

U skladu s člankom 18. stavkom 1. Uredbe „Bruxelles I”, potrošač može pokrenuti postupak protiv druge ugovorne stranke bilo na sudovima države članice u kojoj ta stranka ima domicil ili, neovisno o domicilu druge stranke, na sudovima mesta u kojem potrošač ima domicil. U članku 17. stavku 1. točki (c) propisano je da u svim drugim slučajevima, ako je ugovor sklopljen s osobom koja obavlja trgovinu ili profesionalnu djelatnost u državi članici u kojoj potrošač ima domicil ili ako na bilo koji način usmjerava svoje djelatnosti u tu državu članicu ili više država uključujući tu državu članicu, ugovor ulazi u okvir te djelatnosti. Budući da se od tog pravila ne smije odstupati na temelju ugovora koji je sklopljen prije spora u skladu s člankom 17. i s obzirom na to da je prodavatelj knjiga imao web-mjesto koje je uspostavljeno s posebnim ciljem privlačenja klijenata u državi članici br. 1, on je usmjeravao svoje

djelatnosti u državu članicu u kojoj gospođa A ima domicil i ona stoga može pokrenuti postupak protiv prodavatelja knjiga na sudu koji je nadležan u mjestu u kojem ona ima domicil.⁽²⁴⁾

(24) Ovo je pitanje bilo predmetom sudske prakse Suda Europske unije koji je predložio neke od elemenata koje je potrebno uspostaviti kako bi se moglo utvrditi da su djelatnosti usmjerene u državu članicu putem web-mjesta. Oni uključuju uporabu jezika predmetne države članice koji nije isti kao jezik poduzeća, navođenje cijena u valutu koja se koristi u toj državi, navođenje uputa iz jedne ili više država članica do poslovog prostora predmetnog poduzeća u kojem se pružaju predmetne usluge, uporaba vršne domene koja nije domena države u kojoj trgovac ima poslovni nastan i navođenje međunarodnih klijenata koji se sastoji od osoba s domicilom u različitim državama članicama neki su od činjeničnih pokazatelja kojima se može utvrditi namjera za usmjeravanje poslovanja na državu članicu potrošača. Vidjeti zdržane predmete Pammer protiv Reederei Karl Schlüter GmbH & Co KG (C 585/08) i Hotel Alpenhof GesmbH protiv Oliver Heller (C 144/09).

2.2.3.5. Isključiva nadležnost

U članku 24. Uredbe „Bruxelles I” navedene su okolnosti u kojima je opravdana isključiva nadležnost, odnosno kada postoji pretpostavka o posebno bliskoj povezanosti sa sudovima određene države članice ili kada postoji posebna potreba za pravnom sigurnošću. One uključuju, među ostalim, postupke predmet kojih su stvarna prava na nekretninama ili najam/zakup nekretnina ili postupke predmet kojih su registracija ili valjanost patenata ili drugih industrijskih sudova. U svim slučajevima iz članka 24. postupci se ne mogu pokretati na drugim sudovima, kao što je sud u mjestu u kojem tuženik ima domicil ili na nekom drugom sudu o kojem su se stranke možda dogovorile u odredbi o izboru suda.⁽²⁵⁾

(25) Vidjeti članak 27.

2.2.4. Privremene mjere i mjere osiguranja

U članku 35. Uredbe „Bruxelles I“ također je propisano da se sudovima države članice može podnijeti zahtjev za takve privremene mjere ako su one dostupne prema pravu te države članice. To se primjenjuje čak i ako su sudovi druge države članice nadležni za taj predmet. Važno je napomenuti da je u Preinačenoj uredbi „Bruxelles I“ nova definicija „sudske odluke“ kojom je pojam proširen na svaku odluku kojom sud nadležan za uređivanje glavnih stvari dodjeljuje privremenu mjeru ili mjeru osiguranja; to ne uključuje mjeru koju je taj sud odobrio bez tuženika – za kojeg se pretpostavlja da je osoba protiv koje je odobrena mjeru – koji je pozvan na sud prije odobravanja mjeru, osim ako je sudska odluka koja sadržava mjeru dostavljena prije izvršenja. Međutim, sudska odluka kojom se odobrava privremena mjeru i mjeru osiguranja koje je donio sud koji nema nadležnost za glavnu stvar u skladu s Uredbom „Bruxelles I“ ne priznaje se i ne izvršava u skladu s Uredbom.

2.2.5. Sprječavanje usporednih postupaka – europska litispendencija

Čak je i u okviru pravila o nadležnosti iz Uredbe „Bruxelles I“ moguće da je za jedan građanski spor nadležno više sudova u Europskoj uniji. Pravilom europske litispendencije sprječava se da se na sudovima u dvije ili više država članica istodobno vodi postupak u vezi s istom stvari i između istih stranaka uz rizik donošenja suprotnih odluka te nepotrebna trošenja pravosudnih i ostalih resursa. Ako se takvi postupci pokreću na sudovima različitih država članica, svaki sud, osim onog koji je prvi pokrenuo postupak, prema službenoj dužnosti prekida postupak sve dok se ne utvrdi nadležnost suda koji je prvi pokrenuo postupak. Ako se utvrdi nadležnost suda koji je prvi pokrenuo postupak, svaki sud osim tog suda proglašava se nенадлеžnim u

korist tog suda.⁽²⁶⁾ To je pravilo vrlo važno u prekograničnoj sudskej praksi. Preinačenom uredbom „Bruxelles I“ uvedene su važne promjene u pravilo litispendencije. Prvo, sud koji je prvi pokrenuo postupak može zatražiti od bilo kojeg drugog suda koji je pokrenuo postupak da ga obavijesti o datumu kada je pokrenuo postupak i sud kojem je upućen zahtjev mora bez odgađanja dati te informacije. Osim toga, ako je nekoliko sudova pokrenulo postupak i svaki od njih ima isključivu nadležnost u skladu s člankom 26., svaki sud osim tog suda proglašava se nенадлеžnim u korist tog suda. Nadalje, što je vrlo važno pri izboru suda, u skladu s Preinačenom uredbom „Bruxelles I“ to se pravilo razlikuje u slučajevima isključivih sporazuma o izboru suda⁽²⁷⁾ kako slijedi: kada je postupak pokrenut na sudu koji su izabrale stranke i koji ima isključivu nadležnost u skladu sa sporazumom o izboru suda, svaki drugi sud koji je pokrenuo postupak mora prekinuti postupak i, ako se utvrdi nadležnost izabranog suda, proglašati se nенадлеžnim u korist odabranog suda.⁽²⁸⁾ Pravila o litispendenciji također se primjenjuju, ali u izmjenjenom obliku, na postupke u državama izvan EU-a u kojima je sud u državi članici pokrenuo postupak na temelju pravila iz članaka 4. ili od 7. do 9. i rješava se postupak između istih stranaka u vezi s istim predmetom spora.⁽²⁹⁾

(26) Vidjeti članak 29. U članku 30. propisano je slično pravilo za povezane postupke koji su definirani u članku 30. stavku 3.

(27) Vidjeti odjeljak 2.2.3.3 i bilješku 15.

(28) Vidi članak 31. i Uvodnu izjavu 22.

(29) Vidjeti članak 33.: postoji slično pravilo u vezi s povezanim postupcima. Te su odredbe unesene i kako bi se omogućilo EU-u da ratificira Haašku konvenciju o izboru suda, vidjeti također uvodne izjave 23. i 4.

2.2.6. Priznavanje i izvršenje odluka koje su donijeli sudovi drugih država članica u skladu s Preinačenom uredbom „Bruxelles I”

Uredbom „Bruxelles I” pojednostavljene su formalnosti za priznavanje i izvršenje bilo koje presude koju je donio sud u jednoj državi članici („država članica porijekla”) ⁽³⁰⁾ u drugoj državi članici („zamoljena država članica”). Uredbom je uveden jednostavan i ujednačen postupak za proglašenje presude izvršivom u drugoj državi članici, što se još naziva i postupkom „egzekvature”. U tom se smislu otiošlo još dalje Preinačenom uredbom „Bruxelles I” kojom je u potpunosti ukinut postupak egzekvature. Od 10. siječnja 2015. više neće biti nužno da vjerovnik sudske odluke zatraži proglašenje izvršivosti. On može izravno zatražiti izvršenje sudske odluke. ⁽³¹⁾

2.2.6.1. Priznavanje

U skladu s člankom 36., sudska odluka donesena u državi članici priznaje se u drugim državama članicama bez zahtijevanja posebnog postupka u tu svrhu. Priznanje može biti odbijeno samo u vrlo malo iznimnih slučajeva od kojih je, u smislu sudske prakse, najvažniji onaj koji je uređen člankom 45. stavkom 1. točkom (b) u odnosu na presude donesene u odsutnosti.

2.2.6.2. Izvršenje

Kako je prethodno navedeno, Preinačenom uredbom „Bruxelles I” uvedene su znatne promjene u postupak izvršavanja sudske odluke donesene u jednoj

(30) Vidjeti definiciju u članku 2. točki (d).

(31) Vidjeti članak 39.

državi članici u drugoj državi članici. Umjesto da stranka koja želi izvršiti presudu – izvršitelj sudske odluke – mora zatražiti proglašenje izvršivosti, takva sudska odluka bit će neposredno izvršna u drugoj državi članici. Izvršitelj sudske odluke koji želi izvršiti presudu traži od suda porijekla da izda potvrdu o izvršivosti i navede pojedinosti o sudskoj odluci. ⁽³²⁾ U tom su slučaju potvrda i preslik sudske odluke dovoljni za izvršenje presude u zamoljenoj državi članici. ⁽³³⁾

Osim što izvršitelju sudske odluke daje ovlasti izvršenja presude u zamoljenoj državi članici u skladu sa zakonom ili uz iste uvjete uz koje je presuda donesena u toj državi ⁽³⁴⁾, izvršna presuda sa sobom nosi mogućnost uporabe bilo koje privremene i zaštitne mjere u skladu sa zakonom zamoljene države članice. ⁽³⁵⁾ Ako presuda sadržava nalog koji nije poznat u zakonodavstvu zamoljene države članice, nalog se mora prilagoditi nalogu koji ima jednakovrijedne učinke u toj državi. ⁽³⁶⁾

2.2.6.3. Odbijanje priznanja i izvršenja

Priznanje se može odbiti ako postoji osnova za odbijanje priznanja iz članka 45. Sudska odluka ne priznaje se: (a) ako je očito suprotna javnoj politici u zamoljenoj državi članici, (b) ako je u slučaju presude donesene u odsutnosti dokazano da tuženiku pismeno kojim se pokreće postupak ili jednakovrijedno pismeno nije pravodobno dostavljeno i na način koji mu omogućuje pripremu obrane ili (c) ako je u suprotnosti s posebnim pravilima o pitanjima koja se

(32) Vidi članak 53. i Prilog 1.

(33) Vidjeti članak 37.

(34) Vidjeti članak 41.

(35) Vidjeti članak 40.

(36) Vidjeti članak 54.

odnose na ugovor o osiguranju ili potrošačke ugovore.⁽³⁷⁾ U svim ostalim slučajevima sud u zamoljenoj državi članici mora prihvati činjenično stanje na kojem sud porijekla temelji svoju odluku i izričito je zabranjeno preispitivati odluku tog suda.⁽³⁸⁾ U članku 36. navedeno je da se sudska odluka donesena u državi članici ne može preispitivati u pogledu glavne stvari.⁽³⁹⁾ Svaka zainteresirana osoba može zatražiti donošenje odluke da se na određenu sudska odluku ne primjenjuje ni jedna od osnova za odbijanje.⁽⁴⁰⁾ Zahtjev protiv priznanja može podnijeti bilo koja zainteresirana strana i izvršitelj sudske odluke protiv izvršenja na bilo kojem od sudova koje je Komisija navela u tu svrhu.⁽⁴¹⁾ Odnosi se samo izvršenje presude, a ne na osnovanost predmeta.⁽⁴²⁾ Osim toga, izvršitelj sudske odluke može od suda zatražiti odbijanje priznanja ili izvršenja sudske odluke na temelju jedne od osnova za odbijanje priznanja.⁽⁴³⁾ Stranke se mogu žaliti protiv odluke o zahtjevu za odbijanje izvršenja u posebnom postupku.⁽⁴⁴⁾

2.2.7. Izvršenje vjerodostojnih isprava i sudske nagodbe

U većini pravnih sustava država članica moguće je izraziti obvezu novčanog plaćanja ili izvršenje drugih vrsta ugovornih obveza u obliku sporazuma ili neke druge isprave koju je sastavio javni bilježnik ili na neki drugi način na

temelju javne ovlasti i odobrenja, na primjer, registracijom u javnom registru ili sudu. Takav se sporazum ili isprava smatraju vjerodostojnom ispravom. U skladu s prethodnim odredbama Uredbe „Bruxelles I”⁽⁴⁵⁾, ako je ta isprava bila izvršiva u državi članici porijekla, u kojoj je izrađena ili registrirana, bila je izravno izvršiva u svim ostalim državama članicama uz iste uvjete kao i sudska odluka. Očita je prednost tog mehanizma što je relativno brz i jednostavan način osiguranja novčanog plaćanja ili izvršenja drugih obveza jer se takva vjerodostojna isprava može izvršavati izravno kada vjerovnik dobije proglašenje izvršivosti. Izvršenje se može osporavati jedino ako je ono očito suprotno javnoj politici u zamoljenoj državi članici.

U skladu Preinačenom uredbom „Bruxelles I”, kao posljedica ukidanja potrebe za proglašenjem izvršivosti, vjerovniku su samo potrebni isprava i potvrda koju izdaje nadležno tijelo ili, ovisno o slučaju, sud u državi članici porijekla.⁽⁴⁶⁾ U Preinačenoj uredbi „Bruxelles I” također je sadržana definicija vjerodostojne isprave.⁽⁴⁷⁾ Na sudske nagodbe primjenjuju se odredbe slične onima koje se primjenjuju na vjerodostojne isprave.⁽⁴⁸⁾

2.2.8. Posebna rješenja za Jedinstveni sud za patente i za Sud Beneluksa

Istdobno s Preinačenom uredbom „Bruxelles I”, od 15. siječnja 2015. primjenjuje se nova Uredba, čime se stvaraju posebna pravila u vezi s odnosom između postupaka na Jedinstvenom sudu za patente i Sudu

(37) Vidjeti članak 45. točku (e).

(38) Članak 45. stavke 2. i 3.

(39) Vidjeti članak 52.

(40) Vidjeti članak 36. stavak 2.; postupak za podnošenje takva zahtjeva jednak je postupku za odbijanje izvršenja iz članka 46. i 51.

(41) Vidjeti članke 47. i 75., informacije se dostavljaju Komisiji putem EJN-a.

(42) Vidjeti članak 52.

(43) Vidi članke od 46. do 48. i uvodnu izjavu 29.

(44) Vidjeti članke od 49. do 51.

(45) Vidjeti članak 57.

(46) Vidjeti članke 58. i 60. preinačenog teksta.

(47) Vidjeti članak 2. točku (c)

(48) Vidjeti članak 57. i članke 59. i 60. te definiciju iz članka 2. točke (b) preinačenog teksta.

Beneluksa (koje se zajedno naziva „zajednički sudovi”) s jedne strane i sudova država članica u skladu s Uredbom „Bruxelles I” s druge strane.⁽⁴⁹⁾ U njoj su također propisana pravila o odnosu sa sudovima trećih zemalja, odnosno onih koje nisu članice EU-a. Prijedlog na kojem se temelji ta Uredba donijeli su Europsko vijeće i Parlament u lipnju 2014. Taj instrument sadržava odredbe koje se odnose na relativnu nadležnost sudova država članica u skladu s odredbama o nadležnosti Uredbe „Bruxelles I” te na odnos tih nadležnosti i nadležnosti zajedničkih sudova, te također sadržava pravila o litispendenciji te odredbe o priznavanju i izvršenju odluka u okviru dvaju režima.

Ta je izmjena Preinačene uredbe „Bruxelles I” postala nužna kako bi se omogućila provedba „paketa za patente” koji se sastoji od dviju uredbi⁽⁵⁰⁾ (Uredbi o jedinstvenom patentu) i međunarodnog sporazuma (Sporazuma o jedinstvenom patentnom суду ili Sporazuma o JPS-u) kojim se stvara jedinstvena zaštita patenata u Europskoj uniji. U skladu sa sporazumom o JPS-u i uredbama bit će moguće dobiti europski patent s jedinstvenim učinkom – pravni naziv kojim se osigurava ujednačena zaštita izuma u svih 25 država članica⁽⁵¹⁾ – na jednome mjestu, čime će se osigurati isplativost i smanjiti opterećenje upravnih tijela.

Sud Beneluksa zajednički je sud Belgije, Luksemburga i Nizozemske. Osnovan je 1965. i zadaća mu je osigurati ujednačenu primjenu pravila zajedničkih

(49) Vidjeti Uredbu (EU) br. 542/2014 Europskog parlamenta i Vijeća.

(50) Uredba (EU) br. 1257/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o provedbi pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite; Uredba Vijeća (EU) br. 1260/2002 o provedbi pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite u pogledu primjenjivih aranžmana prevedenja.

(51) Uredbe o jedinstvenom patentu donesene su u okviru pojačane suradnje svih država članica, osim Italije i Španjolske.

zemljama Beneluksa u vezi s različitim pitanjima kao što je intelektualno vlasništvo (posebno određene vrste prava koje se odnose na žigove, modele i dizajne). Do danas su se zadaće Suda Beneluksa uglavnom sastojale od donošenja odluka o prethodnom pitanju o tumačenju tih pravila. Tri su države članice 2012. stvorile mogućnost proširenja nadležnosti Suda Beneluksa kako bi uključio nadležnost u određenim pitanjima koja su unutar područja primjene Uredbe „Bruxelles I”.

Cilj je tim izmjenama Preinačene uredbe „Bruxelles I” osigurati usklađenost sporazuma koji se odnosi na te zajedničke sudove i Preinačene uredbe „Bruxelles I”, i na rješavanje određenog pitanja pravila o nadležnosti u odnosu na tuženike u državama izvan Europske unije.

Glavno je pravilo nadležnosti da će zajednički sud imati nadležnost u skladu s pravilima Uredbe „Bruxelles I” pri čemu bi se nadležnost, u skladu s tim pravilima, prenijela na sudove države članice stranke sporazuma kojim se osniva taj sud u odnosu na pravno pitanje unutar područja primjene tog sporazuma. U odnosu na stranke s domicilom izvan EU-a, pravila Uredbe „Bruxelles I” proširuju se na tuženika s domicilom u trećim zemljama za pitanja koja su u nadležnosti zajedničkih sudova. Osim toga, zajednički sudovi moći će saslušavati tuženike s domicilom izvan EU-a na temelju pravila o subsidijarnosti nadležnosti: ako je zajednički sud nadležan za predmet spora koji se odnosi na povredu europskog patentu kojim je uzrokovana šteta u EU-u, on može rješavati i zahtjev za naknadu štete koja je nastala zbog te povrede izvan EU-a protiv tuženika koji nema domicil u EU-u ako se imovina koja pripada tom tuženiku nalazi u državi članici koja je stranka sporazuma o zajedničkom sudu.⁽⁵²⁾ Pravila o litispendenciji u Preinačenoj uredbi „Bruxelles

(52) Vidjeti članak 71.točku (b).

I" primjenjuju se na radnje koje se istodobno pokreću na zajedničkom sudu i sudu države članice koja nije stranka mjerodavnog sporazuma.⁽⁵³⁾ Na priznavanje i izvršenje općenito će se primjenjivati pravila Uredbe „Bruxelles I“, osim ako će se presuda koju je donio zajednički sud izvršavati u državi članici koja je stranka predmetnog sporazuma te u sporazumu postoje pravila o priznaju i izvršenju o tome u kojem slučaju se primjenjuju ta pravila.⁽⁵⁴⁾

(53) Vidjeti članak 71 točku.(c).

(54) Vidjeti članak 71.točku (d).



Europski postupci u građanskim i trgovackim stvarima

3.1. Pregled

Europska unija donijela je četiri zasebne uredbe kojima se olakšava brza i učinkovita naplata nepodmirenog duga (koje se zajednički nazivaju „europskim postupcima“). Trima se uredbama stvaraju zajednički europski postupci koji su dostupni strankama kao alternativa postupcima koji postoje u okviru nacionalnog zakonodavstva. U četvrtoj je uredbi predviđeno da sud koji je donio sudska odluku potvrđuje da su ispunjeni određeni minimalni postupovni standardi. Odluke donesene u tim postupcima priznaju se i izvršavaju u drugoj državi članici bez potrebe za dobivanjem potvrde o izvršnosti (egzekvatura). Time stvoreni postupci uključuju, redoslijedom donošenja, europski nalog za izvršenje za nesporne tražbine („EEO“)⁽⁵⁵⁾, europski platni nalog („EOP“)⁽⁵⁶⁾, europski postupak za sporove male vrijednosti („ESCP“)⁽⁵⁷⁾ i europski nalog za blokadu računa („EAPO“)⁽⁵⁸⁾. Ti su postupci dostupni samo u odnosu na prekogranične predmete.

3.2. Europski nalog za izvršenje za nesporne tražbine – „EEO“

Svrha je **Uredbe** kojom je stvoren **europski nalog za izvršenje za nesporne tražbine**⁽⁵⁹⁾ ukinuti sve posredne mjere koje se poduzimaju prije izvršenja presude u državi članici koja nije ona u kojoj je odluka donesena propisivanjem minimalnih postupovnih normi. Ova se Uredba primjenjuje, uz neke iznimke, u građanskim i trgovackim stvarima, bez obzira na vrstu suda.

(55) Uredba (EZ) br. 805/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004.

(56) Uredba (EZ) br. 1896/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2006.

(57) Uredba (EZ) br. 861/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007.

(58) Uredba (EZ) br. 655/2014 Europskog parlamenta i Vijeća.

(59) Uredba se primjenjuje na sve države članice Europske unije, osim na Dansku.

Pojam „**nesporna tražbina**“ obuhvaća sve situacije u kojima je vjerovnik, ako je dokazano da dužnik nije osporavao vrstu ili visinu novčane tražbine, dobio sudsку odluku protiv dužnika ili izvršivu ispravu kojom se potvrđuje ili priznaje dug i u kojoj se traži izričit dužnikov pristanak u obliku vjerodostojne isprave ili sudske nagodbe.

Ako je sudska odluka u vezi s nespornom tražbinom donesena u državi članici te se mora se priznati i izvršavati u drugoj državi članici, vjerovnik ima dvije mogućnosti. Može zatražiti da mu se sudska odluka ovjeri kao europski nalog za izvršenje ili može podnijeti zahtjev za proglašenje izvršivosti u skladu s Uredbom „Bruxelles I“. Sudska odluka koja je potvrđena kao europski nalog za izvršenje u državama članicama porijekla, priznaje se i izvršiva je u drugim državama članicama bez potrebe za proglašenjem izvršivosti. Preinačenom uredbom „Bruxelles I“ ukinut je postupak egzekvature za sudske odluke donesene u sudske odluke europski nalog za izvršenje imat će posebnu važnost kad je posrijedi izvršenje zahtjeva za uzdržavanje iz Ujedinjene Kraljevine jer je Uredbom o uzdržavanju potvrđena potreba za proglašenjem izvršivosti u odnosu na tu državu članicu.

4. primjer

Gospodin A podnio je tužbu za naplatu novčane tražbine protiv g. B u državi članici br.1, u kojoj obojica imaju domicil. Sud je odlučio da g. B, koji nije osporio tražbinu tijekom sudskega postupka, treba platiti 10 000 EUR gospodinu A. Budući da je g. B nedavno prenio svu svoju novčanu imovinu na bankovni račun u državi članici 2., g. A pitao je kako može izvršiti sudske odluke u državi članici br. 2.

G. A trenutačno ima dvije mogućnosti: može sudu porijekla u državi članici br. 1 podnijeti zahtjev za potvrđivanje sudske odluke kao europskog naloga za izvršenje. Na taj bi način presuda, zajedno s potvrdom, bila priznata i izvršna u državi članici br. 2 bez potrebe za dodatnim posebnim postupkom. Druga je mogućnost da g. A podnese zahtjev u skladu s Uredbom „Bruxelles I“ u državi članici br. 2, u kojoj se traži izvršenje, za izdavanje proglašenje izvršivosti presude. Postupak egzekvature propisan u toj Uredbi trebao bi uključivati postupke u državi članici br. 2 koji su odvojeni od onih u državi članici br. 1, u kojoj je donesena presuda. Time bi se moglo prouzročiti određeno kašnjenje i daljnji troškovi.

U budućnosti u skladu s Preinačenom uredbom „Bruxelles I“, g. A, u odnosu na drugu mogućnost, neće morati tražiti proglašenje izvršivosti u državi članici br. 2 jer će se od 10. siječnja 2015. presuda priznati i biti izvršna u državi članici br. 2 bez potrebe za uporabu privremenih postupaka u skladu s trenutačnom Uredbom „Bruxelles I“.

Postupkom europskog naloga za izvršenje osigurava se otpljiva korist za vjerovnike koji time dobivaju pristup brzom i učinkovitom izvršenju sudske odluka o nespornim tražbinama u drugim državama članicama bez potrebe za uključivanjem sudske države članice u kojoj se traži izvršenje te pratećih kašnjenja i troškova. Osim toga, također se uklanja potreba za prijevodom jer se za potvrde koriste višejezični standardni obrasci. Sud porijekla izdaje potvrdu o europskom nalogu za izvršenje na standardnom obrascu iz Priloga I. na jeziku presude. Uredbom o europskom nalogu za izvršenje utvrđuju se minimalne norme za postupke koji završavaju donošenjem sudske odluke, kako bi se osiguralo da dužnik, pravodobno i na način koji mu omogućuje da pripremi svoje očitovanje, bude obaviješten o postupanju suda protiv njega, o uvjetima za njegovo aktivno sudjelovanje u postupku kako bi osporio tražbinu i o posljedicama njegova nesudjelovanja. Sudovima države članice porijekla povjerava se zadaća provjere potpunog poštovanja minimalnih normi prije donošenja standardizirane potvrde europskog naloga za izvršenje kojom pregled i njegovi rezultati postaju transparentni. Interesi vjerovnika očuvani su u fazi izvršenja dopuštanjem ograničenog prava na odbijanje izvršenja naloga u državi članici izvršenja bez preispitivanja osnovnosti.

Europski nalog za izvršenje počeo se primjenjivati 21. listopada 2005. Dodatne informacije o postupku za europski nalog za izvršenje mogu se pronaći u Praktičnom vodiču o primjeni Uredbe o europskom nalogu za izvršenje koji je objavljen pod okriljem Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.⁽⁶⁰⁾

(60) Ovaj je Vodič dostupan na http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_european_enforcement_order_en.pdf.

3.3. Postupak za europski platni nalog – „EOP”

Postupak ima nekih sličnosti s europskim nalogom za izvršenje u dijelu koji se odnosi na prekogranična novčana potraživanja koja nisu nesporna i završava izdavanjem naloga koji je izvršiv u ostalim državama članicama bez posrednih postupaka propisanih Uredbom „Bruxelles I”. Međutim, za razliku od europskog naloga za izvršenje, nije nužno prvo imati sudski nalog ili potvrdu o dugu kao što su vjerodostojna isprava ili sudska nagodba. Europski platni nalog može se koristiti samo za novčane tražbine za određene iznose koji su dospjeli u trenutku podnošenja zahtjeva za izdavanje naloga. Europski platni nalog pisani je postupak i ne uključuje sudsku raspravu osim ili u slučaju osporavanja ili protivljenja EOP-u. U slučaju osporavanja EOP-a, prestaje se provoditi postupak za EOP. Ako tužitelj želi nastaviti postupak, to se mora provoditi u skladu s drugim odgovarajućim postupkom.

Postupak za EOP nije obvezan jer tužitelj može odlučiti hoće li upotrijebiti taj postupak radije nego ostale dostupne načine za naplatu tražbine, uključujući one iz nacionalnog postupovnog prava. Postupak se pokreće popunjavanjem obrasca zahtjeva, Obrasca A, koji se nalazi u prilogu Uredbi. Obrazac A i ostali obrasci za EOP također su dostupni u elektroničkim verzijama na europskom portalu e-pravosuđe.⁽⁶¹⁾

EOP je posebno zanimljiv tužiteljima koji imaju novčane tražbine koje vjerojatno neće biti osporene, posebno u predmetima između poduzeća i potrošača. Važno je zapamtiti da su pravila nadležnosti koja se primjenjuju u zahtjevima protiv potrošača u okviru EOP-a izmijenjena u odnosu na

(61) https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_taxonomy_action.do?idTaxonomy=155&plang=hr&init=true&refresh=1

ona iz Uredbe „Bruxelles I” koja bi se inače primjenjivala. Kada tražbina u okviru postupka EOP-a nastaje na temelju potrošačkog ugovora i potrošač je tuženik, nadležni sud mora biti sud u državi članici u kojoj tuženik ima domicil u skladu s člankom 59. Uredbe „Bruxelles I”.

Ako je tražbina u okviru EOP-a prihvaćena i tuženik ju nije osporio, sud izdaje nalog i potvrdu nakon čega se nalog može izvršavati u drugim državama članicama bez potrebe za dodatnim postupcima i europskom egzekvaturom u skladu s Uredbom „Bruxelles I”. U toj se mjeri Uredbom o EOP-u ukida egzekvatura.⁽⁶²⁾ Izvršenje se odvija uz uvjete koji su slični onima koji se odnose na izvršenje EEO-a.

Europski platni nalog počeo se primjenjivati 12. prosinca 2008. Dodatne informacije o postupku za europski platni nalog mogu se pronaći u Praktičnom vodiču o primjeni Uredbe o europskom platnom nalogu koji je objavljen pod okriljem Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovackim stvarima.⁽⁶³⁾

3.4. Europski postupak za sporove male vrijednosti – „ECSP”

Europski postupak za sporove male vrijednosti „ECSP” treći je od postupaka kojima je smanjena potreba za posrednim mjerama koje su potrebne za priznanje i izvršenje presuda te je time ispunjen zahtjev Europskog vijeća iz Tempere.⁽⁶⁴⁾ U tom je smislu sličan postupcima EEO-a i EOP-a, dok je u drugim aspektima bitno drugačiji od tih dvaju postupaka.

(62) Vidjeti članak 19. Uredbe o EOP-u.

(63) Ovaj je Vodič dostupan na http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm.

(64) Vidjeti odjeljak 1.5.

ESCP se ponajprije bavi osporavanim i neosporavanim predmetima te stoga sadržava odredbe postupovne prirode koje uključuju održavanje usmene rasprave i izvođenje dokaza. On također sadržava i niz rokova čijim bi se poštovanjem mogao omogućiti brži završetak postupka nego u drugim postupcima. ESCP je u osnovi pisani postupak te bi se njime tužitelji i tuženici trebali moći koristiti s lakoćom i bez potrebe da ih zastupa odvjetnik, iako ta mogućnost nije isključena.

ECSP, kao i EOP, dostupan je jedino u prekograničnim predmetima i alternativa je nacionalnim postupcima slične prirode. Uspješna stranka u ESCP-u može očekivati da će dobiti povrat troškova od druge stranke, ali samo ako su oni razmjerni vrijednosti tražbine. Glavni je cilj postupkom ECSP-a ograničiti troškove i omogućiti pristup pravosuđu pojedinim potrošačima i vlasnicima malih poduzeća koji inače ne bi bili voljni niti bi mogli tražiti naplatu svojih potraživanja u državama članicama izvan svoje države.

Najvažniji čimbenik u vezi s ECSP-om jest opis vrsta tužbi koje se mogu pokretati u okviru tog postupka. Ponajprije, njihova vrijednost ne smije biti viša od 2000 EUR. Taj se iznos izračunava na početku tužbenog zahtjeva te isključuje bilo kakve kamate na tražbinu ili zahtjeve. U slučaju protutužbe u sporu, ni protutužba ne smije premašivati ograničenje od 2000 EUR, ali tužba i protutužba ne zbrajaju se u izračun ograničenja. U okviru ECSP-a mogu se, u odnosu na predmet spora, pokretati građanski i trgovački sporovi uz iznimke slične onima propisanim u uredbom „Bruxelles I“. Još su neka dodatna pitanja isključena, među kojima su radne tužbe, tužbe u odnosu na nepokretnu imovinu i delikte koji se odnose na pravo na privatnost i klevetu.

Izvršenje naloga u skladu s ECSP-om slično je izvršenju u okviru EEO-a i EOP-a; potvrdu u skladu s Uredbom izdaje sud koji je odobrio nalog i sudska

se odluka dostavlja strankama. Nakon izdavanja potvrde i sudske odluke više nije potreban dodatni postupak prije izvršenja u drugoj državi članici. Kao i u slučaju EOP-a, obrasci za ESCP dostupni su na internetu na različitim jezicima EU-a, a elektronička verzija može popuniti na internetu i, ako to nadležni sud dopušta, može se podnijeti internetom tomu sudu.⁽⁶⁵⁾

ECSP je stupio na snagu 1. siječnja 2009. Dodatne informacije o postupku za sporove male vrijednosti mogu se pronaći u Praktičnom vodiču o primjeni Uredbe o sporovima male vrijednosti koji je objavljen pod okriljem Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.⁽⁶⁶⁾

U trenutku pisanja ovog Vodiča Komisija razmatra neke prijedloge izmjena postupka iz Uredbe o ECSP-u.⁽⁶⁷⁾

3.5. Europski nalog za blokadu računa – „EAPÖ“

S Preinačenom uredbom „Bruxelles I“, EEO-om, EOP-om i ESCP-om pravna stečevina EU-a u području građanskog pravosuđa toliko se razvila da, kad su posrijedi zahtjevi za plaćanje, svaki vjerovnik koji je dobio izvršni nalog u jednoj državi članici može ga relativno jednostavno i jeftino prenijeti u drugu državu članicu na izvršenje pri čemu je potrebno vrlo malo daljnjih postupovnih koraka ili uopće nisu potrebni. Do sada, međutim, stvarno izvršenje naloga ovisilo je o nacionalnim zakonima i postupcima koji se

(65) Vidjeti https://e-justice.europa.eu/dynform_intro_form_action.do?idTaxonomy=177&plang=hr&init=true&refresh=1 za internetske obrasce za ESCP.

(66) Ovaj je Vodič dostupan na internetu na http://ec.europa.eu/justice/civil/files/small_claims_practice_guide_en.pdf.

(67) Vidjeti tekst prijedloga od 19. studenog 2013. COM(2013) 794 završna verzija, 2013/0403(COD).

bitno razlikuju među državama članicama. Kad je riječ o metodama izvršenja, „zamrzavanje“ bankovnih računa vrlo je uobičajen postupak kako bi se dužnika spriječilo da povuče sredstva s računa ili ih prebaciti na druge račune na štetu interesa vjerovnika. To je poseban problem vjerovniku koji nastoji istodobno djelovati na bankovne račune dužnika u više država članica. Učiniti to putem različitih nacionalnih postupaka može biti zamršeno i skupo. Iz tih je razloga Europska komisija počela pripremati prijedlog postupka za europski nalog za blokadu računa. Uredba koja se temeljila na tome prijedlogu donesena je 15. svibnja 2014., a primjenjivat će se od 18. siječnja 2017.⁽⁶⁸⁾ Važna je značajka EAPO-a da je u okviru tog postupka moguće da sudovi jedne države članice izdaju nalog na temelju kojeg se mogu „zamrznuti“ bankovni računi dužnika u bilo kojoj državi članici. Nalog bi trebalo izdavati bez saslušanja dužnika kako bi ga se onemogućilo u prebacivanju sredstava tijekom vremena koje je potrebno za provedbu naloga. Kao protuteža tome, postupkom su predviđene zaštitne mjere za dužnike kako bi se osiguralo da „zamrznuti“ iznos odgovara iznosu zakonitog potraživanja vjerovnika i da je dužnik pravodobno dobio priliku doći na sud i osporiti nalog. Postupak je detaljnije objašnjen u Poglavlju 13. o izvršenju sudskeh odluka.

(68) Uredba (EU) br. 655/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u gradanskim i trgovackim stvarima.



Nesolventnost

4.1. Kontekst

Stečajni postupak bio je jedna od tema isključenih iz opsega Uredbe „Bruxelles I“. Međutim, ipak je priznato da je velika potreba za europskim instrumentom kojim se osigurava mogućnost izdavanja naloga u pitanjima u vezi sa stečajnim zakonom koji će se priznavati i izvršavati u svim državama članicama i čija primjena neće biti ograničena unutar država članica ni njihovim nacionalnim postupcima s obzirom na njihovu različitost. Zbog razvoja unutarnjeg tržišta djelatnosti poduzeća sve više imaju međunarodne i prekogranične učinke. Osim toga, bilo je nužno ukloniti poticaje koje poduzeća imaju za premeštanje imovine iz jedne države članice u drugu kako bi sprječili interese vjerovnika i nastojali ostvariti povoljniji pravni položaj. Nadalje, za ispravno funkcioniranje unutarnjeg tržišta važno je učinkovito i djelotvorno funkcioniranje prekograničnih stečajnih postupaka. Takvi se ciljevi očito ne mogu ostvariti u dovoljnoj mjeri na razini država članica i stoga je odredbe o nadležnosti, priznavanju i mjerodavnom zakonodavstvu za stečajne postupke nužno uključiti kao mjere u europsko zakonodavstvo. S tim su ciljem početkom 1990-ih, nakon što je stupio na snagu Ugovor iz Maastrichta, započeti pregovori država članica koji su završili donošenjem teksta međunarodne konvencije među tadašnjim državama članicama 23. studenog 1995. Ta konvencija nikada nije stupila na snagu, ali je bila osnova za Uredbu koja je naknadno donesena 29. svibnja 2000.

4.2. Uredba o stečajnom postupku⁽⁶⁹⁾

Uredba o stečajnom postupku uključuje odredbe kojima se uređuje odnos stečajnih postupaka među državama članicama EU-a. **Uredba**

(69) Uredba Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku

je stupila na snagu 31. svibnja 2002. i primjenjuje se na sve postupke pokrenute nakon toga datuma.

4.2.1. Područje primjene europske Uredbe o stečajnom postupku

Uredba o stečajnom postupku primjenjuje se na cjelokupni stečajni postupak, bez obzira na to je li dužnik fizička ili pravna osoba, trgovac ili pojedinac, u kojem se dužnik u potpunosti ili djelomično oduzima imovina te se imenuje likvidator ili upravitelj u odnosu na dužnika. Predmetni postupci definirani su člankom 1. stavkom 1. Uredbe i posebno su navedeni u njezinim prilozima A i B. Uredba o stečajnom postupku primjenjuje se ako su postupci službeno pokrenuti i imaju pravnu snagu u državi članici u kojoj su otvoreni.

4.2.2. Pravila nadležnosti u Uredbi – članak 3.

U ovoj su Uredbi sadržana pravila o nadležnosti na temelju kojih se može utvrditi koji je sud u državi članici nadležan pokrenuti i provoditi stečajne postupke. Osnovno je načelo da u EU-u treba biti samo jedan stečajni postupak za pojedinog dužnika. On bi se trebao sastojati od glavnog stečajnog postupka s univerzalnim područjem primjene i mogućih dodatnih sekundarnih postupaka. Sudovi države članice unutar čijeg je državnog područja središte dužnikova glavnog interesa imaju nadležnost pri pokretanju stečajnog postupka.⁽⁷⁰⁾ Uz glavne stečajne postupke dopušteni su nacionalni postupci koji obuhvaćaju samo imovinu koja se nalazi u državi u kojoj su pokrenuti, a nazivaju se „sekundarni postupci“.⁽⁷¹⁾ Ako su nacionalni postupci

(70) Vidi članak 3. stavak 1.

(71) Vidi članak 3. stavak 2. i članak 3. stavak 3.

pokrenuti prije glavnog stečajnog postupka, oni se nazivaju teritorijalnim postupcima i nastavljaju se do pokretanja glavnog stečajnog postupka.

4.2.3. Glavni, sekundarni i teritorijalni stečajni postupci –

Glavni i sekundarni stečajni postupci provode se odvojeno i obično ih provode različiti stečajni upravitelji. Oni, međutim, mogu pridonositi djelotvornoj realizaciji ukupne imovine samo ako su svi usporedni neriješeni postupci usklađeni. To je moguće ako različiti stečajni upravitelji zajedno surađuju, posebno razmjenom dovoljne količine informacija o napretku postupaka. Stečajni upravitelji razmjenjuju informacije, među ostalim, o podnošenju i provjeri zahtjeva te o mjerama čiji je cilj završetak postupka.⁽⁷²⁾ Kako bi osigurao dominantnu ulogu glavnog stečajnog postupka, stečajni upravitelj u takvim postupcima ima nekoliko mogućnosti za intervenciju u sekundarne postupke koji su istodobno u tijeku.

4.2.4. Vjerovnici

Svaki vjerovnik koji ima stalno uobičajeno boravište, domicil ili registrirano sjedište u državi članici, trebao bi imati pravo podnosići zahtjeve u svakom stečajnom postupku u državi članici koji se odnosi na dužnikovu imovinu.⁽⁷³⁾ Međutim, kako bi se osigurao jednak položaj vjerovnika, raspodjela sredstava mora biti usklađena. Svaki bi vjerovnik trebao imati mogućnost zadržati ono što je dobio tijekom stečajnog postupka, ali bi trebao imati pravo sudjelovati u raspodjeli ukupne imovine u drugom stečajnom postupku samo ako su vjerovnici s istim položajem dobili jednak dio svojih potraživanja (članak

20. stavak 2). Zakonom države članice na čijem su području pokrenuti postupci propisano je smije li i uz koje uvjete vjerovnik zatražiti pokretanje sekundarnih postupaka.⁽⁷⁴⁾ Nadalje, učinci takva postupka ograničeni su na imovinu dužnika koja se nalazi na državnom području države članice u kojoj se održavaju sekundarni postupci.⁽⁷⁵⁾

(74) Vidjeti članak 29.

(75) Vidjeti članak 27.

5. primjer

Poduzeće A osnovano je u skladu sa zakonima države članice br. 1, u kojoj mu je mjesto poslovanja i u kojem su njegovi glavni interesi. Ono je zatražilo pokretanje stečajnog postupka od nadležnog suda u državi članici br. 1 koji je pokrenuo stečajni postupak i imenovao stečajnog upravitelja. **Poduzeće B**, koje ima domicil u državi članici 2., ima znatna potraživanja od poduzeća A. Poduzeće B zna da poduzeće A ima poslovni nastan u državi članici br. 2., uključujući veliko skladište i nekretnine. Poduzeće B pita kako može najbolje zaštитiti svoje interesu u stečajnom postupku.

Prije stupanja na snagu Uredbe o stečajnom postupku, poduzeće B moglo je zatražiti sudske odluke za ovru imovine poduzeća A u državi članici br. 2. Međutim, učinci sudske odluke u vezi sa stečajnim postupkom bili bi ograničeni na državu članicu u kojoj su donesene odluke i često nisu sprječavali akte za pojedinačno izvršenje u drugim državama članicama. To se bitno promijenilo u skladu s odredbama Uredbe. Sada je, u skladu s

(72) Vidjeti članak 31.

(73) Vidjeti članak 40.

pravilima iz Uredbe, od datuma pokretanja stečajnog postupka u jednoj državi članici pojedinačna ovrha isključena u svim ostalim državama članicama. Zbog toga danas u primjeru poduzeća A i B, na temelju pravila Uredbe o stečajnom postupku, poduzeće B mora pokrenuti zahtjev u stečajnom postupku poduzeća A koji je pokrenut u državi članici br. 1.

U situaciji kao što je situacija poduzeća A, kada insolventno poduzeće ima opsežnu imovinu u drugoj državi članici koja nije ona u kojoj se vodi stečajni postupak, u Uredbi o stečajnom postupku predviđena je mogućnost za otvaranje takozvanih „sekundarnih postupaka“. Takvi se postupci mogu pokrenuti uz određene uvjete. Učinci tih postupaka ograničeni su na imovinu dužnika koja se nalazi na državnom području druge države članice. Stoga se poduzeću B može dati savjet da istraži jesu li pokrenuti sekundarni stečajni postupci u državi članici br. 2 te jesu li ispunjeni posebni uvjeti, uz koje vjerovnik može podnijeti zahtjev za pokretanje takva postupka.

4.2.5. Mjerodavno pravo u stečajnim postupcima – članak 4.

U skladu s načelom iz članka 4. stavka 1. Uredbe o stečajnom postupku, pravo koje je mjerodavno za stečajne postupke i njihove posljedice jest ono države članice na čijem su državnom području takvi postupci pokrenuti. *Lex concursus* načelo je kojim se uređuju učinci stečajnih postupaka, postupovni i materijalni, na sve osobe i predmetne pravne odnose. Uredbom se zatim, za pitanja koja obuhvaća, propisuju **ujednačena pravila o sukobu zakona** koja unutar svojeg područja primjene zamjenjuju nacionalna pravila međunarodnog privatnog prava. Predviđena su posebna pravila povezana s

mjerodavnim pravom u slučaju posebno značajnih prava i pravnih odnosa kao što su stvarna prava, pravo na kompenzaciju, pridržaj prava vlasništva i ugovori o radu.⁽⁷⁶⁾ Predviđenim iznimkama od općeg pravila štite se zakonita očekivanja vjerovnika i sigurnost transakcija u državama članicama izvan one u kojoj je pokrenut postupak.

4.2.6. Priznavanje stečajnog postupka – članci od 16. do 18. i 26.

Uredbom se propisuje **hitno priznavanje sudskih odluka** u vezi s pokretanjem, vođenjem i okončanjem stečajnih postupaka koji pripadaju njezinu područje primjene te sudskih odluka donesenih u izravnoj vezi s takvim stečajnim postupcima. U pravilu se sudska odluka o pokretanju stečajnog postupka priznaje u svim državama članicama od trenutka kada je stupila na snagu u državi u kojoj je pokrenut postupak.⁽⁷⁷⁾ Ona se, bez daljnjih formalnosti, jednako primjenjuje u svakoj državi članici kao i u državi u kojoj je pokrenut postupak⁽⁷⁸⁾, osim kada bi ta primjena bili očito u suprotnosti s javnom interesom te države.⁽⁷⁹⁾ Nadalje, imenovanje stečajnog upravitelja i njegove zakonom propisane ovlasti dodijeljene na temelju zakona države u kojoj je pokrenut postupak bit će u potpunosti priznate u ostalim državama članicama.⁽⁸⁰⁾

(76) Vidjeti članke od 5. do 10.

(77) Vidjeti članak 16.

(78) Vidjeti članak 17.

(79) Vidjeti članak 26.

(80) Vidjeti članak 18.

4.2.7. Predložena reforma Uredbe o stečajnom postupku

Europska komisija objavila je prijedlog reforme Uredbe o stečajnom postupku isti dan kao i Izvješće od 12. prosinca 2012. o primjeni Uredbe Vijeća (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku.⁽⁸¹⁾ Trenutačno su pregovori o tome prijedlogu u posljednjoj fazi. Reforma će se u osnovi sastojati od sljedećih elemenata:

- **područje primjene:** proširenje područja primjene Uredbe revizijom definicije stečajnog postupka radi uključivanja hibridnih i predstečajnih postupaka te postupke isplate duga i ostalih stečajnih postupaka protiv fizičkih osoba koji se trenutačno ne uklapaju u definiciju. Tim bi se izmjenama, ako budu donesene, Uredba dodatno uskladila s pristupom UNCITRAL-ova modela zakona o prekograničnim stečajnim postupcima⁽⁸²⁾;
- **nadležnost:** objašnjenje pravila o nadležnosti dopunjavanjem definicije pojma središta glavnog interesa (COMI) i unaprjeđenjem postupovnog okvira kojim se utvrđuje nadležnost tražeći od sudova i stečajnih upravitelja preispitivanje osnove nadležnosti u stečajnom postupku;
- **sekundarni postupci:** odredbe kojima se omogućuje bolje upravljanje stečajnim postupcima dopuštanjem судu da odbije otvaranje pokretanje sekundarnog postupka ako su ispunjeni određeni uvjeti, posebno ako to nije nužno za zaštitu interesa lokalnih vjerovnika, ukidanjem zahtjeva da sekundarni postupci

(81) COM(2012) 743 završna verzija i COM(2012) 744 završna verzija. 2012/0360 (COD).

(82) Vidjeti http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/insolvency/1997Model.html.

moraju biti stečajni postupci i poboljšanjem suradnje između glavnih i sekundarnih postupaka, posebno proširenjem zahtjeva za suradnju uključenih sudova;

- **javnost postupaka i podnošenje zahtjeva:** države članice trebaju objavljivati relevantne sudske odluke u prekograničnim stečajnim postupcima u javno dostupnom elektroničkom registru i za međusobno povezivanje nacionalnih registara stečajnih postupaka;
- **skupina poduzeća:** stvaranje pravnog okvira za postupanje u stečajnim postupcima koji se odnose na različite članove iste skupine poduzeća, posebno uvođenjem postupka za koordinaciju skupine te obvezivanjem stečajnih upravitelja i sudova uključenih u različite glavne postupke na uzajamnu suradnju i komunikaciju.



Mjerodavno pravo

5.1. Mjerodavno pravo – problem⁽⁸³⁾

Na unutarnjem je tržištu potrebno osigurati da građani i poduzeća mogu sa sigurnošću utvrditi koje će se pravo primjenjivati na različite pravne odnose u kojima sudjeluju jednako kao što je važno, ako ne i više, da se utvrde pravila nadležnosti u sudske postupcima. Svaki dan obavljuju se milijuni transakcija ili nastaju pravne situacije u kojima se javlja ili bi se moglo javiti pitanje mjerodavnog prava. Svaki put kada pojedinac iz jedne države članice kupi što u drugoj državi članici, postavlja se pitanje koje se zakonodavstvo primjenjuje na tu transakciju. Kada poduzeća sklapaju ugovore za isporuku robe ili pružanje usluga, razmatra se ili se treba razmotriti pitanje mjerodavnog prava kako bi se moglo utvrditi u skladu s kojim se pravom utvrđuju pravni učinci ugovora i kako bi se osiguralo da stranke znaju koji su ti učinci. Ako obitelj ide na godišnji odmor u drugu državu članicu i putuje automobilom kroz nekoliko država članica te nažalost sudjeluje u prometnoj nesreći koju je prouzročila druga osoba pri čemu se obitelj ozlijedi te nastane šteta na automobilu i njegovu sadržaju, posebno je važno da zna u okviru kojeg će se pravnog sustava ocijenjivati njihovo kasnije potraživanje. Stoga, kako bi se svi ti postupci pojednostavnili, usklađenim pravilima o mjerodavnom pravu zamijenjena su pravila u zakonima država članica.

(83) Postoje i drugi instrumenti koji sadržavaju pravila o mjerodavnom pravu, a među njima su uredbe o nesolventnosti, obvezama uzdržavanja, razvodu i naslijedovanju. Mjerodavno pravo povezano s tim pitanjima tema je u poglavljima u kojima su opisani predmetni instrumenti.

5.2. Zakon koji se primjenjuje na ugovorne obveze – Uredba „Rim I“

5.2.1. Konvencija iz Rima iz 1980. i Uredba „Rim I“

Prvi koraci usmjereni na usklađivanje pravila o mjerodavnom pravu poduzeti su u okviru pregovora i donošenja Konvencije iz Rima o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze koja je sklopljena 19. lipnja 1980. Konvencija je stupila na snagu 1. travnja 1991. i potvrdilo ju je osam država članica. Ta je Konvencija poslije zamijenjena, osim u odnosu na Dansku, Uredbom „Rim I“, kojom je obuhvaćeno isto pitanje. Konvencija je stoga još na snazi kad je posrijedi odnos između Danske i ostalih država članica EU-a.

Konvencijom su predviđena usklađena pravila o predmetu, ali su bila podložna znatnim razlikama u određenim točkama, posebno zbog činjenice da države članice nisu mogle izraziti rezerve na određene odredbe Konvencije. Kako bi se osigurala veća ujednačenost i pravna sigurnost u tome području, Uredba je donesena 17. lipnja 2008. i primjenjivala se od 17. prosinca 2009.

5.2.2. Područje primjene Uredbe „Rim I“

Uredba se primjenjuje na ugovorne obveze u građanskim i trgovačkim stvarima. Određena pitanja nisu obuhvaćena područjem primjene Uredbe i ona uključuju, općenito, sva pitanja koja se odnose na obiteljsko pravo i položaj osoba, arbitražu, pravo trgovačkih društava, trustove te nasljedivanje i agencije. Pravila iz Uredbe „Rim I“ primjenjuju se isključivo na utvrđivanje mjerodavnog prava za pitanja obuhvaćena Uredbom, čak i ako tako određen zakon nije zakon države članice.

5.2.3. Načelo neovisnosti stranke – i njegova ograničenja – članak 3.

U Uredbi, kao i u Konvenciji, osnovno je načelo „neovisnosti stranaka“, što znači da ugovorne stranke mogu birati koje će se zakonodavstvo primjenjivati na ugovor. Može se birati između prava koje se primjenjuje na cijeli ugovor ili na njegov dio. Stranke mogu odabrati pravo izričito i u skladu s uvjetima koji jasno proizlaze iz ugovora ili s okolnostima predmeta. Povrtni izbor stranke mogu naknadno izmijeniti. Ako se svi elementi ugovora osim odabranog prava nalaze u državi koja nije ona čije je pravo odabранo, mogu se primjenjivati sve odredbe prava te države od kojih nije moguće odstupiti sporazumom. Postoje određene vrste ugovora u odnosu na koje je ograničeno pravo neovisnosti stranaka i u odnosu na koje postoje posebne odredbe kojima se u većini slučajeva ograničava izbor prava na pravo određenih država. Oni uključuju ugovore o prijevozu, osiguranju i radu te ugovore u kojima je jedna od stranaka potrošač. Pojedinosti o pravilima koja se primjenjuju na te ugovore navedene su kasnije u ovom poglavljju.

5.2.4. Mjerodavno pravo u slučaju kad ga ugovorne stranke nisu odabrale – članak 4.

Ako stranke nisu izričito odabrale primjenjivo pravo, u Uredbi su propisana pravila o tome koje će se pravo primjenjivati na određene posebne vrste ugovora. Osnovno je načelo na kojem se temelje ta pravila da bi se na ugovor trebalo primjenjivati pravo države s kojom je ugovor blisko povezan. Za određene su posebne vrste ugovora ta pravila propisana u sljedećoj tablici.

Vrsta ugovora	Mjerodavno pravo
Prodaja robe	zakon države u kojoj je uobičajeno boravište: pružatelja usluga franžize distributera
Pružanje usluga	
Ugovor o franžizi	
Ugovor o distribuciji	
Stvarna prava na nepokretnu imovinu i posjedovanje nepokretnе imovine	<ul style="list-style-type: none"> pravo države u kojoj se nalazi imovina; međutim, ako se radi o ugovoru o kratkotrajnom smještaju, pravo uobičajenog mjesta boravišta najmodavca ako je isto kao i pravo stanara, ako je stanar fizička osoba
Ugovor za prodaju robe na dražbi	pravo države u kojoj se održava dražba, ako ga je moguće utvrditi
Određene vrste ugovora sklopljene u okviru multilateralnih sustava za kupnju i prodaju interesa u finansijskim instrumentima	pravo kojim je uređen multilateralni sustav unutar kojeg je sklopljen ugovor, ako se na sustav primjenjuje jedno pravo

Na ugovore koji nisu obuhvaćeni tim kategorijama ili koji bi bili obuhvaćeni s više od jedne kategorije primjenjuje se pravo države uobičajenog boravišta stranke čiji je rad karakterističan za ugovor. Ako je ugovor bliže povezan s državom koja nije ona koja bi bila navedena u tim pravilima, primjenjuje se pravo te druge države. I konačno, ako se mjerodavno pravo ne može

utvrditi primjenom tih pravila, primjenjuje se pravo države s kojom je najблиže povezan.

U predmetu iz 1. primjera o ugovoru za izložbeni prostor s organizatorom sajma koji je trebalo pokrenuti poduzeće B, kojem je poduzeće A otkažalo pet dana prije početka predmetnog sajma (vidjeti primjer br. 1 u odjeljku 2.1), poduzeće B željelo bi osigurati da se na ugovor s poduzećem A primjenjuju zakonske odredbe iz prava države uobičajenog boravišta, odnosno države 2.

Organizatori sajmova obično u općim uvjetima za sajmove propisuju da se na ugovore s izlagачima primjenjuje pravo države u kojoj je mjesto poslovanja predmetnog organizatora. U Uredbi „Rim I”, kao i u prethodnoj Konvenciji, utvrđeno je načelo neovisnosti stranke kojim je strankama dana sloboda da biraju pravo koje će se primjenjivati na ugovor: vidjeti članak 3. stavak 1. Ako su ugovoru između stranaka A i B stranke izabrale pravo države br. 2, u kojoj B ima uobičajeno boravište, onda će se na ugovor primjenjivati to pravo.

Ako nije izvršen izbor, potrebno je primijeniti takozvana zadana pravila u Uredbi kako bi se utvrdilo na temelju kojeg se može pravila odrediti mjerodavno pravo ako ne postoji mogućnost izbora prava. Za to je potrebno kategorizirati ugovor jer, ako pripada jednoj od kategorija iz članka 4., mjerodavno je pravo ono navedeno u tom članku. Među različitim ugovorima koji su spomenuti u članku, vjerojatno je da je ugovor koji je najbliži najmu izložbenog prostora na sajmu ugovor iz članka 4. stavka 1. točke (b) o pružanju usluga. Ako je tako, s obzirom na

to da to ovisi o uvjetima ugovora, onda će pravo koje će se primjenjivati u nedostatku izbora biti ono koje je mjerodavno u mjestu uobičajenog boravišta pružatelja usluga, u ovom slučaju države poduzeća B u državi 2.

Ako se ugovor ne može kategorizirati na takav način, sljedeće opće pravilo određuje da je mjerodavno pravo države u kojoj ima uobičajeno boravište stranka čije je izvršenje ugovora najtipičnije. To će vjerojatno biti pravo države br. 2 jer su najam izložbenog prostora i povezane usluge sajma, koje je trebalo pružati poduzeće B, najtipičnije za ugovor. To se očito razlikuje od obveze poduzeća A da plati jer je to obveza najopćenitije vrste. Prema tome, na temelju toga mjerodavno pravo za ugovor opet bi bilo pravo države članice br. 2, koja je država u kojoj poduzeće B ima središnju upravu i stoga tamo ima uobičajeno boravište na temelju pravila iz članka 19. stavka 1. Uredbe.

5.2.5. Posebna pravila i pravila o zaštiti slabije stranke – članci od 5. do 8.

Posebna se pravila primjenjuju na ugovore o prijevozu robe i putnika te na ugovore kao što su oni koji uključuju potrošače, nositelje osiguranja i zaposlenike u skladu s pojedinim ugovorima o radu.

5.2.5.1. Ugovori o prijevozu – članak 5.

Na ugovore o prijevozu, koji često imaju standardne uvjete, primjenjuje se opće pravilo kojim se omogućuje odabir mjerodavnog prava, ali razlikuje se s obzirom na to je li posrijedi prijevoz robe ili putnika zbog potrebe za poštovanjem određenih međunarodnih konvencija. U odnosu na prijevoz

robe postoji neograničena mogućnost biranja mjerodavnog prava u skladu s općim pravilima o neovisnosti stranke. Ako mjerodavno pravo nije odabранo, mjerodavno je pravo države u kojoj prijevoznik ima uobičajeno boravište, uz uvjet da je uobičajeno boravište pošiljaljatelja također u toj državi. Ako ne, mjerodavno je pravo države u kojoj je mjesto dostave. Ugovornke strane kao mjerodavno pravo za ugovor o prijevozu putnika mogu odabrati samo pravo države u kojoj je:

- putnikovo uobičajeno boravište;
- prijevoznikovo uobičajeno boravište;
- prijevoznikovo mjesto središnje uprave;
- mjesto odlaska ili
- mjesto odredišta.

Kad mjerodavno pravo nije odabранo, primjenjuje se pravo države uobičajenog boravišta putnika ako je to ili mjesto odlaska ili mjesto odredišta putovanja. Ako se ništa od toga ne primjenjuje, mjerodavno je pravo države u kojoj je prijevoznikovo uobičajeno boravište.

5.2.5.2. Zaštita slabije stranke

5.2.5.2.1. Potrošači – članak 6.

Na ugovor između potrošača i poduzetnika, u skladu s definicijom iz članka 6. stavka 1., primjenjuje se pravo države u kojoj je potrošačevu uobičajeno boravište ako poduzetnik tamo obavlja svoje djelatnosti ili bilo kojim sredstvima usmjerava takve aktivnosti na tu državu. Izbor prava u ugovoru između tih stranaka ne može se primjenjivati ako bi se time potrošača lišilo zaštite koje bi mu bile dostupne da se kao mjerodavno pravo primjenjuje

pravo mjesta u kojem je potrošačevu uobičajeno boravište. Ta se pravila ne primjenjuju na ugovore za pružanje usluga kad je usluge potrebno pružiti potrošaču isključivo u državi koja nije država u kojoj mu je uobičajeno boravište, ugovore o prijevozu koji nisu ugovori o paket-putovanju, ugovore koji se odnose na stvarno pravo nad nekretninama odnosno na pravo najma nekretnina i na određene financijske instrumente.

U slučaju gđe A iz 3. primjera u odjeljku 2.2.3.4 koja je rezidentica države članice br. 1 i koja je naručila knjigu od internetskog prodavatelja te je unaprijed platila 26,80 EUR, a nikada nije primila knjigu, gđa A saznaла je da je internetski prodavatelj knjiga poduzeće sa sjedištem u državi članici br. 2. Gđa A odlučila je podnijeti tužbu radi povrata novca jer je u međuvremenu već kupila knjigu od drugoga internetskog prodavatelja. Osim pitanja nadležnosti o kojem je riječ u 1. primjeru, u ovom se slučaju postavlja i pitanje mjerodavnog prava jer gđa. A želi iskoristiti posebnu zaštitu koju kupci na internetu imaju u državi članici br. 1 u skladu s kojom trgovac, a ne potrošač, mora dokazati da je naručena roba dostavljena.

Međutim, gđa A sada je pročitala sitna slova na internetskom ugovoru, s uvjetima kojeg se morala složiti prije narudžbe, i vidjela je da se primjenjuje pravo države članice br. 2, koja nema takvu zaštitu potrošača. Prodavatelj knjiga tvrdi da opći uvjeti prodaje obuhvaćaju svu njegovu prodaju, uključujući i internetsku, te da stoga gđa A mora dokazati kako knjiga nije isporučena, a ne on. **Gđa A pita se može li joj Uredba u tome pomoći.**

Pri primjeni članka 6. na ovaj predmet važno je napomenuti da se radi o potrošačkom ugovoru jer gđa A, dok je kupovala knjigu, nije postupala kao trgovac ili poduzeće, a prodavač knjige jest. Nadalje, u svakom slučaju može se reći da prodavač obavlja trgovačke aktivnosti u državi u kojoj gđa. A ima uobičajeno boravište ili barem te aktivnosti usmjerava na tu državu. To znači da se na gđu A, s obzirom na to da je pristala na izbor prava države br. 2, primjenjuju uvjeti iz članka 6. stavka 2. u skladu s kojim ona ne može izgubiti zaštitu koja joj je osigurana pravom države br. 1. Budući da prodavatelj ne može dokazati da je dostavio knjigu, gđa A vjerojatno će moći dobiti platni nalog na svoje ime u visini tog iznosa.

5.2.5.2.2. Osiguranje – članak 7.

Posebna pravila u vezi s mjerodavnim pravom koja se odnose na ugovore o osiguranju podijeljena su u dvije kategorije: ona koja se odnose na velike rizike, jer je taj pojam definiran u mjerodavnom zakonodavstvu EU-a⁽⁸⁴⁾, i na ostale vrste ugovora o osiguranju U odnosu na ugovore o osiguranju od velikih rizika primjenjuje se načelo neovisnosti stranek i stranek mogu slobodno izabrati mjerodavno pravo. Ako nema mogućnosti izbora, dva su zadana pravila: primjenjuje se ili pravo države uobičajenog boravišta osiguravatelja ili pravo druge države ako je, s obzirom na okolnosti, jasno da je ugovor bliže povezan s tom državom. U slučaju ugovora o osiguranju koji ne osiguravaju od velikih rizika, sloboda izbora prava ograničena je na sljedeće:

(84) Prva direktiva Vijeća 73/239/EEZ od 24. srpnja 1973.

- pravo bilo koje države članice u kojoj se nalazi rizik u vrijeme sklapanja ugovora;
- pravo države u kojoj je osiguranikovo uobičajeno boravište;
- u slučaju životnog osiguranja, pravo države članice koje je državljanin osiguranik;
- za ugovor o osiguranju koji pokriva rizike ograničene na događaje u jednoj državi članici koja nije država članica u kojoj se nalazi rizik, pravo te države članice;
- za ugovor koji obuhvaća rizike povezane s trgovačkim, industrijskim ili poslovnim aktivnostima u različitim državama članicama, pravo bilo koje od tih država članica ili pravo države u kojoj je osiguranikovo uobičajeno boravište.

U prvoj, drugoj i petoj situaciji predmetna država može omogućiti veću slobodu biranja mjerodavnog prava. Ako ugovorne stranke nisu odabrale mjerodavno pravo, takav ugovor podliježe pravu države članice u kojoj se nalazi rizik u vrijeme sklapanja ugovora. Postoje određena dodatna pravila u skladu s kojima je, prema zakonu države članice, obvezno sklapati ugovore o osiguranju i pritom se, kako bi se utvrdila država u kojoj se nalazi rizik u kojem slučaju, mora upućivati, kad je riječ o ugovorima, osim za životno osiguranje, na Drugu direktivu Vijeća o osiguranju⁽⁸⁵⁾ te, kad je riječ o ugovorima o životnom osiguranju, na Direktivu o životnom osiguranju⁽⁸⁶⁾.

(85) Vidjeti članak 2. točku (d) Druge direktive Vijeća 88/357/EEZ od 22. lipnja 1998. koja je izmijenjena Direktivom 2005/14/EZ

(86) Vidjeti članak 1. stavak 1. točku (g) Direktive 2002/83/EC od 5. studenog 2002. o životnom osiguranju; SL L 345/1 od 19. 12. 2001.

5.2.5.2.3. Ugovori o radu – članak 8.

Ugovori o radu podliježu pravu koje odaberu ugovorne stranke i, ako izbor nije izvršen, pravu države u kojoj, odnosno iz koje zaposlenik uobičajeno izvršava svoj posao na temelju ugovora. Ako se mjerodavno pravo ne može utvrditi na taj način, na primjer, ako zaposlenik ne izvršava svoj posao uobičajeno u jednoj državi, ugovor podliježe pravu države u kojoj je mjesto poslovanja tvrtke u kojoj je zaposlen. Međutim, kad je jasno iz svih okolnosti slučaja da je ugovor u najблиžoj vezi s nekom drugom državom, mjerodavno je pravo te druge države. U slučaju izbora mjerodavnog prava, posljedica takva izbora prava ne može biti lišavanje zaposlenika zaštite koju im osiguravaju odredbe od kojih se ne može sporazumno odstupiti na temelju prava koje bi, u slučaju da ono nije odabранo, bilo mjerodavno u skladu s Uredbom.

5.2.6. Opseg mjerodavnog prava – članak 12.

Mjerodavnim se pravom uređuje sljedeće:

- tumačenje i izvršenje ugovora;
- posljedice potpune ili djelomične povrede obveza i procjena štete;
- ukidanje obveza propisivanjem i ograničavanjem postupaka te
- posljedice ništavosti ugovora.

U pogledu načina izvršenja i nepotpunog izvršenja primjenjuje se pravo države u kojoj se provodi izvršenje.

5.2.7. Ostale odredbe u vezi s mjerodavnim pravom u ugovoru

U Uredbi postoje ostale važne odredbe u vezi s određenim posebnim pitanjima koja se odnose na mjerodavno pravo, uključujući obvezna pravila države u kojoj će se izvršavati ugovor, primjena kojih ovisi o analizi njihove prirode i učinaka te posljedica njihovih primjena, posebice ako bi zbog tih pravila ugovor postao nezakonit. Cilj je tim pravilima zaštititi interes predmetne države i smatra se da su iznimno važne za tu svrhu. Ostala pitanja obuhvaćena posebnim pravilima odnose se na materijal i formalnu valjanost ugovora, pitanja nesposobnosti, ustup tražbine i ugovornu subrogaciju, višestruku odgovornost, kompenzaciju i teret dokazivanja. Postoje pravila u vezi s određivanjem mesta uobičajenog boravišta pravnih i fizičkih osoba koje sudjeluju u poslovanju, s isključenjem primjene uzvraćanja u vezi s pravilima međunarodnog privatnog prava bilo koje države čije je pravo mjerodavno u skladu s Uredbom, s uređivanjem primjene Uredbe u državama u kojima postoji više od jednog pravnog sustava te odnosima s drugim odredbama prava EU-a i Konvencijom iz Rima.

5.3. Mjerodavno pravo u slučaju protupravnog postupanja – Uredba „Rim II”

5.3.1. Kontekst

Iako su u Konvenciji iz Bruxellesa i u Uredbi „Bruxelles I” sadržana pravila nadležnosti u vezi s ugovornim i izvanugovornim obvezama, samo su pravila o mjerodavnom pravu za ugovorne obveze usklađena u okviru Konvencije iz Rima. Nakon završetka Konvencije iz Rima, ostvaren je određeni napredak u pregovorima o Konvenciji o mjerodavnom pravu u odnosu na protupravno postupanje. Međutim, rad na Konvenciji nije završen do stupanja na snagu

Ugovora iz Amsterdama u 1999. i projekt je zbog toga odgođen nekoliko godina. Malo poslije Europska komisija podnijela je prijedlog instrumenta o pravu koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze te je Uredba, koja je poznata kao Uredba „Rim II”, donesena 11. srpnja 2007. i primjenjuje se od 11. siječnja 2009.

5.3.2. Područje primjene Uredbe „Rim II” – članci 1. i 2.

Uredba se primjenjuje na izvanugovorne obveze u građanskim i trgovačkim stvarima. Kao i ostali instrumenti u ovom području, ne primjenjuje se na porezna, carinska ili upravna pitanja. Namjera je da uredbe „Rim I” i „Rim II” obuhvaćaju sve građanske obveze, osim navedenih i ostalih izuzeća iz područja primjene. Kad je riječ o prostornom području primjene Uredbe, ona se primjenjuje u svim državama članicama osim u Danskoj. Važno je napomenuti da se pravila također primjenjuju na situacije kada postoji moguća odgovornost kao što su predviđene povrede zakona zbog kojih bi mogla nastati odgovornost za štetu.

5.3.2.1. Značenje „izvanugovorne obveze“ – članak 2.

U članku 2. navedeno je značenje izvanugovorne obveze za potrebe Uredbe. Ono obuhvaća tradicionalne kategorije događaja koji uzrokuju štetu u okviru protupravnog postupanja. Međutim, obuhvaćene su i obveze koje se u prošlosti nisu smatrале protupravnim postupanjem ili ugovornim obvezama, kao što su neopravданo bogaćenje, *negotiorum gestio*, ili pravo na naknadu troškova nastalih pri obavljanju dobrovoljne službe za koga te obveze koje proizlaze iz kršenja pregovora o ugovoru zbog kojih nastaje gubitak stranci koja se oslanja na pregovore i koja je imala troškove izvršavajući radnje potrebne u skladu s ugovorom, što se naziva *culpa in contrahendo*. Posljednje

tri kategorije obveza toliko su specifične da za njih postoje posebna pravila u Uredbi.

5.3.2.2. Izuzeća iz područja primjene – članak 1.

Neka su područja izvanugovornih obveza isključena iz područja primjene Uredbe, kao što su izvanugovorne obveze nastale na temelju obiteljskih odnosa, bračnog imovinskog stanja i zaklada te nasleđivanja. Također su isključene obveze koje nastaju na temelju različitih trgovačkih odnosa kao što su one koje se odnose na mjenice i ostale prenosive instrumente plaćanja te pitanja prava trgovačkih društava. Predmet obveza nastalih zbog nuklearne štete također je isključen jer je predmetom širih međunarodnih konvencija i vrlo je kontroverzan za određene države članice. Posebno je važno napomenuti da se Uredba ne primjenjuje na odgovornost države za radnje i propuste tijela vlasti. Naposletku, kleveta te povreda prava privatnosti i osobnosti, koje su bile uključene u područje primjene u prijedlogu, poslije su isključene iz donesenog instrumenta.⁽⁸⁷⁾

5.3.3. Pravila o mjerodavnom pravu

U Uredbi su predviđena različita pravila za utvrđivanje mjerodavnog prava u odnosu na dvije kategorije obuhvaćenih izvanugovornih obveza, odnosno onih koje nastaju zbog protupravnog postupanja i onih koje nastaju na temelju drugih pravnih odnosa. Uz opća pravila za te dvije kategorije, u okviru obveza koje proizlaze iz protupravnog postupanja uključena su posebna

(87) To je isključenje bilo predmet izjave Komisije u trenutku donošenja Uredbe u odnosu na koje je Komisija izjavila da će dostaviti studiju Europskom parlamentu i Vijeću najkasnije u prosincu 2008. Studija je objavljena u veljači 2009.

pravila za pet vrsta situacija, uključujući odgovornost za proizvode, tržišno natjecanje, onečišćenje okoliša, intelektualno vlasništvo i industrijske akcije.

5.3.3.1. Neovisnost stranke – članak 14.

Za razliku od stajališta u okviru Uredbe „Rim I”, izbor mjerodavnog prava ima ograničeniju ulogu za predmete protupravnog postupanja. Stranke obično ne mogu birati prije događaja zbog kojeg je nastala tužba zbog gubitka, ozljede ili štete jer u uobičajenim okolnostima ne mogu predvidjeti takav događaj i stoga stranka koja je pretrpjela takav gubitak ne može ni s kim prethodno sklopiti ugovor. To znači da u Uredbi nije moguće predvidjeti sklapanje sporazuma o izboru prava prije takva događaja. Stoga se izbor mora vršiti nakon nastanka događaja. U jednoj situaciji obuhvaćenoj Uredbom stranke mogu sklopiti sporazum o izboru mjerodavnog prava prije događaja i to je situacija kada sve uključene stranke obavljaju poslovnu aktivnost. Na izbor prava primjenjuje se iznimka da se izabrano pravo ne primjenjuje ako postoji bliska veza s odabranim pravom druge države u skladu s čijim odredbama nije moguće sklapati prethodni ugovor. Izbor mora biti izričit ili jasno proizlaziti iz okolnosti slučaja.

5.3.3.2. Mjerodavno pravo u nedostatku izbora – članak 4.

Pravo koje se primjenjuje na izvanugovornu obvezu nastalu iz protupravnog postupanja ovisi o primjeni prava one države u kojoj šteta nastane, bez obzira na to u kojoj je državi nastao događaj koji je prouzročio štetu te bez obzira na to u kojoj državi ili državama nastaju posredne posljedice tog događaja. Cilj je tim pravilom, kojim se potvrđuje *lex loci delicti commissi* kao mjerodavno pravo, zajamčiti pravnu sigurnost i istodobno nastojati razumno uspostaviti ravnotežu između osobe kojoj je utvrđena odgovornost i osobe

koja je pretrpjela štetu. Međutim, ako osoba kojoj je utvrđena odgovornost i osoba koja je pretrpjela štetu u trenutku nastanka štete imaju uobičajeno boravište u istoj državi, primjenjuju se propisi te države. U Uredbi je zatim predviđena iznimka u skladu s kojom se donosi određeni stupanj fleksibilnosti omogućujući sudu da se prilagodi određenom predmetu i primjeni pravo koje odražava središte težine situacije kako bi se, ako je protupravno postupanje očito bliže povezano s drugom državom, primjenjivalo pravo te druge države. U Uredbi su dodatno propisana posebna pravila koja se primjenjuju na određena područja prava kao što su odgovornost za proizvode, nepošteno tržišno natjecanje i pravo tržišnog natjecanja.

Primjer:

Francuski državljanin koji živi u Olomoucu u Češkoj Republici sudjelovao je 2010. u prometnoj nesreći u kojoj ga je, dok je prelazio cestu u Bratislavu, udario automobil i ozlijedio. Automobil koji je prouzročio nesreću bio je registriran u Mađarskoj i u trenutku nesreće vozila ga je osoba koja je imala mađarsko državljanstvo te uobičajeno boravište u Mađarskoj. Automobil je osiguran policom osiguranja austrijskog osiguravatelja sa sjedištem u Beču.

Žrtva automobilske nesreće podnijela je 2012. tužbu zbog osobne ozljede i za naknadu štete od osiguravatelja od suda u Češkoj Republici. Koje će se pravo primjenjivati na utvrđivanje prava i obveza stranaka, uključujući odgovornost i iznos štete? Koje će se pravo primjenjivati na određivanje je li moguće podnijeti tužbu protiv osiguravatelja bez podnošenja tužbe protiv osobe odgovorne za nesreću te na zahtjev osiguravatelja na povrat novca od te osobe?

Primjenjujući članak 14. stavak 1. točku (a) Uredbe, stranke se nakon nastanka spora mogu dogovoriti o tome koje će se pravo primjenjivati. Ako to ne učine, primjenjivat će se opće odredbe članka 4. Budući da oštećena osoba i odgovorna osoba imaju uobičajeno boravište u različitim državama, ne primjenjuje se članak 4. stavak 2. Stoga će se mjerodavno pravo utvrditi na temelju članka 4. stavka 1. upućivanjem na pravo države u kojoj je nastala šteta. U slučaju prometne nesreće kao što je ova, to će biti pravo države u kojoj se dogodila nesreća. Budući da se nesreća u ovom slučaju dogodila u Slovačkoj, primjenjivat će se pravo Slovačke.

Je li moguće podnijeti tužbu protiv austrijskog osiguravatelja ovisi o tome je li mjerodavnim pravom za protupravnu radnju, odnosno pravom Slovačke, to dopušteno ili je li to dopušteno mjerodavnim pravom u skladu s ugovorom o osiguranju.

Naposljetu, pravo koje će se primjenjivati na pravo subrogacije osiguravatelja protiv osobe odgovorne za gubitak i štetu prouzročenu nesrećom bit će, u skladu s člankom 19., isto pravo koje se primjenjivalo na obvezu osiguravatelja da plati odštetu oštećenoj osobi, odnosno pravo Slovačke.

5.3.3.3. *Pravila za posebne situacije protupravnog postupanja – članci od 5. do 9.*

Postoje različita posebna pravila koja se primjenjuju na pet različitih situacija kako slijedi:

- odgovornost za proizvode – članak 5.: primjenjivo pravo treba ocijeniti u okviru niza povezanih čimbenika: prvenstveno države u kojoj je osobi koja je pretrpjela štetu bilo uobičajeno boravište kada je šteta nastala, ako se proizvod prodavao u toj državi ili, ako nije tako, pravo države u kojoj je proizvod kupljen, ako se proizvod prodavao u toj državi ili, ako nije tako, propisi države u kojoj je šteta nastala, ako se proizvod prodavao u toj državi. Ako osoba kojoj je utvrđena odgovornost nije mogla predvidjeti da će se taj proizvod prodavati u tim državama, primjenjuje se pravo one države u kojoj je uobičajeno boravište te osobe. Ako je predmet očito povezani s drugom državom, primjenjivat će se pravo te države;
- nepošteno tržišno natjecanje – članak 6.: primjenjuju se različita pravila ovisno o situaciji. U načelu je svrha tih pravila zaštитiti interes potrošača i poduzeća od aktivnosti kojima se ugrožava tržišno natjecanje. Prema tome, pravo koje se primjenjuje u slučaju radnje štetne za tržišno natjecanje pravo je države u kojoj se dogodilo štetno djelovanje na odnose između konkurenata ili skupne interesu potrošača ili postoji vjerojatnost štetnog djelovanja. Općenito se pravilo iz članka 4. primjenjuje kada postoji utjecaj na interes određenoga konkurenta. Posebna se pravila iz članka 6. stavka 3. odnose na praksu kojom se narušava tržišno natjecanje s naglaskom na primjenu prava država u kojima se nalaze tržišta na koja ta praksa utječe. Od prava

- koje se primjenjuje prema ovom članku nije moguće odstupiti sporazumno u skladu s člankom 14.;
- šteta za okoliš – članak 7.: na obvezu zbog protupravnog djelovanja nastalu zbog štete za okoliš ili štete koju su pretrpjeli osobe ili imovina kao posljedica takve primjenjuje se pravo koje su izabrale stranke. Međutim, osoba koja traži odštetu može izabrati temeljiti svoj zahtjev na pravu one države u kojoj je nastao događaj koji je prouzročio štetu. Mogućnošću jednostranog izbora ističe se opće opredjeljenje EU-a za promicanje zaštite okoliša;
 - prava intelektualnog vlasništva – članak 8.: u ovom se slučaju razlikuje pravo intelektualnog vlasništva EU-a i nacionalna prava. U odnosu na potonje primjenjuje se pravo države za koju se traži zaštita. Za prava EU-a u odnosu na koja pitanje nije uređeno u mjerodavnom instrumentu EU-a, mjerodavno je pravo države u kojoj je nastala povreda prava. Ni u ovi predmetima nije moguć izbor prava;
 - industrijska akcija – članak 9.: ova se posljednja od posebnih situacija odnosi na izvanugovorne obveze u odnosu na odgovornost osobe u svojstvu radnika ili poslodavca ili organizacije koja predstavlja njihove strukovne interese, kao što su sindikati ili udruge poslodavaca, za štetu prouzročenu industrijskom akcijom koja se dogodila ili će se dogoditi. Iako se u takvim slučajevima primjenjuje opće pravilo iz članka 4. stavka 2. prema kojem se primjenjuje pravo države uobičajenog boravišta, u članku 9. propisano je da se primjenjuje pravo države u kojoj se takva akcija dogodila ili će se dogoditi.

5.3.3.4. Mjerodavno pravo u predmetima neopravdanog bogaćenja – članci 10. i 11.

U odnosu na izvanugovorne obveze u neopravdanom bogaćenju koje nije rezultat protupravnog postupanja – kao što je neopravdano bogaćenje i zastupanje bez odobrenja – u Uredbi su propisana pravila kojima će se osigurati da se na obvezu primjenjuje pravo države koja je najbliže povezana s predmetom i sudovima se ostavlja dovoljna fleksibilnost da prilagode pravilo svojim nacionalnim sustavima. U obje situacije uspostavljena je hierarhija pravila.

- Neopravdano bogaćenje – članak 10: glavno je pravilo da, ako je obveza nastala zbog odnosa koji postoji između stranaka povezanih neopravdanim bogaćenjem, za nju vrijedi pravo koje se primjenjuje na taj odnos odnosno ugovor. Ako se to ne primjenjuje i strankama je uobičajeno boravište u istoj zemlji u trenutku kada je nastala obveza, primjenjuje se pravo te države. Ako se na temelju toga ne može utvrditi mjerodavno pravo, onda će to biti pravo države u kojoj je nastalo neopravdano bogaćenje. Ako je situacija snažnije povezana s državom koja nije navedena u drugim odredbama, primjenjuje se pravo te države.
- Poslovodstvo bez naloga – članak 11.: prvo je pravilo slično pravilu u vezi s neopravdanim bogaćenjem; ako je odnos između stranaka blisko povezan s obvezom, mjerodavno je pravo koje se primjenjuje na taj odnos. I u ovom je slučaju drugo pravilo primjeniti zajedničko uobičajeno boravište stranaka, a treće je primjeniti pravo države u kojoj je nastao događaj koji je prouzročio obvezu. Osim toga, primjenjuje se i pravilo najsnažnije povezanosti slično pravilu iz članka 10. stavka 4.

Primjer

Zaposlenik poduzeća A sa sjedištem u Francuskoj pogriješio je pri elektroničkom prijenosu sredstava za plaćanje naknade za sajam u Italiji poduzeću B, koje je organiziralo sajam te je uplatio iznos od 50 000 EUR umjesto 5 000 EUR. Osim toga, novac je uplaćen na račun treće strane koja uopće nije povezana s talijanskim poduzećem ni s transakcijom. To poduzeće, s domicilom u Austriji, imalo je račun u istoj banci kao poduzeće B i broj računa razlikovao se od računa poduzeća B samo u jednoj brojci. Treća strana odbila je vratiti novac i stoga poduzeće A mora ponijeti tužbu protiv te strane na sudovima u kojima potonja ima domicil, u ovom slučaju u Austriji, s tim da u Uredbi „Bruxelles I“ ne postoji posebna osnova za nadležnost za slučajevе neopravdanog bogaćenja. Pitanje je koje bi pravo austrijski sud trebao primjenjivati.

Budući da se radi o neopravdanom bogaćenju treće strane, primjenjivat će se članak 10. Uredbe „Rim II“. Prva mogućnost, odnosno postojanje ugovornog ili izvanugovorog odnosa povezanog s činjeničnom situacijom iz koje je nastalo bogaćenje nije ovdje važna jer ne postoji odnos između poduzeća A i austrijske treće strane. Ne primjenjuje se ni pravilo uobičajenog zajedničkog boravišta stranaka jer poduzeće A i treća strana imaju uobičajeno boravište u različitim državama.

U tom slučaju preostaje posljednji čimbenik iz članka 10. stavka 3., koji ukazuje na pravo države u kojoj se dogodilo neopravданo bogaćenje. U predmetnom bi slučaju to značilo primjenu talijanskog prava jer je bankovni račun austrijske stranke u Italiji. Posebne odredbe iz članka 10. stavka 4. vjerojatno neće utjecati na primjenjivost talijanskog prava jer

se na temelju okolnosti predmeta ne može zaključiti da postoji jasna veza s drugim poduzećem.

5.3.3.5. *Mjerodavno pravo u obvezama koje proizlaze iz culpa in contrahendo – članak 12.*

Culpa in contrahendo odnosi se na situaciju u kojoj izvanugovorna obveza nastaje iz odnosa prije sklapanja ugovora, bez obzira na to je li ugovor stvarno sklopljen. To uključuje povredu dužnosti neotkrivanja informacija te povredu i prekid pregovora o sklapanju ugovora. U pravilima članka 12. predviđena je minihijerarhija. Stoga je prvi korak primjeniti pravo kojim se uređuje ugovor ili bi se mogao na njega primjenjivati da je sklopljen. U protivnom se primjenjuje pravo države u kojoj se dogodila šteta, bez obzira na to u kojoj su državi ili državama nastale indirektne posljedice tog događaja ili ako je odnos očito snažnije povezan s državom koja nije ona koja je navedena u pravu te države.

5.3.4. *Opseg propisa koji se primjenjuju – članak 15.*

Pravom koje se primjenjuje na izvanugovorne obveze na temelju ove Uredbe posebno se uređuje sljedeće:

- temelj i opseg odgovornosti;
- razlozi za izuzeće od odgovornosti i svako ograničenje odgovornosti;
- postojanje, priroda i procjena štete ili zatražene odštete;
- mjere koje sud može donijeti radi sprečavanja ili prestanka štetne radnje ili naknade štete;
- prijenos prava na naknadu za štetu, uključujući nasljeđivanje;

- osobe ovlaštene na naknadu štete zbog toga što su osobno pretrpjeli štetu;
- odgovornost za postupke druge osobe;
- način prestanka obveze, pravila zastare te prekid i suspenzija zastarnog ili preskripciskog roka.

5.3.5. Ostale odredbe u vezi s mjerodavnim pravom u izvanugovornim obvezama

Kao i u Uredbi „Rim I”, postoje druge važne odredbe kojima su uređena posebna pitanja u vezi s mjerodavnim pravom. One također uključuju članak o obveznim zakonskim odredbama u vezi sa sudom koji će rješavati predmet koje će se primjenjivati bez obzira na pravo koje je inače mjerodavno. Ostala pitanja koja su obuhvaćena posebnim pravilima uključuju odredbu da se u obzir moraju uzeti pravila o sigurnosti i postupanju koja su na snazi u trenutku i u mjestu u kojem je nastao događaj zbog kojeg je nastala odgovornost te pravilo u skladu s kojim osoba može pokrenuti postupak protiv osiguravatelja odgovorne osobe ako je to dopušteno zakonom koji se primjenjuje na izvanugovornu obvezu ili na ugovor o osiguranju. Postoje pravila koja se primjenjuju na subrogaciju, višestruku odgovornost i pravila o formalnoj valjanosti akta povezanog s izvanugovornom obvezom. Osim toga, postoje pravila o teretu dokazivanja, mjestu uobičajenog boravišta pravnih i fizičkih osoba koji sudjeluju u poslovnoj djelatnosti, o isključenju primjene uzvraćanja u vezi s pravilima međunarodnog privatnog prava bilo koje države čije je pravo mjerodavno u skladu s Uredbom, o rješavanju zahtjeva Uredbe u vezi s državama u kojima postoji više od jednog pravnog sustava te odnosima s drugim odredbama prava EU-a i Konvencijom iz Rima.

6



Roditeljska odgovornost i razvod

6.1. Uredba „Bruxelles IIa”

6.1.1. Kontekst - Uredba „Bruxelles II” i Uredba „Bruxelles IIa”

Uredba (EZ) 1347/2000 od 29. svibnja 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću (koja je poznata kao Uredba „Bruxelles II”)⁽⁸⁸⁾ stupila je na snagu 1.ožujka 2001. Tom su se Uredbom uređivala pitanja nadležnosti, priznavanja i izvršenja u građanskim postupcima koji se odnose na razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka, ali je u odnosu na pitanja roditeljske odgovornosti bila ograničena na situacije koje nastaju u kontekstu bračnog spora koji se odnosi na zajedničku djecu bračnih drugova. Uredba je bila nasljednica Konvencije među državama članicama o kojoj se pregovaralo prije stupanja na snagu Ugovora iz Amsterdama. Tekst Uredbe „Bruxelles II” i Konvencije gotovo je identičan, ali Konvencija⁽⁸⁹⁾ koja je donesena 28. svibnja 1968. nikada nije stupila na snagu.

Prostorno područje primjene obuhvaća sve države članice Europske unije osim Danske. Ubrzo nakon što je Uredba „Bruxelles II” stupila na snagu, pokazalo se da je njezino materijalno područje primjene previše usko u odnosu na odredbe o pitanjima roditeljske odgovornosti. To je bio jedan od razloga u pozadini prijedloga Komisije iz kolovoza 2002.⁽⁹⁰⁾ o nacrtu Uredbe kojom će se zamjeniti Uredba „Bruxelles II” i koja će obuhvaćati sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, bez obzira na bračni status roditelja i bez obzira na to postoji li među roditeljima neriješen bračni spor. Također je predloženo

(88) Vidjeti SL L 160, 30.6.2000., str. 19.

(89) Vidjeti SL C 221, 16.7.1998., str. 1.

(90) Vidjeti SL C 203 E, 27. kolovoza 2002. na str. 155. Zaseban Praktičan vodič za primjenu Uredbe dostupan je na web-mjestu portala e-pravosuđa.

rješavanje pitanja roditeljske odgovornosti u odnosu na smještaj djeteta kod udomitelja ili u ustanovu. U prijedlogu su se u velikoj mjeri slijedila pravila Haaške konvencije od 19. listopada 1996. o nadležnosti, primjenjivom pravu, priznanju, izvršenju i suradnji na području roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece („Haaška konvencija o zaštiti djece“) koja tad još nije bila na snazi ni za jednu državu članicu. Uredba „Bruxelles IIa“ donesena je 27. studenog 2003. i primjenjivala se od 1. ožujka 2005.⁽⁹¹⁾

6.1.2. Uredba „Bruxelles IIa” i otmica djece

U skladu s prijedlogom, Uredba „Bruxelles IIa“ trebala je također sadržavati posebna pravila o prekograničnoj roditeljskoj otmici djece u Europskoj uniji i trebao se rješavati problem nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djece u okviru krišnja prava na skrb između država članica. Haaška konvencija od 25. listopada 1980. o građanskim aspektima međunarodne otmice djece na snazi je u svim državama članicama. U skladu s tom Konvencijom, kada je dijete oteto ili zadržano u državi koja je stranka te Konvencije, osim u državi uobičajenog boravišta, nadležna tijela države u koju je dijete otmicom dovedeno ili u kojoj je zadržano moraju zatražiti hitni povratak djeteta u državu u kojoj dijete živi ako je ta država stranka Konvencije. Cilj je bio pravilima iz Uredbe „Bruxelles IIa“ dopuniti i pojačati odredbe Konvencije u njihovoj primjeni među državama članicama te razuvjeriti roditelje i ostale od poduzimanja jednostranih koraka za odvođenje ili zadržavanje djece iz države članice u kojoj imaju uobičajeno boravište.

(91) Danska ne sudjeluje u toj Uredbi.

6.1.3. Uredba „Bruxelles IIa” i bračne stvari

6.1.3.1. Nadležnost u bračnim stvarima – članak 3.

Uredbom su preuzeta neizmijenjena pravila o bračnim stvarima iz Uredbe „Bruxelles II”. Za te su postupke u Uredbi predviđena pravila za utvrđivanje:

- nadležnosti među sudovima država članica;
- priznanje i izvršenje presuda koje su donijeli sudovi drugih država članica.

Primjer

Gđa A državljanka je države članice br. 1 koja je bila udana za g. B tri godine. Živjeli su zajedno u državi članici br. 2, državi porijekla g. B. Gđa A, smatrajući da je brak gotov, želi podnijeti zahtjev za razvod i vratiti se u svoju domovinu, u kojoj živi njezina obitelj. Ona bi željela otići što je prije moguće i zatražiti razvod u državi porijekla. Dva tjedna nije razgovarala s g. B i boji se da bi se razvod mogao pretvoriti u velik problem.

U skladu s pravilima iz članka 3. stavka 1. Uredbe, za razvod su nadležni sudovi države članice u kojoj je uobičajeno boravište bračnih drugova ili im je bilo zadnje uobičajeno boravište, ako jedan od bračnih drugova još tamo živi. Nadležni mogu biti i sudovi države članice koje su državljeni oba bračna druga (u slučaju Ujedinjene Kraljevine i Irske, „domicil“

svakog od bračnih drugova). Ako se gđa A vrati u svoju državu porijekla (država članica br. 1), ona bi mogla zatražiti razvod na tamošnjem sudu kada tamo dobije uobičajeno boravište i ako je ispunjen jedan od sljedećih uvjeta:

- ako g. B pristaje podnijeti zajednički zahtjev za razvod braka;
- ako g. B ne bude spremna predati zajedničkih zahtjev, uz uvjet da je gđa A tamo živjela barem šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva. Ako se gđa A odluči preseliti u treću državu članicu koje nije državljanka, moći će tamo zatražiti razvod samo ako joj je tamo uobičajeno boravište i ako je tamo živjela barem godinu dana prije podnošenja zahtjeva.

Gđa A doznaće da je g. B, koji planira ostati u mjestu trenutačnog uobičajenog boravišta u državi članici br. 2, u povoljnijem položaju jer odmah može podnijeti zahtjev za razvod sudu te države članice. To može učiniti i gđa A jer g. B još ima uobičajeno boravište u toj državi članici, dok bi za podnošenje zahtjeva u državi članici br. 2 trebala čekati barem šest mjeseci.

Ako g. B odluči podnijeti zahtjev u državi članici br. 2, tim bi se zahtjevom sprječilo gđu A da naknadno podnese zahtjev u državi članici br. 1. To je zato što je u članku 19. stavku 1. Uredbe propisano da u slučaju pokretanja postupaka, ako je predmetni postupak između istih stranaka pokrenut na sudovima različitih država članica koji su nadležni prihvati predmet u skladu s Uredbom, sud na kojem je postupak započeo poslije, prekida ga prema službenoj dužnosti dok se ne utvrdi nadležnost suda na kojem je postupak započeo prije; to je u skladu s europskim pravilom litispendencije.

Uredba se primjenjuje samo na raskid bračne veze, ali se ne primjenjuje na pitanja kao što su osnove za razvod, posljedice braka na imovinska pitanja, obveze uzdržavanja⁽⁹²⁾ ili bilo koje druge pomoćne mjere.

6.1.3.2. Priznanje i izvršenje naloga u bračnim sporovima u skladu s Uredbom „Bruxelles IIa”

Na temelju načela uzajamnog povjerenja, presuda donesena u jednoj državi članici priznaje se u svim ostalim državama članicama. Razlozi nepriznavanja svedeni su na najmanju moguću mjeru. U slučaju presuda o rastavi, razvodu ili poništaju braka, nije potreban poseban postupak za ažuriranje matične evidencije u državi članici. Osnovno je načelo Uredbe „Bruxelles II”, kao i Uredbe „Bruxelles I”, da zamoljena država članica ne bi trebala preispitivati ni nadležnost suda u državi članici porijekla ni činjenične nalaze tog suda. Presude koje se odnose na bračne stvari priznaju se primjenom zakona i mogu se izvršavati u drugim državama članicama kada ih nadležni sud u državi članici izvršenja proglaši izvršnima (egzekvatura). Na odluku o egzekvaturi moguće se žaliti. Nije potrebna legalizacija ni jedne isprave, uključujući nalog za razvod, koja je potrebna za priznanje i izvršenje.

6.1.4. Uredba „Bruxelles IIa” i roditeljska odgovornost

6.1.4.1. Područje primjene

Područje primjene Uredbe na pitanja roditeljske odgovornosti prilično je široko. Ona obuhvaća tradicionalne oblike roditeljskih dužnosti u odnosima roditelja i djece, kao što je utvrđivanje mjesta u kojem će dijete živjeti,

(92) Vidjeti u nastavku Poglavlje 7.

prava na odnose s djetetom, skrbništvo i mjere za zaštitu imovine djeteta. Obuhvaćen je i smještaj djeteta na nalog javnog tijela iz odjeljka 6.1.8. U njoj su propisana pravila o nadležnosti sudova u takvim pitanjima te priznanje i izvršenje naloga o roditeljskoj odgovornosti.

6.1.4.2. Nadležnost za pitanja roditeljske odgovornosti – članci 8., 9., 12. i 13.

Opće je pravilo da su nadležni sudovi u državi članici u kojoj je djetetovo uobičajeno boravište. Pojam uobičajeno boravište nije definiran nigdje u Uredbi, ali bi trebao imati neovisno značenje i to je potvrdio Sud Europske unije u nizu predmeta.⁽⁹³⁾ Osim toga, Uredbom se uvodi ograničena mogućnost, u skladu s određenim uvjetima, da sud države članice koja nije ona u kojoj je djetetovo uobičajeno boravište ima nadležnost za pitanja roditeljske odgovornosti dok je, na primjer, pitanje povezano s postupkom razvoda iz članka 3. Uredbe u toj državi članici.⁽⁹⁴⁾ Također je predviđena nadležnost na temelju nazočnosti djeteta u državi članici, ali samo ako nije moguće utvrditi djetetovo uobičajeno boravište.⁽⁹⁵⁾ Ako se dijete seli preko granice iz države članice uobičajenog boravišta u drugu državu članicu uz suglasnost nositelja roditeljske odgovornosti (tj. većinom roditelja), sudovi u prvoj državi i dalje su nadležni za promjene naloga za kontakt s djetetom, ali samo tri mjeseca nakon selidbe i ako osoba koja ima pravo na kontakt s djetetom još tamo živi.⁽⁹⁶⁾

(93) Vidjeti, na primjer, sljedeće predmete: A, C – 523/07 od 2. travnja 2009. i Mercredi protiv Chaffe, C – 497/10 PPU od 22. prosinca 2010.

(94) Vidjeti članak 12. stavak 1.

(95) Vidjeti članak 13.

(96) Vidjeti članak 9.

6.1.4.3. Prijenos nadležnosti među sudovima – članak 15.

Uredba sadržava inovativno pravilo u europskom pravu prema kojem sud na kojem je postupak prvo pokrenut i koji ima materijalnu nadležnost iznimno može prenijeti predmet na sud u drugoj državi članici ako taj sud može bolje rješavati predmet. Sud može prenijeti cijeli predmet ili samo dio.

Budući da su u skladu s općim pravilom iz članka 8. nadležni sudovi države članice u kojoj je djitetovo uobičajeno boravište u trenutku kada je pokrenut postupak, nadležnost se ne prenosi automatski kada dijet započne s uobičajenim boravištem u drugoj državi članici za trajanja postupka. Međutim, u nekim okolnostima, iznimno, sud na kojem je prvo pokrenut postupak („sud porijekla“) ne može najbolje rješavati predmet. Člankom 15. propisano je da u takvim okolnostima sud porijekla može prenijeti predmet na sud druge države članice uz uvjet da je to u djitetovu najboljem interesu. Postupak kojim se izvršava takav prijenos i kategorije sudova na koje se može izvršiti prijenos propisani su u članku. Kad se prenese na sud u drugoj državi članici, predmet se više ne može prenositi na sud treće države članice.⁽⁹⁷⁾

6.1.4.4. Nadležnost u slučajevima otmice djece – članak 10.

Neku djecu otimaju iz jedne države članice i odvode u drugu roditelji koji žele pokrenuti postupak za stjecanje roditeljske odgovornosti za tu djecu na sudu u državi porijekla nadajući se da će dobiti bolji tretman. U skladu s Uredbom, ako se dijete nezakonito odvede ili zadrži, ne može se promijeniti nadležnost suda države članice u kojoj je bilo djitetovo uobičajeno boravište osim ako

na to nije pristao onaj tko ima pravo skrbništva u skladu s Uredbom ili ako dijete ne živi u novoj državi barem godinu dana od trenutka kada je osoba koja ima skrbništvo doznala ili je trebala dozнатi gdje se dijete nalazi i ako nije podnesen zahtjev za povratak u skladu s Haaškom konvencijom o otmici djece u toj godini ili je podneseni zahtjev povučen, ili je u državi članici u kojoj je bilo djitetovo izvorno uobičajeno boravište podnesen nalog za skrbništvo kojim se ne podrazumijeva djitetov povratak u tu državu. Time se odvraćaju roditelji koji smatraju da mogu imati koristi od jednostranog odvođenja djece u drugu državu članicu jer je jasno da u Europskoj uniji neće na taj način prouzročiti promjenu nadležnosti u pitanjima roditeljske odgovornosti.

6.1.5. Primjena Haaške konvencije o otmici djece u Europskoj uniji – članak 11.

6.1.5.1. Osnovna načela Konvencije i Uredba

Haaška konvencija iz 1980. o građanskim aspektima međunarodne otmice djece i dalje se primjenjuje u Europskoj uniji, ali Uredba sadržava odredbe kojima se dopunjuje primjena Konvencije u državama članicama. Cilj je tim odredbama pojačati primjenu Konvencije te posebno učvrstiti središnje načelo Konvencije i Uredbe da je odvođenje ili nezakonito zadržavanje djece izvan države u kojoj im je uobičajeno boravište protivno njihovim najboljim interesima. To je načelo potkrijepljeno postupovnim načelom da se u slučaju takva odvođenja ili zadržavanja dijete ili djeca što prije moraju vratiti u državu u kojoj im je uobičajeno boravište ako sud tako odluči, a sudovi te države trebali bi, donijeti prikladne odluke u najboljem interesu djece u smislu odluke s kim bi ona trebala živjeti, biti u kontaktu i na kojoj osnovi.

(97) Vidjeti Uvodnu izjavu 13.

6.1.5.2. - Dodatne odredbe Uredbe – članak 11. stavci od 1. do 5.

U članku 11. sadržan je niz odredbi radi jačanja tih osnovnih načela i koje će se primjenjivati u slučajevima kada se traži povratak djeteta, u skladu s Konvencijom, iz jedne države članice u drugu. One su sljedeće:

- pri razmatranju zahtjeva za povratak i protivljenja tomu zahtjevu na temelju iznimaka propisanih u člancima 12. i 13. Konvencije osigurava se da dijete ima priliku da ga se sasluša tijekom postupka, osim ako se to čini neprikladnim zbog njegove dobi ili stupnja zrelosti. U Uredbi nije navedeno kako bi to trebalo činiti te se to prepušta nacionalnom postupovnom pravu država članica. No, iz odredbe je jasno kako je dužnost suda koji odlučuje o djetetovu povratku razmotriti treba li dijete saslušati – članak 11. stavak 2;
- postupke za povratak u skladu s Konvencijom potrebno je završiti što je žurnije moguće te, osim u slučaju iznimnih okolnosti koje to sprječavaju, oni ne bi trebali trajati dulje od šest tjedana od podnošenja zahtjeva do donošenje presude. Ta je odredba slična odredbi iz Konvencije⁽⁹⁸⁾ i njome se potvrđuje ideja da je što brži povratak djeteta osnovna svrha obaju instrumenata – članak 11. stavak 3;
- U skladu s člankom 13. stavkom 1. točkom (b) navedene Konvencije, roditelji se mogu pokušavati oduprijeti zahtjevu za povratak djeteta koje su nezakonito odveli tvrdeći kako bi nakon povratka dijete bilo izloženo velikoj fizičkoj ili psihološkoj opasnosti ili dovedeno u nepodnošljivu situaciju. Kao što je

slučaj s iznimkama, osoba koja traži odluku o odbijanju povratka mora dokazati da postoje opasnosti za dijete. Tu iznimku sudovi u većini država potpisnica Konvencije, uključujući one u državama članicama, tumače vrlo usko i to je tumačenje potvrđeno Uredbom u kojoj je propisano da se ta iznimka ne može primjenjivati kao osnova za odbijanje djetetova povratka ako je utvrđeno da postoje dovoljne mjere zaštite djeteta nakon povratka u državu uobičajenog boravišta na čijim će se sudovima odlučiti o pitanjima za dobrobit djeteta uzimajući u obzir djetetove najbolje interes – članak 11. stavak 4;

(98) Vidjeti članke 2. i 11.

- sud ne može odbiti povratak djeteta a da prije toga osobi koja zahtijeva povratak djeteta ne omogući da ju se sasluša – članak 11. stavak 5.

6.1.5.3. Što ako je sud odlučio da se dijete ne vrati – članak 11. stavci od 6. do 8.

Kao što je već navedeno, u Konvenciji je predviđen ograničen broj iznimaka na temelju kojih će sud odbiti djetetov povratak u državu u kojoj mu je uobičajeno boravište nakon nezakonitog odvođenja ili zadržavanja u drugoj državi. Kako bi se roditelje onemogućilo da to iskoriste, često na temelju nezakonitih razloga i kako bi se osiguralo da se o dugoročnoj budućnosti djece koja su bila podvrgнутa takvim postupcima odlučuje u mjestu u kojem im je uobičajeno boravište, u Uredbi je navedeno ne samo da nadležnost zadržavaju sudovi države članice u kojoj je djetetovo uobičajeno boravište⁽⁹⁹⁾, nego i da će i nakon otmice ti sudovi odlučivati o djetetovoj dugoročnoj budućnosti. Prema tome, nakon odluke donesene na temelju članka 13. Konvencije da se dijete ne vrati, koju su donijeli sudovi u državi članici u koju je dijete otmicom dovedeno, može slijediti odluka na temelju koje se traži djetetov povratak koju su izdali nadležni sudovi u državi članici u kojoj je bilo djetetovo uobičajeno boravište neposredno prije otmice.

6.1.5.4. Priznavanje i izvršenje odluke o povratku djeteta nakon odluke da se dijete ne vraća – žurni postupak – članak 11. stavak 8, članak 40. stavak 1. točka (b) i članak 42.

Ako je donesena odluka o djetetovu povratku, ona se priznaje i izvršava bez posebnog postupka (kao što je egzekvatura), uz uvjet da su ispunjeni određeni postupovni zahtjevi, na primjer, da je sud u državi članici u kojoj je djetetovo uobičajeno boravište djetetu dao priliku da bude saslušano.⁽¹⁰⁰⁾ Sud koji je donio odluku da se dijete ne vrati poslat će dokumentaciju predmeta nadležnom суду земље у којој је било дјететово уobičajено боравиште непосредно приje protupravnog odvođenja ili zadržavanja. Nadležni суд земље у којој је било дјететово уobičajено боравиште непосредно приje protupravnog odvođenja ili zadržavanja poziva stranke da dostave podneske tom суду. Ako je dostavljen podnesak, суд ће preispitati pitanje skrbništva.

6.1.6. Priznanje i izvršenje odluka o pravu na kontakt s djetetom – žurni postupak – članak 40. stavak 1. točka (a) i članak 41.

Uredbom „Bruxelles Ila“ slijedile su se odredbe o izvršenju iz Haaške konvencije o nadležnosti, primjenjivom pravu, priznanju, izvršenju i suradnji na području roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece iz 1996. te su dodane potvrde kojima se olakšava kretanje odluka o razvodu i roditeljskoj odgovornosti, uključujući odluke o pravu na kontakt s djetetom koje je izdala država članica, unutar Unije. U potvrdi o pravu pristupa moraju biti sadržane izjave o postupku koji je sud proveo: ako je presuda donesena u odsutnosti, u potvrdi se potvrđuje da je odluka dostavljena odsutnoj osobi na način koji joj omogućuje pripremu obrane i da su sve stranke i dijete, ovisno o dobi

(99) Vidjeti članak 10. i odlomak 6.1.4.4.

(100) Vidjeti članak 42. stavak 2. točku (a).

i zrelosti, dobili priliku biti saslušani. Nije se moguće žaliti na izdavanje potvrde u državi članici koja ju izdaje, no potvrda može biti ispravljena (članak 43.). Potvrđena presuda ne može se izvršiti u državi članici izvršenja ako je proturječna kasnijoj izvršivoj presudi.

6.1.7. Priznanje i izvršenje odluka – redovni postupak – članci od 21. do 39.

Za druge odluke iz područja roditeljske odgovornosti postupak je sličan onomu za odluke koje su podložne postupku u skladu s Uredbom „Bruxelles I“. Kad je odluka donesena i postala izvršiva, izdaje se uz potvrdu na standardnom obrascu predviđenom u Uredbi.⁽¹⁰¹⁾ Postupak podnošenja zahtjeva za proglašenje izvršivosti, odnosno upis izvršivosti u Ujedinjenoj Kraljevini (članak 28.), u skladu je sa zakonom države članice izvršenja (članak 30.). Osoba koja traži izvršenje podnosi zahtjev za proglašenje izvršivosti u državi članici u kojoj će se odluka izvršavati. Kad se odluka izda, o tome se obavešćuje osoba protiv koje se traži izvršenje u skladu s postupcima nacionalnog prava. Ta osoba može osporavati proglašenje, ali samo na osnovama navedenim u Uredbi.⁽¹⁰²⁾ Stvarno se izvršenje odluke provodi u skladu s nacionalnim postupcima.⁽¹⁰³⁾

6.1.8. Smještaj djeteta u drugoj državi članici – članak 55. točka (d) i članak 56.

Navedeno je da su Uredbom obuhvaćeni predmeti koji uključuju odluke o smještaju djece u ustanovu za skrb ili u udomiteljsku obitelj. Odluke o roditeljskoj odgovornosti mogu uključivati smještaj djeteta u drugu državu članicu i u tom je slučaju u Uredbi predviđen poseban postupak. Prije nego što nadležni sud izda nalog za smještaj, mora se najprije savjetovati sa središnjim tijelom ili nadležnim tijelom u državi članici u koju namjerava smjestiti dijete, ako je u toj državi članici potrebno posredovanje javnih tijela. Nalog za smještaj može biti izdan samo uz pristanak nadležnog tijela. Ako za djetetov smještaj u udomiteljsku obitelj u drugoj državi članici nije potrebno posredovanje nadležnog tijela, pristanak nije potreban i tijelo koje izdaje nalog za smještaj treba samo obavijestiti središnje tijelo ili nadležno tijelo.⁽¹⁰⁴⁾ Središnja tijela osnovana u skladu s uredbom pomažu u postupku pružanjem informacija i savjeta sudovima. Države članice moraju utvrditi jasna pravila i postupke za potrebe pristanka iz članka 56. Uredbe kako bi se osigurala pravna sigurnost i žurnost. Postupcima se, među ostalim, mora omogućiti sudu koji odlučuje o smještaju da lako utvrdi nadležno tijelo, a nadležnom tijelu da brzo izda ili uskrati pristanak.⁽¹⁰⁵⁾

(101) Vidjeti članke od 37. do 39. i Prilog II.

(102) Vidjeti članak 23.

(103) Vidjeti članak 47.

(104) Vidjeti članak 56. stavak 4.

(105) Sud EU-a, presuda od 26. travnja 2012., Health Services Executive, predmet C-92/12, točka 82.

6.1.9. Suradnja sudova i središnjih tijela – članak 11. stavci 6. do 8., članak 15. stavak 6., članak 42. stavak 2. točka (c), od članka 53. do 55. i članak 67.

U skladu s Haaškom konvencijom o otmici djece iz 1980. te Haaškom konvencijom o nadležnosti, primjenjivom pravu, priznanju, izvršenju i suradnji na području roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece iz 1996., središnjim tijelima u državama članicama dodijeljena je osnovna i važna zadaća da međusobno surađuju te da surađuju s drugim nadležnim tijelima na ispunjavanju ciljeva i odredbi Uredbe. U tu svrhu svaka država članica treba osnovati jedno ili više središnjih tijela. Ako država članica ima dva ili više pravna sustava, bit će osnovano više središnjih tijela.⁽¹⁰⁶⁾ Središnja tijela imaju opće i specifične dužnosti. Dodatna je zadaća središnjih tijela u skladu s Uredbom pomoći sudovima u njihovoj suradnji ponajprije kad je riječ o djetetovu povratku nakon odluke da se dijete ne vратi i ako sudovi razmatraju prijenos predmeta ili prekogranični smještaj. Uredba je stupila na snagu uz pretpostavku da će se suradnja i komunikacija među središnjim tijelima te između njih i sudova⁽¹⁰⁷⁾ država članica za potrebe Uredbe odvijati uz potporu Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovackim stvarima („EJN”).⁽¹⁰⁸⁾ Svrha je tom komunikacijom i suradnjom tražiti pomoći u rješavanju često posebno teških i osjetljivih slučajeva u kojima su uključena djeca.⁽¹⁰⁹⁾

(106) Vidjeti članak 53.

(107) Vidjeti članak 11. stavak 6. i 7., članak 53., članak 55. točku (c) i (d) i članak 56.

(108) Vidjeti članak 54. EJN obuhvaća mrežu kontaktnih točaka i središnja tijela u skladu s Uredbom; vidjeti Poglavlje 14. u nastavku u vezi s Europskom pravosudnom mrežom u građanskim stvarima.

(109) Vidjeti u tome kontekstu članak 55. točku (e).

6.2. Mjerodavno pravo u slučaju razvoda – Uredba „Rim III”⁽¹¹⁰⁾

6.2.1. Kontekst

Prijedlog Uredbe o mjerodavnom pravu za razvod braka Europska komisija podnijela je u srpnju 2005. O tom se prijedlogu pregovaralo sve dok 2008. nije postalo jasno kako postoje nepremostive razlike i kako se ne može osigurati jednoglasnost za donošenje u državama članicama⁽¹¹¹⁾. Ubzro nakon toga skupina država članica⁽¹¹²⁾ preuzeila je inicijativu u okviru novog mehanizma pojačane suradnje iz Ugovora o funkcioniranju Europske unije⁽¹¹³⁾ što je rezultiralo donošenjem Uredbe „Rim III” o toj temi.

6.2.2. Područje primjene – zemljopisno i materijalno

Od 21. lipnja 2012. četrnaest je država članica prihvatile ujednačena pravila o mjerodavnom pravu u području razvoda braka i zakonske rastave. Prvo je petnaest država članica zatražilo suradnju u tom pojačanom postupku, no Grčka se povukla iz pregovora, ali je naknadno obavijestila da će prihvati

(110) Uredba Vijeća (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o uvođenju pojačane suradnje u području mjerodavnog prava za razvod braka i zakonsku rastavu.

(111) Mjere u području obiteljskog prava države članice moraju jednoglasno prihvati u Vijeću, za razliku od većine mjera iz područja građanskog pravosuda za koje je dovoljna kvalificirana većina.

(112) Belgija, Bugarska, Njemačka, Grčka, Španjolska, Francuska, Italija, Latvija, Luksemburg, Mađarska, Malta, Austrija, Portugal, Rumunjska i Slovenija.

(113) UFEU članak 328. stavak 1.

Uredbu. Sada je Uredbu prihvatile i Litva⁽¹¹⁴⁾. Iz materijalnog područja primjene Uredbe isključen je niz pitanja iz obiteljskog prava koja su slična onima isključenima iz područja primjene Uredbe „Bruxelles IIa“⁽¹¹⁵⁾, a od kojih su mnoge sada predmet zasebnih odredaba. Uredba je univerzalna, što znači da se pravo određeno tom Uredbom primjenjuje bez obzira na to je li to pravo države članice koja sudjeluje u Uredbi.

6.2.3. Izbor prava

U skladu s Uredbom, stranke mogu izabrati jedno od sljedećih prava:

- pravo države u kojoj je uobičajeno boravište bračnih drugova u trenutku sklapanja sporazuma o izboru primjenjivog prava;
- pravo države u kojoj je bilo njihovo zadnje prebivalište ako jedan od bračnih drugova u trenutku sklapanja sporazuma o izboru primjenjivog prava;
- pravo države državljanstva bilo kojeg od bračnih drugova u trenutku sklapanja sporazuma o izboru primjenjivog prava; ili
- pravo foruma.

Sporazum kojim se određuje primjenjivo pravo može se sklopiti ili izmijeniti u bilo kojem trenutku, ali najkasnije kad sud pokrene postupak. Ako je tako propisano pravom *forum*, bračni drugovi mogu također izabrati primjenjivo pravo za trajanja postupka. Ako to učine, sud će zabilježiti njihov odabir u

(114) U Grčkoj je postala obvezujuća i primjenjuje se od 29. srpnja 2015.; vidjeti Odluku Komisije (2014/39/EU) od 27. siječnja 2014. i SL L231/41 od 28. siječnja 2014.; Uredba se primjenjuje i u Litvi od 22. svibnja 2014.; vidjeti Odluku Komisije od 21. studenog i SL L 323 od 22.11.2012. na str. 18.

(115) Isključena područja obuhvaćaju sposobnost fizičkih osoba, postojanje, valjanost, priznanje ili poništaj braka, imena bračnih drugova, utjecaj braka na imovinu, obveze uzdržavanja te zaklade i nasljedivanje.

skladu sa zakonom *forum*. Materijalna valjanost izbora suda utvrđuje se u skladu sa zakonom koji bi se, prema izboru, primjenjivao da je sporazum valjan. Sporazum o izboru prava mora biti u pisanim oblicima te ga oba bračna druga moraju datirati i potpisati. Ovisno o pravu država članica u kojima je uobičajeno prebivalište bračnih drugova, mogu se primjenjivati drugi dodatni formalni zahtjevi za taj tip sporazuma.

6.2.4. Mjerodavno pravo ako nije izvršen izbor

Ako nije izvršen izbor suda, kako bi se utvrdilo mjerodavno pravo, primjenjuju se sljedeće odredbe: zakona države

- u kojoj je uobičajeno boravište bračnih drugova u trenutku kad je pokrenut postupak na sudu ili, ako to nije slučaj,
- u kojoj su bračni drugovi imali zadnje boravište, uz uvjet da razdoblje boravka nije završilo prije više od jedne godine prije pokretanja postupka na sudu i ako jedan od bračnih drugova još živi u toj državi u trenutku pokretanja postupka na sudu ili, ako to nije slučaj,
- koje su oba bračna druga državljeni u trenutku kada je pokrenut postupak na sudu ili, ako to nije slučaj,
- u kojoj se nalazi sud na kojem je pokrenut postupak.

6.2.5. Ostala pravila

6.2.5.1. Primijenjeno pravo foruma

Ako u mjerodavnom pravu u skladu s Uredbom nije predviđen razvod braka ili nije omogućen jednak pristup razvodu ili zakonskoj rastavi zbog spola jednog od bračnih drugova, primjenjuje se pravo *forumata*.

6.2.5.2. Isključenje uzvraćanja

Primjena prava države odnosi se na zakonske odredbe koje su na snazi u toj državi, osim odredaba međunarodnog privatnog prava⁽¹¹⁶⁾.

6.2.5.3. Javna politika

Sud može odbiti primjeniti odredbu zakona utvrđenog u skladu s odredbama ove Uredbe samo ako je takva primjena očito protivna javnoj politici tog foruma.

6.2.5.4. Razlike u nacionalnom pravu

Uredbom se ne obvezuje sudove države članice u čijem pravu nije predviđen razvod ili se brak ne smatra valjanim za potrebe postupaka razvoda da proglose razvod na temelju primjene pravila iz Uredbe.

(116) Vidjeti, za opći opis učinaka isključenja uzvraćanja, odjeljak 8.3.9.

Obveze uzdržavanja



7.1. Kontekst Uredbe o uzdržavanju – Uredba „Bruxelles I” i Haaška konvencija o uzdržavanju iz 2007.

Pravila o nadležnosti, priznavanju i izvršenju obveza uzdržavanja u EZ-u uključena su u Uredbu „Bruxelles I”. Time je uzdržavanoj osobi omogućeno pokrenuti postupak na sudovima države članice mjesta u kojem ima domicil ili uobičajeno boravište. To je rješenje donekle dobro funkcionalo, ali uzdržavana osoba svejedno je morala tražiti proglašenje izvršivosti kako bi mogla izvršavati nalog u drugoj državi članici. To je bio problem mnogim uzdržavanim osobama kojima je bilo potrebno brzo i učinkovito izvršenje naloga jer su se oslanjali na plaćanje uzdržavanja. Problem je bio još veći u slučaju uzdržavanja djece.

U cilju uklanjanja posrednih mjera koje su potrebne za priznavanje i izvršenje platnih naloga za uzdržavanje te uspostavljanja zajedničkih postupovnih pravila za pojednostavljenje i ubrzanje rješavanja prekograničnih sporova koji se odnose na tražbine u vezi s uzdržavanjem, Europska komisija donijela je 2005. prijedlog nove Uredbe EU-a o uzdržavanju.

Istodobno s pregovorima EU-a o ovom prijedlogu, na Haaškoj konferenciji o međunarodnome privatnom pravu vodili su se pregovori nakon kojih je u studenome 2007. donesena Haaška konvencija o međunarodnoj naplati tražbina za uzdržavanje djece i drugim oblicima obiteljskog uzdržavanja. Haškom konvencijom iz 2007. osigurava se sveobuhvatan okvir za rješavanje problema s obvezama uzdržavanja s državama koje su potpisnice Konvencije. Ona je popraćena izbornim protokolom u kojem su sadržana pravila o mjerodavnom pravu za obveze uzdržavanja. Europska komisija i države članice u potpunosti su sudjelovale u tim pregovorima i mnoga su

pravila dogovorena na međunarodnoj razini ugradile u Uredbu o uzdržavanju, koja je donesena u prosincu 2008.

Europska unija je 9. travnja 2014. ratificirala Haašku konvenciju iz 2007. Ona je stupila na snagu 1. kolovoza 2014. u svim državama članicama, osim u Danskoj. Europska unija donijela je protokol 8. travnja 2010.⁽¹¹⁷⁾ i on se primjenjuje od stupanja na snagu Uredbe o uzdržavanju 18. lipnja 2011. u svim državama članica, osim u Ujedinjenoj Kraljevini i Danskoj. Države članice EU-a primjenjivat će Haašku konvenciju iz 2007. samo u odnosima s drugim zemljama koje nisu njezine stranke.

7.2. Svrha Uredbe o uzdržavanju⁽¹¹⁸⁾

Glavna je svrha Uredbom o uzdržavanju stvoriti instrument za pojednostavljenje postupka kako bi se uzdržavanoj osobi u jednoj državi članici omogućila brza i jednostavna naplata uzdržavanja od obveznika uzdržavanja u drugoj državi članici primjenom odredbi o nadležnosti, sukobima prava, priznanju i izvršnosti, izvršavanju, pravnoj pomoći i suradnji među središnjim tijelima. Trebalo bi omogućiti da odluka koju uzdržavana osoba dobije u jednoj državi članici bude proglašena izvršivom (ako je potrebno) i izvrši se u drugoj državi članici u skladu s pojednostavljenim postupkom navedenim u odjeljku 7.6. Uzdržavana osoba također može pokušati osigurati plaćanje uzdržavanja pribavljanjem odluke o uzdržavanju u drugoj državi članici. Obvezniku bi se uzdržavanja također trebala omogućiti pomoći središnjih tijela pri podnošenju zahtjeva za priznavanje odluka, ali i

(117) Odluka Vijeća (2009/941/EZ); vidjeti SL L 331/17 od 16.12.2009.

(118) Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskega odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja.

zahtjeva za njihovom izmjenom. Uredbom je obuhvaćena i situacija u kojoj javna tijela subrogiraju u prava vjerovnika.

7.3. Područje primjene

7.3.1. Teritorijalno područje primjene

Direktiva se primjenjuje u svim državama članicama Europske unije osim u Danskoj. Međutim, Danska je prihvatile obveze Uredbe na temelju sporazuma između EK-a i Danske od 19. listopada 2005.⁽¹¹⁹⁾ u mjeri u kojoj se tom Uredbom izmjenjuje Uredba „Bruxelles I“ (EZ)⁽¹²⁰⁾. Zbog toga se Uredba primjenjuje na Dansku, osim odredbi Poglavlja III. (mjerodavno pravo) i VII. (suradnja među središnjim tijelima).⁽¹²¹⁾ To znači da će se pravila Uredbe o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka te pristupu pravosuđu na Dansku primjenjivati na temelju gore navedenog te ovisno o zahtjevima iz Uredbe koje se odnose na države koje nisu stranke Haaškog protokola.

Ujedinjena Kraljevina i Irska morale su u roku od tri mjeseca od donošenja prijedloga navesti da žele da ih Uredba⁽¹²²⁾ obvezuje. Irska je to učinila prije početka pregovora o prijedlogu EU-a koji je rezultirao Uredbom o uzdržavanju iz 2009., ali Ujedinjena Kraljevina nije.⁽¹²³⁾ Ujedinjena Kraljevina sudjelovala je u pregovorima i naknadno je dala svoj pristanak te je

(119) Vidjeti SL L 299, 16.11.2005., str. 62.

(120) Sporazum između Europske zajednice i Kraljevine Danske o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovackim stvarima, SL L 149, 12.6.2009., str. 80.

(121) Vidjeti SL L 149, 12.6.2009.

(122) Vidjeti Uvod, stavak 1.3. i Protokol o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske u prilogu UEU-u i UFEU-u.

(123) Vidjeti uvodne izjave 46. i 47.

obvezana Uredbom. Međutim, Ujedinjena Kraljevina nije ratificirala Haaški protokol o mjerodavnom pravu iz 2007., stoga se pravila o priznavanju i izvršenju odluka iz Uredbe primjenjuju na Ujedinjenu Kraljevinu kako je utvrđeno u odjeljku 7.6.

7.3.2. Materijalno područje primjene

Uredba se primjenjuje na sve obveze uzdržavanja koje proizlaze iz obiteljskih odnosa, roditeljstva, braka ili tazbine. Sadržava pravila o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju te suradnji. Također sadržava važna pravila o pristupu pravosuđu, posebno u odnosu na dostupnost pravne pomoći i pomoći uzdržavanim osobama i obveznicima uzdržavanja koju pružaju središnja tijela.

7.4. Nadležnost

Pravila Uredbe o nadležnosti primjenjuju se na sudove koji su definirani tako da uključuju neka upravna tijela navedena u Prilogu X. Uredbi⁽¹²⁴⁾.

7.4.1. Opća pravila – članak 3.

Sljedeći su sudovi nadležni za rješavanje predmeta iz ove Uredbe:

sud

- mjesta u kojem je uobičajeno boravište tuženika (obveznika uzdržavanja)

(124) Vidjeti SL L 293, 11.11.2011., str. 24. Vidjeti također za Dansku: SL L 251, 21. 09.2013., str.1.

- mjesa u kojem je uobičajeno boravište uzdržavane osob
- nadležan u skladu s domaćim pravom za postupke o statusu osobe čiji je predmet o uzdržavanju povezan s tim postupkom ili
- nadležan u skladu s domaćim pravom za postupke o roditeljskoj odgovornosti ako je predmet o uzdržavanju povezan s tim postupkom,

osim ako se u zadnja dva slučaja nadležnost ne temelji isključivo na državljanstvu jedne od strana.

7.4.2. Izbor suda – članak 4.

Stranke se mogu dogovoriti da će izabrati sud nadležan za rješavanje postojećih ili budućih sporova o uzdržavanju, osim kad je riječ o osobama koje imaju manje od osamnaest godina. Izabrati se mogu sljedeći sudovi:

u trenutku sklapanja sporazuma o izboru suda ili kada je pokrenut postupak na sudu:

- sud države članice u kojoj jedna od strana uobičajeno boravi
- sud države članice čije državljanstvo ima jedna od strana
- sud koji je nadležan za bračne sporove kad se radi o obvezi uzdržavanja koju imaju bračni drugovi ili bivši bračni drugovi ili
- sud države članice zadnjeg zajedničkog uobičajenog boravišta najmanje godinu dana kad je riječ o obvezi uzdržavanja koju imaju bračni drugovi ili bivši bračni drugovi.

Sporazum o izboru suda mora biti u pisanim oblicima ili u bilo kojem elektroničkom komunikacijskom obliku kojim se može osigurati trajna evidencija. Nadležnost određena ovim sporazumom isključiva je, osim ako se stranke ne dogovore drugče.

7.4.3. Ostale važne odredbe o nadležnosti – upuštanje tuženika u postupak, zajedničko državljanstvo i forum necessitatis

Ako se tužnik upusti u postupak bez osporavanja nadležnosti suda, nadležnost ima taj sud.⁽¹²⁵⁾ Sudovi države koje su obje strane državljeni imaju nadležnost za uzdržavanje samo ako nije utvrđena drugačija nadležnost u Uredbi ili Konvenciji iz Lugana iz 2007.⁽¹²⁶⁾ Iznimno, nadležan može biti sud u državi članici koja je dovoljno povezana sa sporom ako nije nadležan drugi sud države članice i ne postoji opravdana mogućnost pokretanja postupka u trećoj državi.⁽¹²⁷⁾

7.4.4. Izmjena odluka o uzdržavanju – članak 8.

Kad se odluka donese u državi članici ili državi ugovornici Haaške konvencije iz 2007. u kojoj uzdržavana osoba uobičajeno boravi, obveznik uzdržavanja ne može pokrenuti postupak za promjenu odluke ili za donošenje nove odluke ni u jednoj drugoj državi članici sve dok uzdržavana osoba ima uobičajeno boravište u državi članici u kojoj je odluka donesena. Postoje neke iznimke, posebno ako u skladu s Uredbom stranke sporazumom o izboru suda dogovore da su nadležni sudovi te druge države ili kad uzdržavana osoba prizna nadležnost sudova te druge države članice.

7.4.5. Litispendencija – članak 12.

Kad se na sudovima različitih država članica vode dva postupka s istim zahtjevom i između istih stranka, sud na kojem je prvo pokrenut postupak

(125) Članak 5.

(126) Članak 6.

(127) Članak 7.

prihvaca predmet ako ima nadležnost, dok drugi sud prekida postupak do utvrđenja nadležnosti suda na kojem je prvo pokrenut postupak nakon čega se proglašava nenađežnim.

7.5. Mjerodavno pravo – članak 15.

Kako je navedeno, u Uredbi se primjenjuje izborni Haaški protokol iz 2007. koji zasad obvezuje sve države članice, osim Ujedinjene Kraljevine i Danske. Odredbe propisane u Protokolu ukratko su opisane u okviru u nastavku.

Mjerodavnim pravom uređuje se pravo o obvezama uzdržavanja, od obiteljskog odnosa, roditeljstva, braka ili tazbinskog srodstva, pri čemu prema djitetu postoji obveza bez obzira na bračno stanje roditelja.⁽¹²⁸⁾ Može se primjenjivati bilo koje pravo, čak i pravo države koja nije država ugovornica protokola.⁽¹²⁹⁾

Općenito je pravilo da je, osim ako zakonom nije propisano drugačije, mjerodavno pravo uobičajenog boravišta uzdržavane osobe.⁽¹³⁰⁾ Ako na temelju tog prava uzdržavana osoba ne može dobiti uzdržavanje od obveznika uzdržavanja u okviru odnosa između roditelja i djece i općenito u okviru odnosa prema osobama mlađima od dvadeset i jedne godine, primjenjuje se *lex fori*. Osim toga, za te vrste obveza, ako uzdržavana osoba pokrene postupak na sudu države u kojoj obveznik uzdržavanja ima uobičajeno boravište, primjenjuje se *lex fori*, osim ako uzdržavana

(128) Protokol članak 1.

(129) Protokol članak 2.

(130) Protokol članak 3.

osoba na temelju tog prava ne može dobiti uzdržavanje od obveznika uzdržavanja. U tom je slučaju mjerodavno pravo ono države u kojoj uzdržavana osoba ima uobičajeno boravište.⁽¹³¹⁾

U predmetima obveze uzdržavanja između bračnih drugova, bivših bračnih dugova ili osoba čiji je brak poništen ako strana podnese prigovor na pravo uobičajenog boravišta uzdržavane osobe i ako je pravo druge države, posebno pravo države u kojoj su bračni drugovi imali zadnje zajedničko uobičajeno boravište, jače povezano s brakom, primjenjuje se pravo te druge države.⁽¹³²⁾

Postoje odredbe kojima se stranama omogućuje da odaberu mjerodavno pravo za određeni postupak koji je već pokrenut ili će biti pokrenut ili općenito.⁽¹³³⁾ U slučaju općeg izbora moguće je izabrati sljedeće pravo:

- pravo bilo koje države čije državljanstvo ima jedna od strana
- pravo države u kojoj jedna od strana ima uobičajeno boravište

u pojedinom predmetu u trenutku određivanja

- pravo koje su stranke izabrale kao mjerodavno za njihov imovinski režim ili razvod braka ili zakonsku rastavu ili pravo koje je tijelo kod kojeg je pokrenut postupak već primjenjivalo na ta pitanja.⁽¹³⁴⁾

(131) Protokol članak 4.

(132) Protokol članak 5.

(133) Protokol članak 7.

(134) Protokol članak 8. stavak 1.

Svaki sporazum o odabiru mjerodavnog prava potpisuju obje stranke. On treba biti u pisanom obliku ili zabilježen na bilo kojem mediju i informacije koje sadržava trebaju biti dostupne kako bi se mogle upotrebljavati za naknadno upućivanje.

Kao ni pri izboru suda, ni pri izboru mjerodavnog prava nije moguće birati pravo u odnosu na obvezu uzdržavanja osobe mlađe od osamnaest godina ili u odnosu na osobu oštećenih ili nedostatnih sposobnosti.⁽¹³⁵⁾

Mjerodavno pravo primjenjuje se na različita pitanja u vezi s uzdržavanjem, uključujući pitanje može li se i u kojoj mjeri zahtijevati uzdržavanje, retroaktivne zahtjeve, osnovu za izračun iznosa uzdržavanja i indeksacije, zastaru i prekluzivne rokove te opseg obveze obveznika uzdržavanja kada javno tijelo traži povrat naknada plaćenih uzdržavanoj osobi umjesto uzdržavanja.⁽¹³⁶⁾

Postoje posebne odredbe u vezi s primjenom pravnih načela na države s nekoliko pravnih sustava te na EU i ostale slične organizacije.⁽¹³⁷⁾

(135) Protokol članak 8. stavci od 2. do 5.

(136) Protokol članak 11.

(137) Protokol članci od 15. do 17., 24. i 26.

7.6. Priznavanje i izvršenje

7.6.1. Opći kontekst

Postoje dva zasebna postupka za priznavanje i izvršenje odluka o uzdržavanju, ovisno o tome je li država članica obvezana Haaškim protokolom iz 2007.

7.6.2. Države članice koje Protokol obvezuje

Odluka donesena u državi članici koju obvezuje Haški protokol iz 2007. priznaje se i u drugoj državi članici bez potrebe pokretanja posebnog postupka i bez mogućnosti ukidanja njezina priznavanja. Odluka donesena u državi članici koju obvezuje Haški protokol iz 2007. koja je izvršiva u toj državi, izvršiva je i u drugoj državi članici i nije potrebno proglašavati njezinu izvršivost. Ako se obveznik uzdržavanja nije upustio u postupak, postoji ograničeno pravo na podnošenje zahtjeva za preispitivanje odluke u državi članici u kojoj je odluka donesena. Izvršenje se provodi nakon podnošenja primjerkova odluke zajedno s izvodom iz sudske odluke na obrascu iz Priloga I. Uredbi i, prema potrebi, odgovarajućeg dokumenta iz kojeg se vide neplaćeni iznosi uzdržavanja. Možda će biti potrebno dostaviti prijevod teksta obrasca na odgovarajućem službenom jeziku države članice izvršenja. Nakon izdavanja nadležne vlasti u državi članici izvršenja imaju pravo odbijanja ili ograničenja izvršenja odluke kako je utvrđeno u članku 21.

7.6.3. Države članice koje Protokol ne obvezuje

Ako je odluka donesena u državi članici koju Haaški protokol iz 2007. ne obvezuje (Ujedinjena Kraljevina i Danska), za priznanje nije potreban poseban postupak u drugoj državi članici. Ovršna odluka donesena u državi članici koju

ne obvezuje Haaški protokol iz 2007. ne mora se priznati u državi članici čije se priznavanje traži i za nju je potrebno proglašenje izvršivosti u toj državi. Taj je postupak po svemu jednak onomu u izvornoj Uredbi „Bruxelles I“⁽¹³⁸⁾. Međutim, potrebno je poštivati zadate rokove: osim kada je zbog izvanrednih okolnosti to nemoguće, proglašenje izvršivosti izdaje se najkasnije u roku od 30 dana od završetka svih formalnosti potrebnih za podnošenje zahtjeva. Sud na kojem je pokrenut žalbeni postupak protiv proglašenja donosi svoju odluku u roku od 90 dana od datuma kad je postupak započeo, osim kad to zbog izvanrednih okolnosti nije moguće⁽¹³⁹⁾.

7.6.4. Javne isprave i sudske nagodbe⁽¹⁴⁰⁾ – članak 48.

Javne isprave i sudske nagodbe koje su izvršive u državi članici porijekla priznaju se i izvršive su u drugim državama članicama, kao i sudske odluke. Izvod iz sudske nagodbe ili javne isprave izdaje nadležno tijelo države članice porijekla na odgovarajućim obrascima iz priloga Uredbi.

7.7. Pravna pomoć i oslobođenje od plaćanja troškova – članci od 44. do 47.

Uredbom se strankama u predmetima uzdržavanja omogućuje dobivanje pravne pomoći za učinkovit pristup pravosuđu. U predmetima u kojima je zahtjev podnesen središnjim tijelima u skladu s Uredbom, zamoljena država članica daje pomoć podnositelju koji je rezident u državi članici moliteljici. To se ne primjenjuje ako, i u mjeri u kojoj, nije nužno kako bi

(138) Vidjeti odjeljak 2.2.6.

(139) Članak 30.

(140) Vidjeti definicije iz članka 2.

se strankama omogućilo da iznesu svoje gledište te središnje tijelo pruža potrebne usluge besplatno.

Zamoljena država članica putem središnjeg tijela osigurava besplatnu pravnu pomoć vezanu uz sve zahtjeve uzdržavane osobe o obvezama uzdržavanja koje proizlaze iz odnosa roditelj - dijete za osobe mlađe od 21 godine. Međutim, u odnosu na zahtjeve za donošenje ili izmjenu odluke o obvezama uzdržavanja, nadležno tijelo zamoljene države članice može odbiti pružiti pravnu pomoć ako smatra da su zahtjev, žalba ili zahtjev za preispitivanje odluke neutemeljeni.

Pravna pomoć ne smije biti niža od iznosa koji je na raspolaganju strankama u istovjetnim nacionalnim predmetima. Pravna pomoć obuhvaća nužnu pomoć kojom se strankama omogućuje da budu upoznati sa svojim pravima i da ih traže te za učinkovito postupanje prema njihovu zahtjevu, a posebno

- savjetovanje prije početka postupka
- pravnu pomoć pri pokretanju postupka pred tijelom ili sudom i zastupanje na suđu
- oslobođenje od sudskega troškova ili pomoć s podmirenjem sudskega troškova
- troškovi koje stranka primateljica pravne pomoći koja nije bila uspješna u postupku mora platiti uspješnoj stranki ako bi ti troškovi bili plaćeni u slučaju da stranka primateljica pravne pomoći uobičajeno boravi u državi članici suda na kojem je pokrenut postupak
- tumačenje

- prijevod dokumenata koje zahtijeva sud ili nadležno tijelo i predočuje primatelj pravne pomoći koji su potrebni za rješavanje spora
- putne troškove koje snosi primatelj pravne pomoći ili ostale osobe koje se moraju pojaviti na sudu kako bi iznijele predmet te stranke na sudu kada sud odluči da je to neophodno za iznošenje predmeta.

Stranka koja se koristila potpunom ili djelomičnom pravnom pomoći ili oslobođenjem od plaćanja troškova u državi članici porijekla odluke o uzdržavanju, ima pravo na najpovoljniju pravnu pomoći ili najpotpunije oslobođenje od plaćanja troškova predviđeno zakonom države članice izvršenja. To pravo ima i stranka koja je vodila besplatan postupak na upravnom tijelu države članice porijekla navedenom u Prilogu X. Uredbi uz uvjet da u državi članici izvršenja podnese potvrdu od nadležnog tijela te države iz koje proizlazi da ispunjuje finansijske zahtjeve na temelju kojih se može odobriti potpuna ili djelomična pravna pomoći i/ili oslobođenje od plaćanja troškova. Ta su nadležna tijela navedena u Prilogu XI. Uredbi⁽¹⁴¹⁾.

Pravna pomoć može biti dostupna u skladu s nacionalnim pravom (uključujući provjeru imovinskog stanja i provjeru osnovanosti) ako nije dodijeljena u skladu s Uredbom.⁽¹⁴²⁾ Pravna pomoć mora biti dostupna u skladu odredbama Uredbe ne samo za postupke na sudovima, već i kada

odluke te postupke o odobravanju ili izvršenju uzdržavanja donose ili provode druga tijela u vezi s postupcima na tim tijelima.⁽¹⁴³⁾

7.8. Središnja tijela – članci od 49. do 63.

Središnja tijela uspostavljena u skladu s Uredbom dobivaju širu ulogu nego kad se radi o ostalim instrumentima uzdržavanja. Ona posebno moraju pomagati onima koji traže uzdržavanje podnošenjem zahtjeva za donošenje i izvršenje odluke o uzdržavanju. U svakoj državi članici postoji barem jedno središnje tijelo; ako država ima više pravnih sustava ili nekoliko teritorijalnih jedinica, može imenovati više središnjih tijela⁽¹⁴⁴⁾. Funkcije središnjih tijela detaljno su opisane u Uredbi⁽¹⁴⁵⁾. Središnja tijela mogu poduzimati odgovarajuće aktivnosti koje su nužne za pružanje pomoći uzdržavanim osobama pri plaćanju dugova, uključujući aktivnosti pronalaženje dužnika i, u pojedinim slučajevima, prikupljanje informacija o njihovim prihodima, imovini i bankovnim računima. U izvršavaju svojih funkcija središnja tijela trebaju uzajamno surađivati te prenositi zahtjeve i informacije odgovarajućim tijelima, uključujući sudove. Središnja tijela usluge trebaju pružati besplatno.⁽¹⁴⁶⁾ Funkcije središnjeg tijela mogu, u mjeri koja je dopuštena pravom predmetne države članice, obavljati javna tijela ili druga tijela koja nadziru nadležna tijela te države članice.

(141) Vidjeti SL L 293, 11.11.2011., str. 24. Vidjeti također za Dansku: SL L 251, 21. 09.2013., str.1.

(142) Vidjeti članak 47. stavak 1.

(143) Vidjeti definiciju „suda“ iz članka 2. stavka 2., tijela koja su uključena u definiciju „suda“ navode se u Prilogu X.

(144) Članak 49. stavak 2.

(145) Vidjeti članak 50. i 51.

(146) Općenito za ulogu, ovlasti i funkcije središnjih tijela vidjeti Poglavlje VII. Uredbe.

Nasljeđivanje



8.1. Kontekst i svrhe Uredbe o nasljeđivanju⁽¹⁴⁷⁾

Budući da sve više građana Europske unije ostvaruje svoje temeljno pravo preseljenja u državu članicu koja nije država članica njihova porijekla ili kupnje nekretnine u njoj, postaje sve važnije uspostaviti pravni okvir za brže, jednostavnije i jeftinije postupke u području prekograničnog nasljeđivanja. Stoga je na sastanku Europskog Vijeća održanom u Bruxellesu u prosincu 2009. donesena odluka da bi se, kao dio Stockholmskog programa, uzajamno priznavanje naloga i ostalih mjer trebalo proširiti na pitanja nasljeđivanja i oporuka koja nisu bila uključena u prethodne instrumente.

Europska komisija poduzela je mjere predloživši Uredbu u tom području, koju su Europski parlament i Vijeće donijeli u srpnju 2012. Iako se Uredba primjenjuje na nasljeđivanje osoba koje preminu 17. kolovoza 2015. ili nakon tog datuma, ona će također imati učinke na izbor prava pri nasljeđivanju i raspolaganju imovinom u trenutku smrti koji je napravljen prije tog datuma ako su ispunjeni uvjeti utvrđeni u Uredbi.⁽¹⁴⁸⁾ Kao i kod drugih instrumenata pravosudne suradnje u građanskim stvarima, Uredba se ne primjenjuje na Dansku. Ujedinjena Kraljevina i Irska odlučile su da ne žele sudjelovati.

Uredbom se nastoji:

- povećati pravna sigurnost i predvidivost nadležnosti sudova u pitanjima nasljeđivanja, među ostalim i osiguranjem da građani koji sastavljaju oporučku mogu izabrati pravo koje će se primjenjivati na pitanja njihova nasljeđivanja, što također može utjecati na nadležni sud
- osigurati da bude jasno koje se pravo primjenjuje na nasljeđivanje, posebno ako je osoba o čijoj se ostavini radi povezana s više država članica
- omogućiti izradu sporazuma o nasljeđivanju u kojima su jasno naznačeni područje primjene i učinak uzimajući u obzir pravo koje će se primjenjivati na njihovo uređivanje
- osigurati da identitet i ovlasti odgovornih za upravljanje ostavinom preminule osobe budu jasni te da te ovlasti budu priznate i izvršive u drugim državama članicama koje nisu države u kojima su donesene
- osigurati da se odluke donesene u državi članici priznaju u drugim državama članicama bez posebnog postupka
- osigurati provedbu javnih isprava u pitanjima nasljeđivanja kako bi one u drugim državama članicama imale iste učinke kao u državi članici u kojoj su sastavljene i ovjerene ili registrirane te
- predvidjeti mogućnost izborne Europske potvrde o nasljeđivanju u kojoj je jasno navedeno tko ima pravo naslijediti ostavini i tko ima ovlasti upravljati ostavinom ili izvršavati oporučku.

Eventualna je prednost režima nasljeđivanja utvrđenog u Uredbi ta što se njime promiče „jedinstveni“ pristup nasljeđivanju, što znači da se bavi ukupnom ostavinom i ne zagovara podjelu među vrstama imovine, većinom

(147) Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravnu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljeđnim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju. Važno je napomenuti da, osim Danske, Uredba nije obvezujuća za Ujedinjenu Kraljevinu i Irsku, koje su odlučile da neće sudjelovati u njezinu donošenju.

(148) Vidjeti članak 83.

između pokretne i nepokretne imovine, što je karakteristično za neke režime nasljeđivanja u nekim državama članicama.

Primjeri

Gospodin JMB iz Portugala živio je i radio u Bruxellesu nekoliko godina, ali planira se vratiti u Portugal. On ima imovinu i uložena sredstva u Portugalu i Bruxellesu te vikendicu u francuskoj provinciji. Njegova supruga i obitelj žive zajedno s njim u Bruxellesu. Ako nije sastavio oporuku u kojoj je naveden izbor prava, pojavit će se pitanja u vezi s mjerodavnim pravom koje se primjenjuje na nasljeđivanje njegove imovine te nadležnošću sudova/ tijela mjerodavnih za rješavanje tih pitanja. Kada bi on iznenada preminuo u Francuskoj, pitanje je kakve bi to posljedice imalo na nasljeđivanje njegove ostavine?

Drugi primjer

Gospođa K nizozemskog je porijekla i radila je u Njemačkoj nekoliko godina. Nema djece, već samo partnericu (u građanskom je partnerstvu/ istospolnoj zajednici). Pred odlaskom je u mirovinu i planira živjeti s partnericom u novoj vili koju su kupile u Andaluziji, ali želi zadržati korijene i imovinu u Nizozemskoj. Oporuku je sastavila u Nizozemskoj i želi da Nizozemska rješava sva pitanja u vezi s njezinom ostavinom te se primjenjuje nizozemsko pravo. To trenutačno nije prihvatljivo španjolskom pravom sustavu— što bi se dogodilo da ona umre?

8.2. Nadležnost u nasljeđivanju

8.2.1. Osnovno opće pravilo i njegove varijacije – članci od 4. do 9.

Opću nadležnost imaju sudovi države članice u kojoj je umrla osoba imala uobičajeno boravište u trenutku smrti. To pravilo ima brojne iznimke, posebno u vezi s izborom suda i izborom prava. Ako je preminula osoba odlučila da za nasljeđivanje bude mjerodavno pravo države čije je državljanstvo imala u trenutku te odluke ili u trenutku smrti, „uključene stranke“ mogu odlučiti da sudovi te države imaju isključivu nadležnost. Važno je napomenuti da preminula osoba u tom slučaju ne smije biti jedna od uključenih stranaka. Prema tome, ovo se pravilo ne primjenjuje ako je umrla osoba izravno izabrala sud, na primjer u oporuci. Međutim, ako je u oporuci odabran pravo, to može utjecati na nadležnost u pitanjima nasljeđivanja. U Uredbi su sadržana dodatna pravila u skladu s kojima sud ili sudovi u državi članici čije je pravo izabrala umrla osoba kao pravo koje će se primjenjivati na nasljeđivanje mogu biti nadležni na temelju izbora, kako je prije navedeno, ili ako sud u državi članici u kojoj je umrla osoba imala posljednje uobičajeno boravište odbije nadležnost u njezinu korist ili ako su stranke u postupku izričito prihvatile nadležnost suda na kojem je postupak pokrenut. Osim toga, uz navedena pravila, nadležnost se može temeljiti na pojavljivanju na sudu stranaka u postupku koje nisu iskoristile pravo na izbor suda.

8.2.2. Značenje „suda“ – članak 3.2

Vrlo je važna značajka ove Uredbe da je definicija „suda“ puno šira od značenja koje taj pojam obično ima u instrumentima građanskog prava EU-a. Uz tijela sudske vlasti koja su nadležna za pitanja nasljeđivanja, pojam obuhvaća ostala tijela i stručnjake koji imaju tu nadležnost uz uvjet

da djeluju ili obnašaju pravosudne funkcije u skladu s ovlastima koje im je prenijelo sudbeno tijelo ili pod kontrolom sudbenog tijela. Takva druga tijela ili stručnjaci moraju također jamčiti nepristranost u izvršavanju tih funkcija, a njihove bi se odluke trebale moći preispitati i na njih bi trebalo moći uložiti žalbu sudskom tijelu. Njihove bi odluke trebale također imati sličnu snagu i učinak kao i odluke sudskih tijela u tim pitanjima. Države članice obavješćuju Europsku komisiju o tome koja tijela i stručnjaci u njihovim državama odgovaraju tom opisu.

8.2.3. Nadležnost – daljnje odredbe – članci od 10. i 11.

Za pitanja naslijedivanja ostavine osobe koja u trenutku smrti nije imala uobičajeno boravište u državi članici Europske unije nadležni su sudovi države članice Europske unije ako preminula osoba u toj državi ima imovinu ili je imala državljanstvo te države u trenutku smrti ili je, ako to nije slučaj, preminula osoba u toj državi imala uobičajeno boravište uz uvjet da od promjene uobičajenog boravišta do pokretanja postupka na sudu nije prošlo više od pet godina. Ako na toj osnovi nije nadležan ni jedan sud u državi članici, sudovi države članice u kojoj se nalazi imovina svejedno imaju nadležnost odlučivati o toj imovini.

Postoji također i zadnje, pričuvno, pravilo da ako ni jedan sud države članice nije nadležan u skladu s tim pravilima, sudovi države članice mogu u takvoj situaciji iznimno odlučivati o naslijedivanju ako u trećoj državi koja je usko povezana s naslijedivanjem nije moguće pokrenuti postupak. Tim bi se pravilom *forum necessitatis* trebalo osigurati da u državi članici uvek bude dostupan sud za odlučivanje o pitanjima naslijedivanja.

8.2.4. Nadležnost u odnosu na prihvat ili odricanje od naslijedstva – članak 13.

Još se jednim važnim pravilom u Uredbi utvrđuje nadležnost kada osoba, u skladu s pravom koje se primjenjuje na naslijedivanje, sudu daje izjavu o

- prihvatu ili odricanju od naslijedstva
- prihvatu ili odricanju od legata ili nužnog dijela
- ograničenju odgovornosti te osobe u odnosu na obvezu iz naslijedstva umrle osobe.

U skladu s tim pravilom nadležni su sudovi države članice uobičajenog boravišta osobe koja je dala izjavu uz uvjet da se u skladu s pravom te države takva izjava smije davati na sudu.

8.2.5. Imovina u trećoj državi – članak 12.

Ako se ostavina umrlog sastoji od imovine smještene u trećoj državi koja nije država članica Europske unije ili u državama članicama koje Uredba ne obvezuje, kao što su Danska, Irska i UK, sud koji treba odlučiti o naslijedivanju može, na zahtjev jedne od stranaka, odlučiti da neće odlučiti o nekoj imovini ako odluka u odnosu na taj dio imovine vjerojatno neće biti priznata, izvršena ili proglašena izvršivom u trećoj zemlji. To u praksi znači da će u odnosu na tu imovinu biti potrebitno pokrenuti zasebni postupak u trećoj zemlji u kojoj se imovina nalazi. Tim se pravilom ne dovode u pitanja prava stranaka da ograniče područje primjene postupaka u skladu sa pravom države članice u kojoj se nalazi sud na kojem je pokrenut postupak.

8.3. Mjerodavno pravo

8.3.1. Mjerodavno pravo – područje primjene – članak 23.

Mjerodavnim pravom za nasljeđivanje, utvrđenim u skladu s pravilima iz Uredbe, uređuje se cijelokupno nasljeđivanje i to se pravo primjenjuje bez obzira na to je li ono pravo države članice. Tim se pravom posebno uređuju sljedeća pitanja:

- uzroci, trenutak i mjesto otvaranja nasljedstva
- utvrđivanje korisnika, njihovih odgovarajućih dijelova ostavine i nasljednih prava preživjelog bračnog druga ili partnera
- sposobnost nasljeđivanja
- lišenje nasljedstva i isključenje zbog nedostojnosti;
- prijenos na nasljednike i na legatare imovine prava te obveza koji čine ostavini
- ovlasti upravitelja ostavinom u odnosu na upravljanje ostavinom, posebno u odnosu na prodaju i namirenje vjerovnika
- odgovornost za dugove
- raspoloživi dio ostavine, nužni dijelovi i ostala ograničenja raspolaganja imovinom te ostala potraživanja prema ostavini ili nasljednicima
- sve obveze vraćanja ili obračunavanja darova, predujmova ili legata prilikom utvrđivanja dijelova različitih korisnika i
- podjela ostavine.

8.3.2. Mjerodavno pravo – opće pravilo – članak 21.

Protivno pravilu o nadležnosti, i osim ako je drugačije predviđeno Uredbom, pravo mjerodavno za nasljeđivanje u cijelosti je pravo države – dakle ne

nužno države članice – u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti. Ako je jasno da je umrli bio bliže povezan s državom koja nije država čije bi se pravo primjenjivalo u skladu s prethodnim pravilom, na primjer država u kojoj je umrli prije imao uobičajeno boravište ili državljanstvo ili domicil, mjerodavno je pravo te druge države.

8.3.3. Mjerodavno pravo – izbor prava – članak 22.

Jedino pravo koje osoba može izabrati u odnosu na nasljeđivanje pravo je države u kojoj je imala državljanstvo u trenutku odabira ili u trenutku smrti. Osoba s više državljanstava može izabrati bilo koje od tih prava.⁽¹⁴⁹⁾ Izbor se prava izričito navodi u izjavi o raspolaganju imovinom u slučaju smrti, odnosno u oporuci ili drugoj oporučnoj ispravi. Pitanja u vezi s materijalnom valjanošću dokumenta u kojem se izražava izbor uređuju se pravom koje je navedeno kao izabrano. Oporučitelj može izmijeniti ili povući svoj izbor na isti način kao kod raspolaganja u slučaju smrti. Posljednjom se odredbom daje ograničena sloboda građanima radi odražavanja promjena u njihovim osobnim okolnostima tijekom života, posebno ako se osoba nakon umirovljenja odluči, što je često slučaj, preseliti u državu članicu koja nije ona u kojoj je osoba živjela za vrijeme radnog vijeka.

8.3.4. Ostala pravila o mjerodavnom pravu – članci 24. i 25.

Brojne su druge odredbe kojima se uređuje mjerodavno pravo za dopustivost i materijalnu valjanost raspolaganja imovinom nakon smrti – odnosno za oporuke i ostale oporučne isprave – te za dopustivost i valjanost sporazuma

(149) Pitanje kada se osoba smatra državljaninom neke države ne ulazi u područje primjene ove Uredbe i uređuju ga nacionalna prava, uključujući, prema potrebi, i međunarodne konvencije te uzimajući u obzir opća načela Europske unije.

o naslijedivanju sklopljenih za vrijeme života umrle osobe – koji su u nekim pravnim sustavima poznati kao inter vivos raspolaganja nakon smrti – te za obvezujuće učinke sporazuma između strana. Na takva se raspolaganja i sporazume, kad stranke nisu izabrale pravo, primjenjuje pravo koje bi se primjenjivalo na naslijedivanje umrlog raspolagatelja da je on preminuo na da raspolaganja ili sklapanja sporazuma. Stranke mogu izabrati pravo na istoj osnovi⁽¹⁵⁰⁾ kao i općenito za naslijedivanje.

8.3.5. Materijalna valjanost raspolaganja imovinom i ugovora o naslijedivanju – članak 26.

Pitanja uređena u vezi s materijalnom valjanošću obuhvaćaju:

- sposobnost oporučitelja za takvo raspolaganje
- razloge koji zabranjuju osobi koja raspolaže raspolaganje u korist određene osobe/određenih osoba ili koji zabranjuju osobi/osobama stjecanje imovine za naslijedivanje od osobe koja raspolaže
- dopustivost zastupanja za potrebe raspolaganja imovinom
- tumačenje raspolaganja
- čimbenici koji utječu na namjeru osobe koja raspolaže imovinom, kao što su prijevara, prisila i zabluda.

8.3.6. Formalna valjanost raspolaganja imovinom i ugovora o naslijedivanju – članak 27.

Raspolaganje imovinom zbog smrti ili ugovor o naslijedivanju, kao i izmjene ili ukidanje takvog raspolaganja ili ugovora, valjni su ako su u skladu sa

(150) Vidjeti prethodni odlomak.

zahtjevima jednog od sljedećih prava, odnosno prava države – ponovna napomena da to ne mora biti država članica –

- u kojoj je izvršeno raspolaganje ili je sklopljen ugovor
- u kojoj su oporučitelj ili barem jedna osoba na čije se naslijedivanje odnosi ugovor o naslijedivanju imali državljanstvo, domicil ili uobičajeno boravište u trenutku smrti ili u trenutku raspolaganja ili sklapanja ugovora
- gdje se nalazi nepokretna imovina ako se odnosi na nju.

Utvrđivanje pitanja jesu li oporučitelj ili bilo koja osoba na čije se naslijedivanje odnosi ugovor o naslijedivanju imali svoj domicil u određenoj državi uređuje se pravom te države.

8.3.7. Imenovanje i ovlasti upravitelja ostavinom umrle osobe

Postoje posebna pravila za situacije u kojima sud nadležan za naslijedivanje mora prema pravu države u kojoj se nalazi imenovati upravitelja ostavinom umrle osobe na temelju Uredbe, ali na naslijedivanje se primjenjuje strano pravo. Sud u takvoj situaciji može u skladu s vlastitim pravom imenovati upravitelja, koji mora biti osoba koja je ovlaštena u skladu s mjerodavnim pravom za naslijedivanje izvršiti preporuku ili upravljati imovinom pokojnika. Ako bi u skladu s pravom mjerodavnim za naslijedivanje upravitelj bio korisnik i ako postoje sukobi interesa između korisnika ili korisnika i vjerovnika ostavine ili ako se korisnici ne slažu oko upravljanja imovinom ili je zbog prirode imovine složeno upravljati ostavinom, sud može, ako je to potrebno, imenovati neovisnog upravitelja ostavinom ako je tako propisano njegovim pravom. Taj upravitelj ima ovlasti koje su mu dostupne u skladu s mjerodavnim pravom za naslijedivanje i koje upotrebljava u

skladu s posebnim uvjetima koje je naveo sud. Međutim, upravitelj će morati izvršavati funkcije i upotrebljavati ovlasti koje su mu dodijeljene u skladu s pravom i postupcima prava mjerodavnog za nasljeđivanje.

8.3.8. Ostala pravila o mjerodavnom pravu – članci od 30. do 33.

- Postoje posebna pravila koja se odnose na primjenjivost određenih posebnih pravila na nasljeđivanje u odnosu na određene vrste nepokretne imovine i ostale imovine te poduzeća. Ako pravo države u kojoj se oni nalaze sadržava posebna pravila kojima se nameću ograničenja u vezi s nasljeđivanjem te imovine i nekretnina, ta će se pravila primjenjivati bez obzira na to koje je pravo mjerodavno za nasljeđivanje. Time bi se trebala osigurati zaštita nasljeđivanja za obitelj i poduzeća na koje se primjenjuju posebni postupci u skladu sa zakonom određenih država.⁽¹⁵¹⁾
- Postoje posebna pravila kada se osoba poziva na stvarno pravo koje joj pripada po pravu na nasljeđivanje, a pravo države članice u kojoj se poziva na to pravo ne poznaje dotično stvarno pravo. U tom se slučaju to pravo prilagođuje najsličnijem stvarnom pravu u skladu s pravom te države. Moraju se uzeti u obzir ciljevi i interesi koji se nastoje ostvariti određenim stvarnim pravom te povezani učinci.⁽¹⁵²⁾
- Postoje posebna pravila za osobe čija smrt nastupi kao rezultat zajedničke nesreće, primjerice prometne nesreće, i za čije su nasljeđivanje mjerodavna različita prava u kojima postoje drugačije odredbe za takvu situaciju ili ih uopće nema. U takvoj

(151) Članak 30.

(152) Članak 31.

tragičnoj situaciji kada se ne može utvrditi kojim redoslijedom su nastupile njihove smrti, propisano je da ni jedna od tih osoba nema pravo na nasljeđstvo drugih osoba.⁽¹⁵³⁾

- Ako osoba umre i ne postoji ni jedna druga osoba koja bi joj bila nasljednik u skladu s mjerodavnim pravom za nasljeđivanje, s imovinom pokojnika može se raspolagati u skladu s pravom države članice u kojoj se imovina nalazi uz uvjet da se mogu ispuniti sve tražbine iz te imovine.⁽¹⁵⁴⁾

8.3.9. Upućivanje na daljnje pravo ili uzvrat – članak 34.

Upućivanje na daljnje pravo ili uzvrat tehnički je naziv za situaciju u kojoj primjena prava koje se primjenjuje na pravnu situaciju uključuje primjenu pravila međunarodnoga privatnog prava, uključujući pravila o primjenjivom pravu i primjenom tih pravila primjenjuje se pravo daljnje države. Zbog toga se može dogoditi da više nije jasno koje će se pravo na kraju primjenjivati i može uzrokovati primjenu prava države u kojoj je izvršeno izvorno raspolaganje ili sklopljen ugovor, čak i ako kod tog raspolaganja ili sklapanja ugovora nije izabrano pravo te države. Budući da to može biti zburujuće i uzrokovati nesigurnost građana, često se izbjegava upućivanje na pravo druge države isključujući pravila međunarodnoga privatnog prava iz mjerodavnog prava tako da će učinak imati samo materijalno pravo. U Uredbi se spominje primjena pravila privatnoga međunarodnog prava samo ako je pravo koje je u skladu s Uredbom mjerodavno pravo treće države.⁽¹⁵⁵⁾ Opće je pravilo da ako je mjerodavno pravo treće države, ono uključuje vlastita

(153) Članak 32.

(154) Članak 33.

(155) Pojam trećih država uključuje države članice koje nisu sudjelovale u Uredbi, a to su Danska, Irska i Ujedinjena Kraljevina, vidjeti odjeljak 8.2.5.

pravila međunarodnog privatnog prava, ali je ograničeno na situacije u kojima se postiže mjerodavnost prava države članice ili prava treće države koja bi onda primjenjivala svoje pravo, drugim riječima, bez upućivanja na pravo neke daljnje države. Međutim, upućivanje je potpuno isključeno u odnosu na određena pravila navedena u Uredbi, posebno ona iz članka 21 stavka 2. (bljiža povezanost s državom čije se pravo primjenjuje) članka 22. (izbor prava), članka 27. (formalna valjanost raspolažanja imovinom zbog smrti), članka 28. točke (b) (formalna valjanost prihvaćanja ili odricanja kada je mjerodavno pravo ono države uobičajenog boravišta osobe koja je dala izjavu) i članka 30. (pravila u vezi sa zaštitom obitelji te poduzeća i imovine).

8.3.10. Države s više od jednog pravnog sustava – članak 36.

Ako je pravo koje bi se primjenjivalo kao rezultat primjene pravila iz Uredbe pravo države koja se sastoji od nekoliko teritorijalnih jedinica od kojih svaka ima svoja pravna pravila u pogledu nasljeđivanja, postoje odredbe o tome kako će se u takvoj državi primjenjivati Uredba kako bi se utvrdilo koji bi se zakoni teritorijalnih jedinica trebali primjenjivati. Ako država ima unutarnja pravila o mjerodavnom pravu, primjenjivat će se ta pravila. Ako nema unutarnjih pravila, Uredbom se predviđa da se upućivanja na uobičajeno boravište preminulog u državi tumače kao upućivanja na uobičajeno boravište u teritorijalnoj jedinici te države, te da se upućivanje na pravo države u kojoj je umrla osoba imala državljanstvo tumači se kao upućivanje na teritorijalnu jedinicu u državi s kojom je umrla osoba bila najbliže povezana i upućivanje na ostale elemente kao poveznice tumači se kao upućivanje na elemente koji povezuju relevantni aspekt nasljeđivanja s teritorijalnom jedinicom s kojom je uspostavljena određena povezanost. Ta se pravila primjenjuju u načelu kako bi se utvrdilo mjerodavno pravo u državama s različitim pravnim sustavima, osim u odnosu na formalnu

valjanost oporuka u skladu s člankom 27. U tu svrhu, ako u dotičnoj državi ne postoje unutarnja pravila o primjeni prava određene teritorijalne jedinice, smatra se da se upućuje na zakon te jedinice u državi s kojim su oporučitelj ili osoba obvezana ugovorom o nasljeđivanju imali najbliže veze. To bi značilo, na primjer, da će, u slučaju da je osoba sastavila oporuku u jednom dijelu države, ali je imala imovinu u drugom dijelu, biti nužno razmotriti koja je od tih dviju povezanosti jača uzimajući u obzir to pravilo i pravila iz članka 27.

8.4. Priznavanje i izvršenje

8.4.1. Kontekst i svrha

Kao pomoć osobama uključenima u nasljeđivanje, pravila o priznanju i izvršenju odluka u određenoj državi članici usklađena su i pojednostavljena te se omogućilo da te odluke vrijede i u državi članici u kojoj nisu izdane, što prije nije uvijek bilo moguće. U tu je svrhu u Uredbi odluka definirana kao svaka odluka o naslijednoj stvari koju je donio sud države članice, kako god se odluka zvala⁽¹⁵⁶⁾, uključujući odluku o utvrđivanju troškova ili izdataka službenika suda.

8.4.2. Pravila o priznanju i izvršenju

Pravila su vrlo slična onima iz Uredbe „Bruxelles I” na koju se upućuje.⁽¹⁵⁷⁾

(156) Za značenje suda vidjeti odjeljak 8.2.2.

(157) Vidjeti odjeljak 2.2.6.

8.4.3. Javne isprave i sudske nagodbe

8.4.3.1. Pribavljanje javnih isprava – članak 59.

Postoje i razvijenija pravila za prihvatanje i izvršivost javnih isprava. Tim se pravilima osigurava da takvi instrumenti koji su odobreni u državi članici imaju jednak učinak u drugim državama članicama kao u državi članici porijekla. Uredbom se predviđa i obrazac za opis dokazne snage koju javna isprava ima u državi članici porijekla. To je posebno važno u odnosu na ugovore o nasljeđivanju i ostale dokumente koji se izravno odnose na pitanja nasljeđivanja i koji su utvrđeni kao javne isprave. Takvi će instrumenti imati učinak u drugim državama članicama s obzirom na njihovu dokaznu vrijednost ako to nije protivno javnoj politici. Osim toga, vjerodostojnost instrumenta može se osporavati samo na sudovima države članice porijekla. U odnosu na pravne akte ili pravne odnose zabilježene u takvoj javnoj ispravi, nadležnost za njihovo osporavanje propisana je u skladu s pravilima Uredbe.

8.4.3.2. Izvršivost javnih isprava i sudske nagodbe – članci 60. i 61.

Ako je javna isprava ili sudska nagodba izvršiva u državi članici porijekla, ona se može proglašiti izvršivom u ostalim državama članicama na temelju zahtjeva zainteresirane stranke. Postupak za podnošenje, odbijanje ili ukidanje takvog zahtjeva isti je kao i za odluke sudova. Isto se primjenjuje na sudske nagodbe koje su izvršive u državi članici porijekla.

8.5. Europska potvrda o nasljeđivanju – članci od 62. do 73.

8.5.1. Kontekst

Važna novost u Uredbi stvaranje je izborne Europske potvrde o nasljeđivanju. Time se omogućuje jednostavno i brzo utvrđivanje ovlasti upravitelja nasljeđivanjem i prava nasljednika i legata u državama članicama te skraćivanje vremena, smanjenje troškova i upravnih postupaka koji su potrebni kako bi te ovlasti i prava mogli vrijediti u drugim državama članicama uz onu u kojoj je središte nasljeđivanja. U Uredbi su sadržana detaljna pravila o zahtjevima za potvrdu, izdavanju, sadržaju i učincima potvrde te o tome koja tijela mogu izdavati potvrdu i kako se mogu osporavati odluke tih tijela. Upućuje se na detaljan sadržaj tih pravila koja su sažeta u sljedećem odjeljku.

8.5.2. Pravila o Europskoj potvrdi o nasljeđivanju

Je li uporaba potvrde obvezna? – članak 62.

Potvrda se ponajprije izdaje za korištenje u drugim državama članicama i nije obvezna. Ona ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama upotrebljavaju u slične svrhe

Koja je svrha potvrde? – članak 63.

Potvrdu, koja ne nadomješta unutarnje isprave, mogu upotrebljavati naslijednici, legatari i izvršitelji oporuka kako bi se mogli pozvati na svoj

status, ovlasti i prava te podjelu imovine ili imovine kao nasljednici i legatari.

Tko izdaje potvrdu? – članak 64.

Sudovi ili druga nadležna tijela za nasljeđivanje u državi članici koja ima nadležnost u skladu s Uredbom.

Ta tijela mogu uključivati javne bilježnike i ostala takva tijela koja u skladu s mjerodavnim nacionalnim pravom imaju nadležnost baviti se pitanjima nasljeđivanja.

Kome i kako se podnosi zahtjev za izdavanje potvrde? – članak 65. stavci 1. i 2.

Zahtjev može podnijeti bilo koja osoba koja je nasljednik, legatar li upravitelj ostavinom; može se upotrijebiti poseban obrazac uspostavljen u tu svrhu. ⁽¹⁵⁸⁾

Koje će informacije biti uključene u zahtjev? – članak 65. stavak 3.

Detaljni podaci o umrlome i o podnositelju zahtjeva, zastupnicima podnositelja zahtjeva, bračnom ili izvanbračnom drugu umrlogu i o ostalim korisnicima; namjena potvrde i pojedinosti o postupcima umrloga, uključujući raspolaganje imovinom, ugovori u vezi s imovinom koji bi mogli biti važni za nasljeđivanje, odricanja od nasljeđivanja te općenito podaci koji bi mogli biti korisni za izdavanje potvrde.

Što se događa nakon podnošenja zahtjeva? – članak 66.

(158) Obrazac zahtjeva utvrđuje Komisija u skladu s postupkom iz članka 81. Uredbe.

Tijelo koje izdaje potvrdu provjerava podatke, izjave, isprave i ostale dokaze koji su dostavljeni uz zahtjev i ako je potrebno provodi ispitivanje. Tijekom provjere ono može zatražiti dodatne dokaze, davanje zakonske izjave ili izjave pod prisegom, obavijestiti korisnike i saslušati uključene osobe te drugim tijelima koja izdaju potvrde dostaviti podatke o pitanjima koja su važna za nasljeđivanje.

Kako se izdaje potvrda? – članak 67.

Upotrebljava se propisani obrazac i potvrda se izdaje kada su uspostavljeni svi elementi koje je potrebno potvrditi i kada nema spornih pitanja. Nakon izdavanja potvrde nadležno tijelo obavještuje korisnike.

Što potvrda mora sadržavati? – članak 68.

- naziv i adresu tijela koje ju je izdalo, referentni broj, datum izdavanja i element kojim se dokazuje nadležnost tijela koje je izdalo potvrdu
- podatke o podnositelju zahtjeva, umrlome i korisnicima
- podatke o bračnom ili sličnom ugovoru koji je sklopio umrli
- pravo mjerodavno za nasljeđivanje
- podatke o tome je li nasljeđivanje oporučno ili zakonsko te podatke o pravima i ovlastima nasljednika, legatara, izvršitelja oporuke i upravitelja ostavinom
- podatke o korisnicima, nasljednicima i legatarima
- ograničenja prava nasljednika i legatara
- ovlasti izvršitelja oporuke i upravitelja ostavinom.

Koji su učinci potvrde? – članak 69.

Za potvrdu se podrazumijeva da točno dokazuje elemente koji su utvrđeni po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje u vezi s nasljednicima,

legatarima, izvršiteljima oporuke ili upraviteljima ostavinom; pretpostavku o transakcijama osoba navedenih u potvrdi s trećim strankama s ovlastima za provođenje predmetne transakcije, uključujući raspolaganje imovinom iz ostavine; potvrda je valjana isprava za upis nasleđivanja imovine u relevantni upisnik države članice. Potvrda proizvodi učinke u svim državama članicama i nije potreban posebni postupak.

Izdaje li se potvrda podnositelju? – članak 70.

Izvornik potvrde zadržava tijelo izdavanja; podnositelju i svakoj osobi koja dokaže zakoniti interes može se izdati ovjereni preslik; ovjereni preslici valjani su šest mjeseci, ali tijelo izdavanja može iznimno u opravdanim slučajevima odrediti dulje razdoblje važenja; po isteku razdoblja važenja svaka osoba koja želi upotrijebiti potvrdu mora zatražiti produljenje razdoblja važenja ovjerenog presnika ili izdavanje novog ovjerenog presnika; tijelo izdavanja vodi evidenciju svih osoba kojima je izdalo ovjerenе preslike.

Mogu li se ispravljati pogreške u potvrdi? – članak 71.

Tijelo izdavanja može na zahtjev ispraviti administrativne pogreške; ako potvrda nije točna, tijelo izdavanja može ju na zahtjev izmijenit ili opozvati; u tom slučaju tijelo izdavanja mora o tome obavijestiti sve osobe kojima su izdani ovjereni preslici.

Je li moguće osporavati tijelo izdavanja? – članci 72. i 73.

Svaka osoba s legitimnim interesom može pred pravosudnim tijelom osporavati bilo koju odluku koju je donijelo tijelo izdavanja; ako to tijelo utvrdi da potvrda nije točna ili da odbijanje izdavanja potvrde nije bilo opravданo, nadležno pravosudno tijelo samo ispravlja ili izdaje potvrdu

ili osigurava da tijelo izdavanja ispravi potvrdu ili doneše novu odluku o izdavanju potvrde; tijelo izdavanja ili pravosudno tijelo mogu obustaviti učinke potvrde dok ne budu izvršeni ispravci ili izmjene ili povlačenje.

8.6. Informacije o zakonima i postupcima država članica – članci od 77. do 79.

Države članice moraju Komisiji dostaviti podatke o svojem nacionalnom zakonodavstvu i postupcima koji se odnose na nasleđivanje. To mora uključivati pojedinosti o tijelima koja su nadležna za pitanja nasleđivanja, uključujući ona za primanje izjava o prihvatu ili odricanju od nasledstva. Također se dostavljaju popisi svih isprava za potrebe upisa nepokretne imovine. Ti se podaci objavljaju na Europskoj pravosudnoj mreži u građanskim i trgovačkim stvarima. Države članice također priopćuju Komisiji podatke o:

- nadležnim tijelima i pravnim stručnjacima koji su uključeni u definiciju „suda“
- sudovima i nadležnim tijelima za obradu zahtjeva za proglašenje izvršivosti i za žalbene postupke
- tijelima nadležnim za izdavanje potvrda o nasleđivanju i
- postupcima pravne zaštite u vezi s izdavanjem Europske potvrde o nasleđivanju

te svim promjenama tih podataka. Ti se podaci objavljaju putem Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.⁽¹⁵⁹⁾

(159) Vidjeti poglavljje 14.

Ponovljeni primjeri

Gospodin JMB iz Portugala živio je i radio u Bruxellesu nekoliko godina, ali planira se vratiti u Portugal. On ima imovinu i uložena sredstva u Portugalu i Bruxellesu te vikendicu u francuskoj provinciji. Njegova žena i obitelj žive s njim u Bruxellesu. Ako nije sastavio oporučku u kojoj je naveden izbor prava, pojavit će se pitanja u vezi s mjerodavnim pravom koje se primjenjuje na nasljedivanje njegove imovine te nadležnošću sudova/tijela mjerodavnih za rješavanje tih pitanja. Kada bi on iznenada preminuo u Francuskoj, pitanje je kakve bi to posljedice imalo na nasljedivanje njegove ostavine?

Recimo da gospodin B premire zbog nesreće za vrijeme skijanja na vodi dok je na odmoru u Francuskoj u kolovozu 2016. Kako bi Uredba bila od pomoći u postupku u vezi s nasljedivanjem njegove ostavine? Da je sastavio oporučku, na temelju te oporuke imenovali bi se nasljednici i upravitelji ostavini u skladu s mjerodavnim pravom. Koje bi to pravo bilo? Gospodin B trebao bi izabrati pravo države svog državljanstva u skladu s člankom 22. i u tom bi slučaju mjerodavno bilo portugalsko pravo. Ako to ne učini, u skladu s pravilom iz članka 21. mjerodavno je pravo države u kojoj je gospodin B imao uobičajeno boravište u trenutku smrti. Ako gospodin B nije bio umirovljen i nije otišao živjeti u Francusku, to bi bilo portugalsko ili belgijsko pravo. Da je gospodin B u trenutku smrti još uvijek bio zaposlen u Belgiji, vjerojatno bi tamo bilo njegovo uobičajeno boravište i u tom će se slučaju primjenjivati belgijsko pravo.

U Uredbi nije predviđeno da gospodin B može u oporuci izabrati sud ili nadležno tijelo koje će voditi postupak nasljedivanja njegove ostavine, ali on je to možda pokušao učiniti u svojoj oporuci. Ako je taj izbor valjan u skladu s odgovarajućim mjerodavnim pravom, onda može

utjecati i na pitanje nadležnosti. Ako ne, na temelju općeg pravila iz članka 4. utvrdit će se da su za nasljedivanje nadležni sudovi države članice u kojoj gospodin B ima uobičajeno boravište u trenutku smrti, odnosno belgijski sudovi. Nasljednici gospodina B mogu tražiti mogućnost izbora suda i u tom slučaju to bi mogao biti nadležan portugalski sud, ali samo ako je gospodin B izabrao pravo Portugala kao mjerodavno pravo za nasljedivanje.

Drugi primjer

Gospođa K nizozemskog je porijekla i radila je u Njemačkoj nekoliko godina. Nema djece, već samo partnericu (u građanskom je partnerstvu/istospolnoj zajednici). Pred odlaskom je u mirovinu i planira živjeti s partnericom u novoj vili koju su kupile u Andaluziji, ali želi zadržati korijene i imovinu u Nizozemskoj. Oporuku je sastavila u Nizozemskoj i želi da Nizozemska rješava sva pitanja u vezi s njezinom ostavinom te se primjenjuje nizozemsko pravo. To trenutačno nije prihvatljivo španjolskom pravom sustavu- što bi se dogodilo da ona umre?

Prepostavimo da je gospođa K umrla u Španjolskoj nakon umirovljenja, kada su ona i njezina partnerica otišle tamo živjeti. Budući da je gospođa K izabrala pravo Nizozemske, taj će izbor biti prihvачen u skladu s člankom 22. Uredbe, iako to ne bi bilo prihvatljivo prema španjolskim nacionalnom pravu. U odnosu na nadležnost stajalište je isto kao i kod gospodina B - da gospođa K nije mogla izabrati sud u skladu s Uredbom. Međutim, njezini nasljednici možda žele izabrati sud koji nije španjolski sud, posebno ako je gospođa K zadržala snažne veze s Nizozemskom i ima imovinu u Nizozemskoj. Prema tome, u skladu s člankom 5. stavkom 1. za postupke u vezi s nasljedivanjem mogu se izabrati nizozemski sudovi.

U oba slučaja, u slučaju gospodina B i gospođe K, moguće je zatražili potvrdu o nasljeđivanju i tako olakšati i ubrzati sve transakcije u državi članici ili državama članicama izvan one u kojoj se upravlja ostavinom.



Dostava dokumenata

9.1. Kontekst Uredbe o dostavi pismena

9.1.1. Izvorna uredba o dostavi pismena

Kako bi se poduprle potrebe poduzeća i građana Europske unije pri pristupu pravosuđu, posebno u slučaju prekograničnih potraživanja i sporova, nužno je da suradnja među pravosudnim tijelima država članica Europske unije postane stvarnost te da se omogući njena učinkovitost. Glavni je aspekt prekograničnih sporova dostava pismena stranama u sporu i ostalim uključenim stranama. Stoga dostava i prijenos pismena među pravosudnim tijelima država članica moraju biti brzi i sigurni. To je prepoznato u okviru pregovora u Konvenciji o dostavi pismena u kojoj je predviđen prijenos pismena iz jedne države članice u drugu za potrebe dostave i koja je donesena u svibnju 1997.⁽¹⁶⁰⁾ Ta Konvencija nikada nije ratificirana pa stoga nije stupila na snagu. Ubrzo nakon stupanja na snagu Ugovor iz Amsterdama Vijeće je donijelo Uredbu⁽¹⁶¹⁾ čiji je tekst za sve potrebe i svrhe bio isti kao tekst Konvencije. Ta je Uredba stupila na snagu 31. svibnja 2001.⁽¹⁶²⁾

(160) Vidjeti SL C 261 od 27.8.1997.

(161) Uredba Vijeća (EZ) br. 1348/2000 od 29. svibnja 2000. o dostavi, u državama članicama, sudske i izvansudske pismene u građanskim ili trgovackim predmetima; vidjeti SL L 160, 30.6.2000., str. 37.

(162) Vidjeti SL L 160 od 30.6.2000., str. 37.; prije stupanja na snagu Uredbe, dostava između država članica bila je regulirana Haškom konvencijom iz 1965. o dostavi pismena čije su stranke bile većina država članica. Konvencijom se to pitanje regulira na način kao između država članica EU-a i trećih zemalja.

9.1.2. Trenutačna Uredba o dostavi

Kao što je slučaj s ostalim uredbama iz područja građanskog pravosuđa, provedena je revizija prve Uredbe i u listopadu 2004. Europska komisija objavila je izvješće. U njemu su navedeni zaključci prema kojima, iako se zahvaljujući prvoj Uredbi unaprijedila brzina i učinkovitost slanja pismena za dostavu preko granica između država članica, postoje određeni aspekti postupka u odnosu na koje primjena nije bila potpuno zadovoljavajuća te ciljevi Uredbe nisu u potpunosti ostvareni. Komisija je stoga predložila revidiranu Uredbu i na temelju toga je u studenom 2007. donesena trenutačna Uredba o dostavi⁽¹⁶³⁾.

9.2. Uredba o dostavi pismena

9.2.1. Teritorijalno i materijalno područje primjene Uredbe

Uredba se izravno primjenjuje u svim državama članicama, osim Danske. Između Danske i ostalih država članica postoji zaseban sporazum o primjeni Uredbe u Danskoj.⁽¹⁶⁴⁾ Uredba se primjenjuje u građanskim i trgovackim stvarima kada sudske ili izvansudske pismene mora biti poslano iz jedne

(163) Uredba (EZ) No 1393/2007 Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenog 2007. o dostavi, u državama članicama, sudske i izvansudske pismene u građanskim ili trgovackim stvarima („dostava pismena”), i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000., SL L 324 od 10.12.2007. na str. 79.

(164) Vidjeti Odluku Vijeća 2006/326/EZ o sklapanju Sporazuma između Europske zajednice i Kraljevine Danske o dostavi sudske i izvansudske pismene u građanskim ili trgovackim stvarima (SL L 120 od 5.5.2006. na str. 23.) i naknadni sporazum o primjeni Druge Uredbe o dostavi na Dansku – vidjeti SL L 331 od 10.12.2008. na str. 21.

države članice u drugu radi dostave.⁽¹⁶⁵⁾ Izraz „građanska i trgovačka pitanja“ detaljno je tumačio Sud Europske unije. U izvornoj Uredbi nisu iz značenja „građanskih i trgovačkih stvari“ isključena pitanja koja se odnose na prihode, carine ili administrativna pitanja, ali ona su isključena iz područja primjene trenutačne Uredbe, kao i odgovornost države za radnje i propuste u izvršavanju javnih ovlasti (*acta iure imperii*).⁽¹⁶⁶⁾ Uredba se ne primjenjuje ako nisu poznati ime i adresa primatelja, ali tijela za zaprimanje u skladu s Uredbom obično pomažu u slučajevima kada je adresa nepotpuna ili netočna. Uredba se primjenjuje na dostavu sudskeih i izvansudskeh pismena.

Primjer

Poduzeće A sa sjedištem u državi članici br. 1 tužilo je u toj državi članici poduzeće B sa sjedištem u državi članici br. 2 za veću svotu novca. Poduzeće B nije se upustilo u postupak nakon te je nakon 4 mjeseca sud u državi članici br. 1 izdao presudu zbog izostanka u kojoj je poduzeću B odredilo da plati iznos potraživanja poduzeću A. Poduzeće A podnijelo je zahtjev za potvrdu o proglašenju izvršivosti nadležnom tijelu u državi članici br. 2 u kojoj poduzeće B posjeduje imovinu u obliku nepokretne imovine. Potvrda je izdana, ali poduzeće B žalilo se i nakon daljeg ispitivanja okolnosti postalo je jasno da obavijest o tome da je poduzeće A pokrenulo postupak nije ispravno dostavljena poduzeću B. Nakon toga, prizivni sud u državi članici br. 2 ukinuo je proglašenje izvršivosti na temelju razloga iz članka 34. stavka 2. Uredbe „Bruxelles I“. Ubrzo nakon toga, a prije nego što je poduzeće A uspjelo postupak vratiti u prethodno stanje, poduzeće B proglašilo je stečaj i poduzeće A moralno je odustati od potraživanja.

Ovim se primjerom nastojalo pokazati kako je ispravna dostava pismena od ključne važnosti u sudsakom postupku. Neuspješnom dostavom ozbiljno se mogu ugroziti zakonski interesi strana. Dostava pismena stranama u drugim državama može uzrokovati brojne poteškoće u prekograničnim sporovima. Jednostavna i praktična pravila o prekograničnoj dostavi jedan su od najvažnijih uvjeta za funkcionalna europski sustav građanskog pravosuđa i to je svrha i cilj Uredbe o dostavi.

(165) Sud EU-a zaključio je da se u slučaju primatelja dokumenta s prebivalištem u drugoj državi članici dostava sudskega pismena mora vršiti u skladu sa zahtjevima Uredbe. U tom slučaju sudovi države članice ne smiju primjenjivati nacionalni sustav dostave, zbog čega nije moguće u praksi ostvarivati pravo naslovnika da ostvaruje pravo na stvarnu i učinkovit primitak te isprave jer se tom naslovniku ne jamči, između ostalog, da će dovoljno unaprijed saznati za sudske pismene da se pripremi za obranu ili za prijevod pismena. Vidjeti presudu donesenu 19. prosinca 2012. u predmetu Alder, C- 325/11.

(166) Od travnja 2013. Haaška konvencija o dostavi iz 1965. na snazi je za sve države članice EU-a, osim Austrije; Hrvatska je također stranka Konvencije.

9.2.2. Struktura i sadržaj Uredbe o dostavi

9.2.2.1. Tijela za slanje i zaprimanje te središnje tijelo

Kao i u izvornoj Uredbi, i u ovoj uredbi pojednostavljena je dostava pismena u prekograničnim predmetima propisivanjem da sve države članice moraju odrediti tijela, „**tijela za slanje**“ i „**tijela za zaprimanje**“, koja su odgovorna za slanje i zaprimanje pismena. Savezne države, države koje imaju više pravnih sustava, kao što je Ujedinjena Kraljevina, ili države s autonomnim teritorijalnim jedinicama mogu odrediti više takvih tijela. Osim toga, države članice mogu takvim tijelima imenovati službenike kao što su *huissiers de justice* i ostale pravosudne i javne službenike koji su odgovorni za dostavu pismena⁽¹⁶⁷⁾. Uz pismo ili pismena koje je potrebno dostaviti prilagat će se zahtjev na standardnom obrascu iz Priloga I. U skladu s važećom Uredbom o dostavi, tijelo za zaprimanje mora poslati potvrdu primitka pismena u roku od sedam dana od primitka koristeći se propisanim obrascem u Prilogu 1. To je jedno od područja u kojima su u važećoj Uredbi o dostavi propisani rokovi za izvršavanje radnji u postupcima iz Uredbe i time se ubrzava postupak dostave i pristup pravosuđu. Ako je potrebno objašnjenje od agencije za slanje, agencija za zaprimanje to objašnjene mora zatražiti čim prije i najbržim mogućim sredstvima. Svaka je država članica odredila barem jedno „središnje tijelo“ koje dostavlja informacije agencijama za slanje i traži rješenja problema koji mogu nastati za vrijeme slanja pismena za dostavu.

(167) Vidjeti članak 2.

9.2.2.2. Dostava pismena naslovniku

Tijelo za zaprimanje u državi članici u kojoj se dostavljaju pismena dostavlja pismo ili traži njegovu dostavu u skladu sa zakonom države članice primateljice ili posebnim načinom koji je zatražila agencija za slanje, osim ako taj način nije u skladu sa zakonom te države članice. Dostava se izvršava što je prije moguće, a najkasnije u roku od mjesec dana od primitka. Ako ne uspije dostavu izvršiti u tom roku, tijelo za zaprimanje mora obavijestiti tijelo za slanje i nastaviti pokušavati izvršiti dostavu u razumnom roku.

9.2.2.3. Pravo naslovnika da odbije primitak

Naslovnik može odbiti primitak pismena ako su ona na jeziku koji nije službeni jezik države članice primateljice ili na jeziku mjesta u kojem se izvršava dostava kada postoji više službenih jezika ili na jeziku koji naslovnik ne razumije. Naslovnik mora biti obaviješten o tom pravu prilikom dostave pismena pomoću obrasca iz Priloga II. Naslovnik mora obavijestiti tijelo za zaprimanje o odbijanju primitka u trenutku dostave ili vraćanjem pismena tijelu za zaprimanje u roku od tjedan dana.⁽¹⁶⁸⁾

(168) Sud EU-a odlučio je da naslovnik ne smije odbiti dostavu ako samo prilozi uz pismo nisu prevedeni na službeni jezik države u kojoj se dostavlja pismo i ti se prilozi sastoje od dokaznih isprava koje imaju čisto dokaznu funkciju te nisu nužne za razumijevanje sadržaja i osnove tužbe. Osim toga, u toj je istoj presudi Sud EU-a smatrao da se može uzeti kao dokaz u korist tužbe da naslovnik poznaje i može razumjeti jezik pismena koja mu se dostavljaju ako naslovnik ima ugovornu obvezu dopisivanja u vezi s ugovorom, predmetom sporu, na jeziku države članice pošiljateljice i predmetna pismena napisana su na tom dogovorenom jeziku i odnose se na tu razmjenu; vidi presudu donesenu 8. svibnja 2008. u predmetu Ingenieurbüro Michael Weiss und Partner GbR protiv Industrie- und Handelskammer Berlin, C-14/07.

9.2.2.4. Potvrda o dostavi

Kada su obavljene sve formalnosti u vezi s dostavom pismena, tijelo za zaprimanje to potvrđuje sastavljanjem potvrde o ispunjavaju na obrascu iz Priloga I. i šalje ju tijelu za slanje.

9.2.2.5. Troškovi dostave

Jedan od problema koji je spomenut u izvješću o primjeni prve Uredbe o dostavi jest problem s utvrđivanjem troška dostave pismena u raznim državama članicama s kojim su se suočili svi oni uključeni u prekogranične sporove u EZ-u. Stoga se u drugoj Uredbi o dostavi nalazi odredba kojom je propisano da u načelu ne bi trebalo biti troška dostave pismena iz jedne države članice u drugu, osim ako dostavu izvršavaju pravosudni službenici ili ostale osobe nadležne za dostavu u skladu sa zakonom države članice u kojoj se izvršava dostava. Ako se dostava izvršava putem pravosudnih službenika ili druge nadležne osobe, naplaćuje se jedinstvena naknada utvrđena unaprijed koja mora biti razmjerna i nediskriminacijska. Države članice obavješćuju Komisiju o tim naknadama⁽¹⁶⁹⁾.

9.2.2.6. Izravna dostava pravosudnom službeniku u drugoj državi članici

Inovativnom odredbom u Uredbi o dostavi svaka zainteresirana osoba u postupku može dostaviti pismena preko pravosudnih službenika ili druge nadležne osobe. To znači da tužitelj ili zakonski zastupnik tužitelja mogu slati dokumente za dostavu izravno pravosudnom službeniku u drugoj državi

(169) Informacije o tome dostupne su na web-mjestu Europskog pravosudnog atlasa http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_en.htm?countrySession=2&

članici i on će izvršiti dostavu naslovniku bez potrebe za posredovanjem agencije za zaprimanje. Ta je odredba podložna činjenici da takvu izravnu dostavu mora dopustiti država članica. Podaci o tome i ostalim aspektima primjene Uredbe o dostavi dostupni su na raznim web-mjestima, uključujući web-mjesto Europskog pravosudnog atlasa.⁽¹⁷⁰⁾ Na Atlasu se također mogu naći imena i kontaktni podaci pravosudnih službenika te ostalih nadležnih osoba koje dostavljaju pismena u različitim državama članicama.

9.2.2.7. Izravna dostava poštom

Države članice više se ne mogu protiviti izravnoj dostavi poštom, što je bilo moguće u skladu s prvom Uredbom o dostavi. U skladu s uvjetima postojeće Uredbe o dostavi, svaka država članica može dostaviti sudska pismena osobama s boravištem u drugoj državi članici izravno poštom preporučenom pošiljkom uz potvrdu o primitku ili sličnu potvrdu.

9.2.2.8. Drugi načini slanja

Uredbom su također propisani drugi načini slanja i dostave sudske pismene, kao što je slanje konzularnim ili diplomatskim kanalima i dostava putem diplomatskih ili konzularnih tijela ili dostava sudske pismene izravno poštom.

(170) Poveznica – http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_information_en.htm – Vidjeti i primjerice unost za UK na http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_en.jsp#ds_otherinfostate7 – iz kojeg se vidi da se od tri pravna okruga u toj državi članici samo okrug Škotske ne protivi izravnoj dostavi u skladu s člankom 15.

9.2.3. Zaštita interesa tuženika

9.2.3.1. Pokretanje postupka

Ako je pismeno kojim se pokreće postupak poslano u drugu državu članicu radi dostave u skladu s odredbama Uredbe, a tuženik se nije upustio u postupak, presuda neće biti izrečena sve dok se ne utvrdi:

- da je pismeno dostavljeno na način propisan unutarnjim pravom države članice primateljice za dostavu pismena u domaćim postupcima protiv osoba koje se nalaze na njezinu državnom području ili
- da je pismeno zaista uručeno tuženiku ili dostavljeno na njegovo boravište nekim drugim načinom predviđenim u Uredbi

9.2.3.2. Uvjjeti za donošenje presude u odsutnosti

Države članice moraju jasno navesti da sud, bez obzira na ograničenja iz odlomka 9.2.3.1., može donijeti odluku, iako nije primio potvrdu o dostavi/primitku ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- pismeno je poslano jednim od načina predviđenima u ovoj Uredbi
- nije prošlo manje od šest mjeseci, koje sud smatra prikladnim za određeni predmet, od datuma slanja pismena i
- nije zaprimljena nikakva potvrda iako su uloženi svi razumnii napori u pribavljanje te potvrde putem nadležnih tijela ili tijela država članica primateljica.

9.2.3.3. Nakon izricanja presude

Ako je pismeno kojim se pokreće postupak ili ekvivalentno pismeno poslano u drugu državu članicu radi dostave u skladu s Uredbom, a presuda je izrečena protiv tuženika koji se nije upustio u postupak, sudac može osloboediti tuženika pravnih posljedica isteka roka za ulaganje žalbe ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- tuženik, bez svoje krivnje, nije saznao za postojanje pismena pravovremeno da bi mogao pripremiti svoju obranu na sudu ili pravovremeno da bi mogao uložiti žalbu
- tuženik je predočio dostatan dokaz obrane u pogledu merituma glavnog tužbenog zahtjeva.

Zahtjev za povrat u prijašnje stanje može biti podnesen samo u razumnom roku nakon što je tuženik saznao sadržaj presude.



Izvođenje dokaza

Izvođenje dokaza

10.1. Kontekst Uredbe o izvođenju dokaza⁽¹⁷¹⁾

U prekograničnim je postupcima često važno u vezi sa sudskim postupkom u građanskim ili trgovачkim stvarima koji se vodi na sudu u jednoj državi članici izvoditi dokaze u drugoj državi članici. Uredbom o izvođenju dokaza EU je stvorio europski sustav izravnog i brzog slanja i izvršenja zahtjeva za izvođenje dokaza među sudovima i propisao točne kriterije u vezi s oblikom i sadržajem zahtjeva. Uredba se primjenjuje od 1. siječnja 2004. u svim državama članicama, osim u Danskoj. Na Dansku se primjenjuje Haaška konvencija od 18. ožujka 1970. o izvođenju dokaza u inozemstvu u građanskim ili trgovачkim stvarima, koja se primjenjuje na takva pitanja između preostalih država članica EU-a i trećih strana te Konvencije. Međutim, sve države članice nisu još ratificirale tu Konvenciju niti joj pristupile.⁽¹⁷²⁾

10.2. Uredba o izvođenju dokaza

10.2.1. Područje primjene, svrha i metodologija

U Uredbi je predviđeno izvođenje dokaza u drugoj državi članici ako je to potrebno u građanskim i trgovачkim postupcima. Taj bi pojam trebalo tumačiti neovisno, u skladu s ostalim instrumentima EU-a u okviru pravne stečevine EU-a iz područja građanskog pravosuđa. Sud na kojem se vodi postupak u jednoj državi članici može izabrati između dva načina izvođenja

(171) Uredba Vijeća (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovачkim stvarima (SL L 174, 27.6.2001., str. 1).

(172) Od lipnja 2014. sve države članice EU-a stranke su Haaške konvencije o dokazima, osim Austrije, Belgije i Irske.

dokaza: može zatražiti od nadležnog suda u drugoj državi članici izvođenje potrebnih dokaza ili može izravno izvoditi dokaze u drugoj državi članici. Uredba se temelji na načelu izravnog slanja zahtjeva između sudova pri čemu „sud koji upućuje zahtjev” šalje zahtjev izravno „zamoljenom суду”. Svaka je država članica sastavila popis sudova koji su nadležni za izvođenje dokaza u skladu s Uredbom.⁽¹⁷³⁾ Na popisu je također navedena mjesna nadležnost tih sudova. Osim toga, svaka je država članica odredila središnje tijelo koje odgovorno ili tijela koja su odgovorna za davanje informacija sudovima i traženje rješenja za teškoće koje nastaju u odnosu na zahtjev.

10.2.2. Zahtjevi za izvođenje dokaza

U Uredbi su propisani točni kriteriji u vezi s oblikom i sadržajem zahtjeva te su u Prilogu navedeni posebni obrasci za podnošenje, potvrdu primitka i traženje dodatnih informacija o zahtjevu i izvršenju zahtjeva. Zamoljeni sud mora brzo izvršiti zahtjev za izvođenje dokaza i to najkasnije u roku od 90 dana od dana primitka zahtjeva. Ako to nije moguće, zamoljeni sud mora o tome obavijestiti sud koji je uputio zahtjev i navesti razloge.

10.2.3. Odbijanje izvršenja zahtjeva

Zahtjev za saslušanje svjedoka ne izvršava se ako se osoba o kojoj je riječ poziva na pravo da uskrati svjedočenje ili joj je zabranjeno svjedočiti u skladu s pravom države članice zamoljenog suda ili u skladu s pravom države članice suda koji upućuje zahtjev i to je pravo navedeno u zahtjevu

(173) Vidi web-mjesto Europskog pravosudnog atlasa http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/te_information_en.htm?countrySession=15&.

ili ga je potvrdio sud koji upućuje zahtjev. U protivnom se izvršenje zahtjeva za izvođenje dokaza može odbiti u nekoliko iznimnih situacija.

10.2.4. Nazočnost stranaka i suda koji je uputio zahtjev u postupku izvođenja dokaza

U zahtjevu za izvođenje dokaza sud koji upućuje zahtjev mora navesti hoće li stranke u postupku i/ili njihovi zastupnici biti prisutni ili se traži njihovo sudjelovanje. Zamoljeni sud obavješće stranke i njihove zastupnike o vremenu i mjestu održavanja sudskog postupka i mora razmotriti je li potrebno njihovo sudjelovanje i ako jest, pod kojim uvjetima oni mogu sudjelovati. Predstavnici suda koji je uputio zahtjev, uključujući pravosudne djelatnike, mogu biti prisutni prilikom izvođenja dokaza i aktivno sudjelovati ako je to u skladu s unutarnjim pravom zamoljenog suda i pod uvjetima koje je utvrdio taj sud.

10.2.5. Izvršenje zahtjeva

Zamoljeni sud izvršava zahtjev u skladu sa zakonom svoje države članice. Izvođenje dokaza također se može izvršiti u skladu s posebnim postupkom propisanim zakonom države članice suda koji je uputio zahtjev ako on traži taj postupak. Zamoljeni sud mora ispuniti taj zahtjev, osim ako taj postupak nije u skladu s pravom te države članice.

10.2.6. Uporaba komunikacijske tehnologije

U Uredbi je predviđena mogućnost uporabe komunikacijske tehnologije pri izvođenju dokaza, posebno uporaba videokonferencijske i telefonske konferencijske veze. Zamoljeni sud postupa u skladu s takvim zahtjevom,

osim ako je to nesukladno s unutarnjim pravom zamoljenog suda ili zbog većih praktičnih poteškoća. Ako navedena tehnička sredstva nisu dostupna na sudu koji je uputio zahtjev ili na zamoljenom sudu, sudovi međusobnim sporazumom omogućuju raspolažanje takvim sredstvima.

10.2.7. Neposredno izvođenje dokaza

Zahtjev za neposredno izvođenje dokaza podnosi se središnjem tijelu ili nadležnom tijelu zamoljene države članice i može biti odbijen samo u iznimnim okolnostima. Neposredno izvođenje dokaza može se obaviti isključivo na dobrovoljnoj osnovi, bez primjene mjera prisile. U roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva, središnje tijelo ili nadležno tijelo zamoljene države članice obavješće sud koji upućuje zahtjev o tome je li zahtjev prihvaćen i, ako je potrebno, sukladno pravu svoje države članice, o uvjetima za izvršenje zahtjeva. Dokaze izvodi djelatnik suda ili neka druga osoba kao što je povjerenik ili stručnjak određen u skladu s zakonom države članice suda koji upućuje zahtjev.

10.2.8. Troškovi izvođenja dokaza

Izvršenje zahtjeva nije podložno naknadi pristojba ili troškova. Unatoč tome, ako to zahtjeva zamoljeni sud, sud koji upućuje zahtjev bez odgode osigurava naknadu sljedećih troškova:

- novčanih naknada stručnjacima i tumačima i
- troškova nastalih uporabom posebnih postupaka za izvođenje dokaza koje je zatražio sud koji upućuje zahtjev (članak 10 stavak 3. i 4.).

Samo ako je potrebno mišljenje stručnjaka, zamoljeni sud može zahtijevati isplatu predujma za naknadu tih troškova.

Napomena: Dostupan je praktični vodič Europske pravosudne mreže u vezi s izvođenjem dokaza⁽¹⁷⁴⁾ te dodatni posebni vodič o održavanju videokonferencijskih sastanaka⁽¹⁷⁵⁾.

(174) Vidjeti http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_taking_evidence_en.pdf

(175) Vidjeti http://ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/guide_videoconferencing_en.pdf



Pravna pomoc

11.1. Kontekst

U Europskoj uniji otvorenih granica postoje, nažalost, situacije u kojima se građani EU-a i poduzeća moraju pokrenuti postupak na sudu države članice koja nije ona u kojoj imaju sjedište kako bi ostvarili povrat novca ili sudskim postupkom nastoje riješiti spor. Prekogranični sporovi mogu uključivati osobe koje možda imaju na raspolaganju ograničena sredstva za plaćanje troškova postupka. Sudski postupci, a u tome ni prekogranični postupci nisu iznimka, mogu biti skupi, posebno kada se radi o velikim potraživanjima. Vrlo je često u slučaju prekograničnog spora potrebno imati odvjetnika u državi članici u kojoj se vodi postupak, ali također je potreban i pravni savjet odvjetnika u državi porijekla stranke. Osim toga, stranke u prekograničnim sporovima mogu imati dodatne troškove prijevoda pismena, odlaska na rasprave ili svjedočenja te putne i ostale dodatne troškove.

11.2. Direktiva o pravnoj pomoći⁽¹⁷⁶⁾

11.2.1. Pregled

Vijeće je donijelo Direktivu o pravnoj pomoći u siječnju 2003. u cilju prevladavanja prepreka koje su tada postojale u odnosu na pristup pravnoj pomoći. Direktiva se primjenjuje na građane Unije i na građane trećih zemalja kojima je uobičajeno i zakonsko boravište u državi članice te im daje pravo na pravnu pomoć uz iste uvjete kao građanima države članice suda koji vodi postupak. Svrha je Direktivom unaprijediti pristup pravosuđu

u prekograničnim sporovima unutar EU-a za fizičke osobe utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći za stranke u takvim sporovima. Direktiva se primjenjuje u svim državama članicama Europske unije, osim u Danskoj.

Primjer

Gospodin A, građanin EU-a koji živi u državi članici br. 1 primio je obavijest da je protiv njega pokrenut postupak u državi članici br. 2 za plaćanje iznosa od oko 235 000 EUR zbog gubitka, ozljede i štete koju je navodno napravio njegov 12-godišnji sin za vrijeme godišnjeg odmora gospodina A i njegove obitelji u državi članici br. 2. Gospodin A ima dvije kćeri, a ne sina. Gospodin A želi se, naravno, braniti i nakon raspitivanja saznaće da je odvjetnička tvrtka u državi članici br. 2. spremna preuzeti predmet uz naknadu od najmanje 8 000 EUR od čega bi se za samo mali dio mogao dobiti povrat od osobe koja je pokrenula postupak u slučaju odbačaja postupka. Gospodin A i njegova obitelj imaju mjesечni prihod od 1 850 EUR neto. Zabrinuti su zbog troškova postupka i ne znaju kao će platiti troškove obrane niti kako se obratiti lokalnom odvjetniku u državi članici br. 2 koji im može pomoći i preuzeti predmet po povoljnijoj cijeni ili uz pravnu pomoć. Također, uskoro istječe rok podnošenja obrane koji je odredio sud u državi članici br. 2.

Svrha je primjerom situacije gospodina A pokazati s kakvim se poteškoćama i preprekama građani iz različitih država članica suočavaju

(176) Direktiva Vijeća 2003/8/EZ od 27. siječnja 2003. o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima, vidjeti SL L 26 od 31.1.2003. na stranici 41.

u prekograničnim sporovima. To je posebno tako kada se moraju braniti u postupku koji je pokrenut na sudu u drugoj državi članici, za što je često potrebno imati pravne savjetnike i zastupnike u dvije različite države članice, što uzrokuje povezane troškove. Uz jezične prepreke zbog kojih će se javiti trošak prijevoda pismena, mogući su i dodatni troškovi, kao što su troškovi izvješća stručnjaka i dolaska svjedoka te troškovi koji nastaju kada stranka mora osobno doći na sud u drugoj državi članici. U predmetu gospodina A dostupnost pravne pomoći u državi članici br. 2 mogla bi mu pomoći kad bi uspio pronaći odvjetnika koji bi ga branio na temelju pravne pomoći. Zahvaljujući Direktivi EU-a gospodin A imat će jednaka prava na pravnu pomoć u toj državi kao da tamo živi.

11.2.2. Područje primjene

Direktiva se primjenjuje na građanske ili trgovачke predmete u kojima u kojima stranka koja zahtijeva pravnu pomoć ima domicil ili uobičajeno boravište u državi članici koja nije država članica u kojoj sud postupa ili u kojoj treba izvršiti sudsку odluku. Cilj je Direktivom unaprijediti primjenu pravne pomoći u prekograničnim sporovima za fizičke osobe koje nemaju dostatna sredstva, a pomoć im je potrebna za osiguravanje djelotvornog pristupa pravosuđu. Osim toga, u Direktivi se nalaze odredbe kojima se nastoji pojednostaviti i ubrzati slanje zahtjeva za pravnu pomoć koordiniranjem pravosudne suradnje među državama članicama.

11.2.3. Pravo na pravnu pomoć

Pravnu pomoć odobrava ili odbija nadležno tijelo države članice u kojoj se vodi postupak ili u kojoj će se izvršavati odluka. Pravna pomoć ne bi trebala obuhvaćati samo postupke na sudu, nego bi trebala obuhvaćati i troškove nastale prilikom izvršenja presuda ili javnih isprava u drugoj državi članici te u izvansudskim postupcima ako je zakonom propisano da ih stranke moraju upotrijebiti ili im je to naložio sud. Pravnom pomoći pokrivena je pravna pomoći i zastupanje na sudu i troškovi postupka primatelja te troškovi koji su izravno povezani s prekograničnom prirodom spora, uključujući tumačenje, prijevod potrebnih isprava ili putne troškove.

11.2.4. Zahtjev za pravnu pomoć

Država članica domicila ili uobičajenog boravišta korisnika trebala bi pružati usluge koje su potrebne za pripremu zahtjeva za pravnu pomoć i njegovo slanje u državu u kojoj se vodi ili će se voditi postupak. Države članice određuju tijelo ili tijela nadležna za slanje (tijela za slanje) i primanje (tijela za primanje) zahtjeva za pravnu pomoć. Kako bi se olakšalo slanje, uspostavljeni su standardni obrasci zahtjeva za pravnu pomoć i za prijenos takvih zahtjeva.⁽¹⁷⁷⁾

(177) Vidjeti Odluku Komisije od 26. kolovoza 2005. o uvođenju obrasca za upućivanje zahtjeva za pružanje pravne pomoći na temelju Direktive Vijeća 2003/8/EZ; SL L 225 od 31.8.2005., str. 23.; obrazac je dostupan na web-mjestu portala e-pravosude https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-en.do i Odluku Vijeća od 9. studenoga 2004. o uvođenju obrasca za upućivanje zahtjeva za pravnu pomoć u skladu s Direktivom Vijeća 2003/8/EZ o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima; za obrazac također vidjeti web-mjesto portala e-pravosude https://e-justice.europa.eu/content_legal_aid_forms-157-en.do.



Mirenje

12.1. Izvansudska nagodba – alternativno rješavanje građanskih i trgovačkih sporova u Europskoj uniji

Načini alternativnog rješavanja sporova (ADR) izvansudske su postupci kojima se koristi za rješavanje građanskih ili trgovačkih sporova. Obično uključuju suradnju između strana u sporu u cilju pronaalaženja rješenja njihova spora s pomoću neutralne treće strane. ADR je važan element u pokušaju osiguranja pravičnoga i učinkovitog mehanizma rješavanja sporova na razini EU-a.

12.2. Europski kodeks ponašanja za miritelje

Europska komisija preuzela je inicijativu za razvoj politike za ADR u EU-u u prvom redu pomažući u provedbi Europskog kodeksa ponašanja za miritelje, koji je donesen na sastanku stručnjaka za mirenje u Bruxellesu u srpnju 2004.⁽¹⁷⁸⁾ U Kodeksu su propisana načela na čiju se primjenu pojedini miritelji i organizacije za mirenje mogu svojevoljno obvezati, na vlastitu odgovornost. On bi se trebao primjenjivati na sve vrste mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima. Kodeks je prihvatio velik broj pojedinačnih miritelja i organizacija za mirenje, ali njime se ne zamjenjuju nacionalno zakonodavstvo ni pravila kojima su uređena pojedina zanimanja.

12.3. Europska direktiva o mirenju

12.3.1. Kontekst i ciljevi Direktive

Ubrzo nakon donošenja Kodeksa ponašanja Europska komisija podnijela je Europskom parlamentu i Vijeću prijedlog Direktive o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima. Instrument je donesen 21. svibnja 2008. i države članice trebale su ga prenijeti u nacionalno zakonodavstvo prije 21. svibnja 2011.⁽¹⁷⁹⁾ Uvjetima Direktive nije se namjeravalo propisati stvaranje Europskog kodeksa za mirenje. Glavna je svrha bila uspostaviti neke minimalne norme u vezi sa značenjem i kvalitetom mirenja te osigurati ravnotežu između mirenja i sudske postupak. To se sve odvijalo u kontekstu nastojanja promicanje pristupa ADR-u i poticanja uporabe mirenja u prijateljskom rješavanju sporova u građanskim i trgovačkim stvarima.

12.3.2. Prekogranični sporovi – članak 2.

Direktiva se primjenjuje samo na mirenje u prekograničnim sporovima. Za potrebe Direktive, prekogranični spor je spor u kojem najmanje jedna od strana ima domicil ili uobičajeno boravište u državi članici različitoj od one u kojoj domicil ili uobičajeno boravište ima bilo koja druga strana. To se utvrđuje na jedan od sljedećih datuma:

- kada se stranke dogovore o mirenju
- kada sud odredi mirenje
- kada prema nacionalnom pravu nastane obveza upotrebe mirenja ili
- kada je sud pozvao stranke da pokušaju spor riješiti mirenjem.

(178) Vidjeti http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.pdf

(179) Direktivu nisu sve države članice prenijele do traženog roka.

Još jedna situacija koja se smatra prekograničnom za potrebe Direktive situacija je u kojoj stranke nisu uspjele postići sporazum te se nakon mirenja nastavlja postupak ili arbitraža. Ako se sudski ili arbitražni postupak vodi u državi članici različitoj od one u kojoj stranke imaju domicil ili uobičajeno boravište u trenutku kada je započelo mirenje, spor se smatra prekograničnim u odnosu na odredbe Direktive o povjerljivosti i rokove zastare i prekluzivne rokove.

12.3.3. Kvaliteta mirenja – članak 4.

Direktivom se zahtijeva od država članica da svim prikladnim sredstvima potiču razvijanje i poštovanje kodeksa ponašanja miritelja i organizacija koje pružaju usluge mirenja. Osim toga, države članice potiče se na uvođenje ostalih mehanizama kontrole za pružanje usluga mirenja te za osposobljavanje miritelja.

12.3.4. Upotreba mirenja – članak 5.

Direktivom je propisano da sudovi mogu pozvati stranke da za rješavanje spora upotrijebe mirenje ili da prisustvuju informativnom sastanku. Time se ne sprječava države članice da mirenje učine obaveznim ili podložnim poticajima ili sankcijama ako se time ne ugrožava pristup pravosuđu.

12.3.5. Izvršnost sporazuma koji proizlaze iz mirenja – članak 6.

Ovim se člankom, kao važnom odredbom ove Direktive, zahtjeva od država članica da osiguraju da se sporazum koji nastaje mirenjem, uz mali broj iznimki, može učiniti izvršivim na zahtjev stranke, uz suglasnost druge stranke. To se primjerice može postići sudskom odlukom ili na neki drugi način

koji je dostupan u pravnom sustavu države članice u kojoj se traži izvršenje, u prvom redu javnom ispravom koju je pripremio javni bilježnik. U svakom slučaju, sporazum koji je rezultat mirenja izvršiv je u skladu s mjerodavnim odredbama europskih instrumenata unutar čijeg područja primjene se nalazi njegov predmet. Tako bi, na primjer, sporazum o rješavanju prekograničnog spora u vezi s ugovorom bio izvršiv u skladu s Uredbom „Bruxelles I“ ili kao EEO.

12.3.6. Tajnost mirenja – članak 7.

Jedna je od prednosti mirenja u tome što je ono tajno između stranaka i u odnosu na miritelja. U nekim pravnim sustavima država članica to je predviđeno. Također je uobičajena praksa da stranke u postupku mirenja kao jedan od uvjeta dogovore tajnost mirenja. Direktiva se nastavlja na tu temu predviđajući da države članice moraju osigurati da ni miritelji ni osobe uključene u provođenje postupka mirenja ne moraju, osim ako se stranke ne dogovore drukčije, svjedočiti u građanskim ili trgovačkim sudskim postupcima ili arbitraži u vezi s informacijama koje proizlaze iz postupka mirenja ili koje su u vezi s njim, osim ako su one suglasne to učiniti ili postoji neki važan razlog javnog poretka, kao na primjer zaštita najboljih interesa djeteta otkrivanjem takvih dokaza.

12.3.7. Prekluzivni rokovi i rokovi zastare – članak 8.

Jedna od mogućih poteškoća u vezi s pokušajem mirenja javlja se u slučajevima kada prekuzivni rok ili rok zastare uskoro istječi i to će se vjerojatno dogoditi za vrijeme trajanja mirenja. Mirenje obično nije slučaj prekida prekluzivnih rokova u skladu s nacionalnim pravom država članica. Prema tome, u skladu s tom odredbom, države članice osiguravaju da

stranke koje odaberu mirenje u pokušaju rješavanja spora nisu spriječene u započinjanju sudskog postupka i arbitraže u odnosu na taj spor zbog isteka prekluzivnih rokova ili rokova zastare u postupku mirenja za koji se upotrebljava Direktiva. Svrha je ovom odredbom ukloniti moguću pravnu prepreku mirenju.

12.3.8. Informacije o mirenju – članak 9.

Kako bi javnost što više upoznale s mogućnostima mirenja, države članice moraju poticati širenje informacija o tome kako se javnost može obratiti miriteljima i organizacijama koje pružaju usluge mirenja. Osim toga, države članice moraju dostaviti Komisiji i objaviti informacije o tome koji sudovi mogu sporazume o mirenju učiniti izvršnima skladu s člankom 6. Te su informacije dostupne na web-mjestu Europskog pravosudnog atlasa.⁽¹⁸⁰⁾

(180) Vidjeti, na primjer, informacije o izvršenju u pravnim okruzima Ujedinjene Kraljevine na: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/me_competentauthorities_en.jsp?countrySession=4#statePage0



Izvršenje presuda

13.1. Kontekst

Kao što je već navedeno⁽¹⁸¹⁾, u skladu s Preinačenom Uredbom „Bruxelles I”, EEO-om, EOP-om i ESCP-om, vjerovnici koji osiguraju izvršiv nalog u jednoj državi članici, taj nalog mogu relativno jednostavno i jeftino prenijeti u drugu državu članicu na izvršenje, pri čemu je potrebno izvršiti mali broj dodatnih koraka ili ih uopće nema. Stvarno izvršenje naloga, međutim, još uvijek ovisi o nacionalnom pravu i postupcima koji se bitno razlikuju među državama članicama.

Razlike među nacionalnim pravnim sustavima ponajprije se odnose na uvjete za donošenje i provedbu zaštitnih mjera. Trenutačno je za vjerovnika puno složenije, dulje i skuplje dobiti privremene mjere za osiguranje imovine dužnika u drugoj državi članici. To je problem jer je brz i jednostavan pristup takvim privremenim mjerama često ključan za osiguranje da dužnik ne ukloni ili ne podijeli imovinu prije nego što vjerovnik dobije i izvrši presudu. To je posebno važno o odnosu na sredstva na bankovnim računima. Trenutačno dužnici mogu jednostavno izbjegići ovru brzim premještanjem novca s bankovnog računa u jednoj državi članici na bankovni račun u drugoj državi članici. Vjerovnik se s druge strane suočava s teškoćama u nastojanju da blokira bankovne račune dužnika u inozemstvu kako bi osigurao naplatu potraživanja. Zbog toga mnogi vjerovnici ne mogu uspješno naplatiti svoja potraživanja u inozemstvu ili ne smatraju isplativim pokušati ih naplatiti i jednostavno ih otpišu. Zbog toga je Europska komisija preuzela inicijativu pripremanja prijedloga za Europski nalog za blokadu računa kako bi spriječila

uklanjanje novca s bankovnih računa na štetu vjerovnika. Uredba je donesena 15. svibnja 2014. i primjenjivat će se od 18. siječnja 2017.⁽¹⁸²⁾

13.2. Europski nalog za blokadu računa – EAPO

13.2.1. Teritorijalno područje primjene

Uredbom se obvezuju sve države članice EU-a, osim Danske i Ujedinjene Kraljevine koje nisu pristale da se ona na njih primjenjuje⁽¹⁸³⁾. Vjerovnici s domicilom u državi članici koja nije obvezana Uredbom ili u državama izvan EU-a ne mogu se koristiti postupkom čak i ako se nadležni sud ili predmetni račun ili računi nalaze u državi članici koju ona obvezuje⁽¹⁸⁴⁾. Nalog za blokadu primjenjuje se samo na bankovne račune u jednoj državi članici ili više država članica koje obvezuje Uredba⁽¹⁸⁵⁾, iako računi ne moraju biti u banci koja ima sjedište u EU-u uz uvjet da se nalaze u podružnici koja se nalazi u EU-u.⁽¹⁸⁶⁾ Uporaba Naloga za blokadu računa ograničena je na prekogranične predmete⁽¹⁸⁷⁾. Prekogranični predmet je onaj u kojem se bankovni račun ili bankovni računi koji su predmetom naloga nalaze u

(182) Uredba (EU) br. 655/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavnila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovачkim stvarima.

(183) Vidjeti uvodne izjave 49. do 51. U skladu s Protokolom br. 21 u prilogu UEU-a i UFEU-a UK može kasnije odlučiti hoće li prihvatići da ju Uredba obvezuje.

(184) Vidjeti članak 4. stavak 6.

(185) Vidjeti članak 1. stavak 1. i članak 2. stavak 2.

(186) Vidjeti članak 2. stavak 2.

(187) Definicija u članku 3.

(181) Stavak 3.5.

državi članici koja nije ona u kojoj se nalazi sud kojem je podnesen zahtjev za izdavanje naloga ili država članica u kojoj vjerovnik ima domicil.

Primjeri prekograničnih predmeta

1. primjer – vjerovnik ima domicil u državi članici A koju obvezuje Uredba; vjerovnik ima presudu suda u toj državi članici u skladu s kojom mu dužnik, koji ima bankovne račune u tri druge države članice B, C i D koje su obvezane Uredbom, mora platiti 100 000 EUR; vjerovnik želi poduzeti korake za osiguranje tih računa pomoću EAPO-a; morao bi podnijeti zahtjev za izdavanje naloga za blokadu računa suda države članice A u kojoj je donesena presuda.

2. primjer – vjerovnik ima domicil u državi članici A i želi pokrenuti postupak za naplatu 250 000 EUR protiv dužnika koji ima domicil u državi članici B i osigurati ishod tog postupka putem EAPO-a; dužnik ima bankovne račune u državama članicama B i C. Vjerovnik bi trebao zatražiti izdavanje EAPO-a na sudu države članice koja je nadležna za to pitanje. Međutim, on ne bi mogao zatražiti izdavanje EAPO-a u državi članici B čak i ako su tamošnji sudovi nadležni za predmet jer se svi računi koji su predmet naloga moraju nalaziti u državi članici koja nije ona u kojoj se nalazi sud kojem je podnesen zahtjev za EAPO.

Primjeri predmeta koji nisu prekogranični

3. primjer – vjerovnik ima domicil u državi članici A i ima javnu ispravu koju je izradila država članica A u skladu s kojom mu dužnik, koji također

ima domicil u toj državi članici, mora platiti iznos od 150 000 EUR. Vjerovnik zna da dužnik ima bankovne račune u državama članicama A i B; sud nadležan za izdavanje EAPO-a bio bi sud u državi članici A u kojoj je izdana javna isprava; vjerovnik ne može zatražiti izdavanje EAPO-a u odnosu na račune u državi članici A jer time predmet više ne bi bio unutar definicije prekograničnih predmeta. Međutim, vjerovnik bi mogao podnijeti zahtjev za EAPO u odnosu na račun otvoren u državi članici B.

4. primjer – vjerovnik ima domicil u državi članici A i tuži dužnika za 150 milijuna EUR u toj državi članici zbog isporuke pokvarenih vlakova; vjerovnik zna da dužnik ima račune u nekoliko država članica, uključujući državu članicu A, ali nije siguran na kojem ima najviše sredstava vjerovnik želi zatražiti izdavanje EAPO-a u odnosu na sve račune, ali može to učiniti samo u državi članici A; predmet nije obuhvaćen definicijom prekograničnog jer nisu svi računi u državama članicama koja nije ona u kojoj vjerovnik ima domicil ili u kojoj se nalazi sud koji je nadležan za primanje zahtjeva. Da bi bio u okvirima primjene Uredbe, vjerovnik će morati isključiti račune koji se nalaze u državi članici A iz zahtjeva za EAPO.

13.2.2. Materijalno područje primjene i dostupnost

Postupak se može upotrijebiti za novčane tražbine u građanskim i trgovačkim stvarima. Postoje neke iznimke koje su slične onima iz Uredbe „Bruxelles I”.⁽¹⁸⁸⁾ Osim toga, postupak se ne može upotrijebiti za osiguranje

(188) Vidjeti popis u članku 2. stavku 2.; Uredba se ne primjenjuje ni na porezne, carinske ili administrativne stvari jer su one *acta iure imperium*.

sredstava na bankovnim računima koji su izuzeti od pljenidbe u okviru prava države članice u kojoj se vodi račun⁽¹⁸⁹⁾ ni na bankovnim računima otvorenima u središnjim bankama, kada one djeluju u svojstvu monetarnih vlasti.⁽¹⁹⁰⁾ Vjerovnik može upotrijebiti postupak prije ili nakon dobivanja naloga.⁽¹⁹¹⁾ Također se može upotrijebiti za izvršenje obveze izražene u javnoj ispravi ili sadržane u sudskoj nagodbi.⁽¹⁹²⁾ Postupak uspostavljen Uredbom dostupan je vjerovnicima kao alternativa uz postupke koji su već dostupni u skladu s nacionalnim pravom država članica.⁽¹⁹³⁾

13.3. Nadležnost

Sudovi država članica koji imaju nadležnost za odlučivanje o meritumu stvari nadležni su izdavati EAPO ako vjerovnik još nije ishodio presudu, sudska nagodbu ili javnu ispravu.⁽¹⁹⁴⁾ Posebna se pravila primjenjuju na dužnike potrošače pri čemu samo sud u mjestu gdje potrošač ima domicil ima nadležnost.⁽¹⁹⁵⁾ Ako je vjerovnik ishodio presudu, sudska nagodbu ili javnu ispravu, nadležni su sudovi u državi članici u kojoj je donesena presuda, sudska nagodba ili javna isprava.⁽¹⁹⁶⁾

(189) Članak 2. stavak 3.

(190) Članak 2. stavak 4.

(191) Vidjeti članak 5.

(192) Ibid. vidjeti također definicije u članku 4. stavcima 9. i 10.

(193) Vidjeti članak 1. stavak 2.

(194) Članak 6. stavak 1.

(195) Članak 6. stavak 2.

(196) Članak 6. stavak 3.

13.4. Ishođenje EAPO-a

13.4.1. Priroda postupka

Postupak za izdavanje EAPO-a *ex parte* je postupak kako bi se osiguralo da se dužnika ne obavješće o namjerama vjerovnika prije izdavanja naloga i kako bi ga se spriječilo u uklanjanja sredstava. Nalog uvek mora izdati sud. Sud u načelu postupa na temelju pisanih dokaza koje dostavlja vjerovnik u zahtjevu ili sa zahtjevom. Ako su sudu potrebni dodatni dokazi od vjerovnika, on ih mora dostaviti u pisanom obliku. Sud može saslušati vjerovnika, vještake ili svjedoke, uključujući putem komunikacijske tehnologije. Sud prilikom izdavanja naloga obvezuju određeni rokovi navedeni u Uredbi.

13.4.2. Uvjeti koje mora ispuniti vjerovnik

Nalog se odobrava u svim slučajevima kada je vjerovnik dostavio dovoljno dokaza da je za njegovu tražbinu hitno potrebna sudska zaštita. Vjerovnik mora podnijeti dovoljno dokaza da sud uvjeri da postoji stvarni rizik da će ovraha njegove tražbine biti spriječena ili otežana u slučaju neizdavanja naloga.⁽¹⁹⁷⁾ Ako vjerovnik podnese zahtjev prije nego što je ishodio presudu, on mora podnijeti dovoljno dokaza da sud uvjeri u vjerojatnost uspjeha u meritumu svoje tražbine prema dužniku.⁽¹⁹⁸⁾ U uvodnim izjavama objašnjava se da se izvršenje može omesti ili u znatnoj mjeri otežati jer postoji ozbiljan rizik da će dužnik potrošiti, sakriti ili uništiti imovinu ili je ustupiti ispod vrijednosti, u neuobičajenoj mjeri ili pomoći neuobičajenih aktivnosti. Činjenica da su finansijske okolnosti dužnika loše ili se pogoršavaju, sama

(197) Članak 7. stavak 1.

(198) Članak 7. stavak 2.

po sebi, ne bi trebala biti dostatan razlog za izdavanje naloga. Međutim, sud u cijelokupnoj procjeni rizika može u obzir uzeti te čimbenike.

13.4.3. Davanje osiguranja

Sud može tražiti od vjerovnika da dade osiguranje kao bi se osigurala naknada bilo kakve štete koju dužnik pretrpi zbog naloga. Sud po vlastitom nahođenju određuje iznos osiguranja. Ako nema dovoljno dokaza o iznosu moguće štete, sud kao smjernicu za određivanje iznosa osiguranja uzima iznos na koji se izdaje nalog.

U slučajevima kada vjerovnik još nije ishodio presudu, sudsku nagodbu ili javnu ispravu u kojoj se od dužnika traži plaćane potraživanja, davanje osiguranja trebalo bi biti pravilo. Međutim, sud iznimno može odustati od tog zahtjeva ili zatražiti davanje nižeg iznosa osiguranja ako smatra da davanje osiguranja iz tog podstavka nije primjereni s obzirom na okolnosti slučaja, na primjer, ako puno elemenata govoru u prilog stajalištu vjerovnika, ali on nema dovoljno sredstava za davanje osiguranja⁽¹⁹⁹⁾.

U slučajevima kada je vjerovnik već ishodio presudu, sudsku nagodbu ili javnu ispravu, davanje osiguranja trebalo bi prepustiti diskrecijskom pravu suda. Davanje osiguranja moglo bi biti prikladno kada se presuda na kojoj se temelji EAPO još nije ili je samo privremeno izvršiva zbog žalbe.

13.4.4. Postupak i rokovi

Zahtjev se podnosi na obrascu koji utvrđuje Komisija.⁽²⁰⁰⁾ Vjerovnik ne mora dati točne podatke o računu ili računima koje treba blokirati, kao što su brojevi računa. Dovoljno je da navede banku ili banke u kojima se nalaze računi. Zahtjev i popratni dokumenti mogu se podnositи elektroničkim putem ako je to u skladu s postupovnim pravilima države članice u kojoj se podnosi zahtjev.⁽²⁰¹⁾ Ovisno o okolnostima, na donošenje odluke o zahtjevu za EAPO primjenjuju se različiti rokovi. Ako vjerovnik još nije ishodio izvršni naslov, sud izdaje odluku do kraja desetog radnog dana od dana podnošenja zahtjeva. Ako vjerovnik ima izvršni naslov, odluka se izdaje do kraja petog radnog dana od dana podnošenja zahtjeva. Ako se održava usmena rasprava, odluka se izdaje u roku od pet dana od datuma rasprave, a slični se rokovi primjenjuju na donošenje odluke o tome treba li vjerovnik dostaviti osiguranje. Ako vjerovnik to mora učiniti, odluka o zahtjevu za EAPO izdaje se čim vjerovnik dostavi traženo osiguranje.

13.4.5. Pristup informacijama o bankovnim računima

Kao što je već navedeno, vjerovnik ne mora znati brojeve bankovnih računa svog dužnika, nego su dovoljna imena i adrese banaka. Ako vjerovnik ne zna u kojoj banci dužnik ima račun u određenoj državi članici, on ima na raspolaganju poseban postupak za dobivanje informacija o računu ili računima dužnika podnošenjem zahtjeva u tome smislu sudu na kojem je podnesen zahtjev.⁽²⁰²⁾ U načelu se postupak za dobivanje informacija o računu može upotrebljavati samo ako je vjerovnik ishodio izvršni naslov,

(200) Vidjeti članak 8. stavak 1.. članak 51. i članak 52.

(201) Vidjeti članak 8. stavak 4.

(202) Članak 14.

(199) Za dodatne primjere vidjeti Uvodnu izjavu 18.

odnosno presudu, sudsку nagodbu ili javnu ispravu u skladu s kojom dužnik mora vjerovniku platiti tražbinu. Ako ima naslov koji još nije izvršan, on može zatražiti podatke o računu samo ako se radi o očuvanju velikog iznosa novca i vjerovnik može dokazati da postoji hitna potreba za takvim podacima jer postoji rizik da će u protivnom njegovo stajalište biti ugroženo i to bi moglo dovesti do znatnog pogoršanja njegove finansijske situacije. Kako bi se izbjeglo nagađanje, vjerovnik mora dostaviti dokaze u potporu svome uvjerenju da vjerovnik ima račune u određenoj državi članici.

13.5. Što se događa nakon izdavanja EAPO-a

Postupak EAPO-a ima nekoliko inovativnih značajki. Osim ex parte prirode izvornog postupka za podnošenje zahtjeva, nalog se izvršava bez odlaganja i maksimalno učinkovito. To je prvi postupak kojim EU izravno osigurava izvršenje presuda i ključne su značajke EAPO-a stoga od velike važnosti.

13.5.1. Obrazac zahtjeva

EAPO se izdaje na standardnom obrascu koji imadva dijela i sadržava podatke navedene u Uredbi. Sredstva ostaju blokirana sve dok je nalog na snazi i podložno izmjenama, ograničenjima, ukidanjima, prekidima naloga ili izvršenja obveze u odnosu na koju je nalog izdan.⁽²⁰³⁾ Nalog se izvršava bez odgode u skladu s pravilima koja se primjenjuju na istovjetne naloge u predmetnoj državi članici.⁽²⁰⁴⁾ Nije potrebna potvrda o izvršivosti.⁽²⁰⁵⁾

(203) Članak 20.

(204) Članak 23. stavci 1. i 2.

(205) Članak 22.

13.5.2. Slanje banci

Nalog se šalje banci ili bankama zajedno s praznim obrascem izjave koju popunjavaju banke. Postupak slanja ovisi o tome hoće li se nalog izvršavati u istoj državi članici u kojoj se nalazi sud koji ga je odobrio ili u drugoj državi članici. U prvom slučaju slanje se izvršava u skladu s postupovnim pravom predmetne države članice. U drugom se slučaju nalog šalje nadležnom tijelu države članice izvršenja i, ako je potrebno, popraćen je prijevodom na odgovarajući jezik te države.⁽²⁰⁶⁾

13.5.3. Odgovor banke

Banka kojoj je upućen EAPO mora ga odmah izvršiti. Banka blokira iznos naveden u nalogu osiguravajući da ne postoji mogućnost njegovog prijenosa ili povlačenja, osim na poseban račun za blokadu.⁽²⁰⁷⁾ U roku od tri dana od provedbe naloga banka šalje izjave o blokiranju sredstava vjerovniku ili, ako je nalog izdan u državi članici koja nije ona u kojoj se izvršava, nadležnom tijelu⁽²⁰⁸⁾ u mjerodavnoj državi članici koja ju prosljeđuje vjerovniku.⁽²⁰⁹⁾

(206) Članak 23. stavak 3.

(207) Članak 24., u članku su sadržane različite odredbe o provedbi naloga koje bi trebalo pažljivo proučiti

(208) Za definiciju „nadležnog tijela“ vidjeti članak 4. stavak 14.

(209) Članak 25.

13.5.4. Dostava dužniku⁽²¹⁰⁾

Nakon toga vjerovnik ili nadležno tijelo države članice izvršenja dostavljaju nalog dužniku zajedno s izjavom, zahtjevom i pratećim dokumentima.⁽²¹¹⁾ Ako dužnik ima domicil u istoj državi članici u kojoj je izdan nalog, dostava se izvršava u skladu s pravom te države. Ako dužnik ima domicil u drugoj državi članici od one u kojoj je izdan nalog, dostava se izvršava u roku od tri radna dana od primitka obrasca izjave od banke. Dokumenti koje je potrebno dostaviti šalju se nadležnom tijelu u državi članici u kojoj dužnik ima domicil i to ih tijelo dostavlja dužniku u skladu sa zakonom te države članice. Ako dužnik ima domicil u trećoj državi, dokumenti se dostavljaju u skladu s pravilima za međunarodnu dostavu koja su primjenjiva u državi članici u kojoj je izdan nalog.

13.6. Pravna sredstva i ostale odredbe za zaštitu dužnikovih interesa

Budući da se EAPO izdaje bez saslušanja dužnika, Uredbom su dužniku stavljena na raspolaganje razna pravna sredstva protiv naloga za blokadu računa ili njegovog izvršenja⁽²¹²⁾. Pravna sredstva koja su na raspolaganju dužniku predstavljaju, uz uvjet za izdavanje naloga i odgovornost vjerovnika za njihovu povredu, ključni element u Uredbi za uspostavljanje ravnoteže između interesa vjerovnika i dužnika. Dužnik može zatražiti preispitivanje naloga za blokadu računa ako nisu ispunjeni uvjeti za njegovo izdavanje propisani u Uredbi, na primjer, zato što sud koji ga je izdao nije imao nadležnost ili zato što tražbina vjerovnika nije postojala ili je postojala

(210) Članak 28.

(211) Članak 28. stavak 1.

(212) Članci 33.-39.

samo u nižem iznosu, zato što tražbinu vjerovnika nije trebalo hitno zaštiti u obliku EAPO-a⁽²¹³⁾.

Dužnik može također zatražiti preispitivanje o tome jesu li se promijenile okolnosti koje su dovele do izdavanja naloga u toj mjeri da on više nije opravдан, odnosno, zato što je tražbina u međuvremenu plaćena.

Pravno sredstvo također je moguće ako nalog nije pravilno dostavljen dužniku ili ako dokumenti nisu prevedeni na jezik koji on razumije ili na jezik države članice u kojoj živi i te nepravilnosti u dostavi nisu ispravljene u navedenom roku.

Obrazac zahtjeva za razna pravna sredstva propisat će Komisija.⁽²¹⁴⁾ Moguće se žaliti protiv odluke i protiv pravnih sredstava predviđenih u Uredbi.⁽²¹⁵⁾ Dužnik može također zatražiti oslobođanje sredstava ako sudu koji je izdao nalog dostavi dovoljno osiguranje ili jamstvo u skladu s nacionalnim pravom.⁽²¹⁶⁾

Uredba također sadržava niz dodatnih odredbi o zaštiti interesa dužnika. Stoga određeni iznosi mogu biti isključeni iz provedbe naloga ako su izuzeti od pljenidbe u skladu sa zakonom države članice izvršenja na zahtjev dužnika ili na neki drugi način u skladu s tim zakonom. To su iznosi potrebeni za život dužnika i njegovih uzdržavanika.⁽²¹⁷⁾ Osim toga, vjerovnik je odgovoran za štetu koja je dužniku uzrokovana nalogom za blokadu uslijed greške

(213) Dodatni su primjeri navedeni u Uvodnoj izjavi 12.

(214) Članci 36., 51. i 52.

(215) Članak 37.

(216) Članak 38.

(217) Članak 3.

vjerovnika. U nekim slučajevima predmijeva se greška⁽²¹⁸⁾. Naponsljetu, vjerovnik je obavezan zatražiti oslobođanje sredstava koja premašuju iznos naveden u nalogu ako je temeljem EAPO-a ili istovjetnog nacionalnog naloga blokirano više računa.⁽²¹⁹⁾

(218) Vidjeti članak 13.

(219) Članak 27.



Olakšavanje pravosudne suradnje i pristupa
informacijama u praksi

14.1. Europska pravosudna mreža u građanskim i trgovačkim stvarima

14.1.1. Osnivanje i sastav mreže

Europska pravosudna mreža u građanskim i trgovačkim stvarima osnovana je Odlukom Vijeća od 28. svibnja 2001.⁽²²⁰⁾ i obvezujuća je za sve države članice, osim Danske, te je počela s radom 1. prosinca 2002. Europska pravosudna mreža konkretni je i praktičan odgovor na pojednostavljenje pravosudne suradnje u korist građana, čime se pridonosi boljem prekograničnom pristupu pravosuđu. Mreža ima fleksibilnu, nebirokratsku strukturu i djeluje u neformalnom okruženju u cilju olakšavanja pravosudne suradnje među državama članicama podupiranjem provedbe mjera europskog građanskog pravosuđa i međunarodnih konvencija koje su države članice potpisale te davanjem informacija javnosti kako bi joj se olakšao pristup nacionalnim pravosudnim sustavima. Ona pruža potporu središnjim tijelima kako je predviđeno u povezanim posebnim instrumentima i olakšava odnose među različitim sudovima te odnose s pravnim stručnjacima.

Ideja na kojoj se temelji uspostavljanje Mreže je da postupno uspostavljanje stvarnog područja pravosuđa u Europi podrazumijeva potrebu za poboljšanjem, pojednostavljenjem i ubrzanjem učinkovite pravosudne suradnje među državama članicama u građanskim i trgovačkim stvarima. Mreža također predstavlja originalan i praktičan odgovor na ciljeve u vezi s

(220) Odluka Vijeća br. 2001/470/EZ od 28. svibnja 2001. o uspostavi Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima; vidjeti SL L 174 od 27.6.2001., str. 25. Odlukom br. 568/2009/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2009. završena je pravna osnova modernizacijom i integracijom pravnih zaniranja u mrežu. Komisija trenutno priprema izvješće o aktivnostima EJN-civil koje bi trebalo biti objavljeno prije kraja 2014.

pristupom pravosuđu i pravosudnom suradnjom utvrđene u Europskom vijeću u Tempereu (Finska) u 1999. i ponovljene na zasjedanjima Vijeća u Haagu 2004. i Stockholm 2009. Europsko vijeće je 26. i 27. lipnja 2014. naglasilo potrebu za daljnjim mjerama za pojednostavljenje prekograničnih aktivnosti i operativne suradnje. Europska pravosudna mreža stoga omogućuje vrijedan pristup pravosuđu za osobe uključene u prekogranične sporove ili postupke bez osporavanja.

14.1.2. Podaci o članstvu u Europskoj pravosudnoj mreži i njezinu djelovanju

Mreža se sastoji od jedne ili više kontaktnih točaka (svaka država članica određuje jednu kontaktну točku ili više njih) koje zajednički surađuju s raznim tijelima i središnjim organima navedenima u instrumentima EU-a i u međunarodnim konvencijama te ostalim instrumentima potpisnice kojih su države članice. Kontaktne točke imaju ključnu ulogu u mreži. One su na raspolaganju drugim kontaktnim točkama i lokalnim pravosudnim tijelima u državi članici u kojoj su uspostavljene kako bi im pomogle u rješavanju prekograničnih problema s kojima se suočavaju te pružile potrebne informacije za jednostavniju primjenu prava drugih država članica u skladu s instrumentima Unije ili međunarodnim instrumentima. One su također na raspolaganju tijelima predviđenima u instrumentima Zajednice i međunarodnim instrumentima koji se odnose na pravosudnu suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima. Kontaktne točke pomažu tim tijelima na sve izvedive načine. Osim toga, one redovito komuniciraju s kontaktnim točkama drugih država članica.

Otkad je stupila na snagu Odluka⁽²²¹⁾ o izmjeni izvornog instrumenta o osnivanju Mreže, članstvo u Mreži prošireno je na ostala pravosudna ili upravna tijela odgovorna za pravosudnu suradnju u građanskim i trgovackim stvarima čije članstvo države članice smatraju korisnim te na suce za vezu koji su odgovorni za suradnju u građanskim i trgovackim stvarima u cilju uključivanja pravnih stručnjaka.

Mreža ima više od pet stotina članova, a države članice trenutačno su predložile oko sto kontaktnih točaka. Europska pravosudna mreža održava šest sastanaka godišnje. Sastavila je popise činjenica s informacijama za građane u više od dvadeset različitih područja prava koji su dostupni na svim jezicima Unije na portalu e-pravosuđe. Objavljeno je devet Vodiča za građane u kojima su opisane informacije i dobra praksa za pravne stručnjake o nizu instrumenata EU-a u okviru pravne stečevine EU-a u području građanskog pravosuđa i oni se redovito ažuriraju.

O konkretnim se predmetima redovito raspravlja na povjerljivim bilateralnim sastancima Mreže između država članica u cilju pružanja pomoći za rješavanje predmeta u području obiteljskog prava u vezi s obvezama uzdržavanja, otmica djece i prava na kontakte s djetetom ili skrbništvo nad djecom. Tajništvo Mreže osigurava Europska komisija koja također organizira sastanke i predsjeda sastanicima Mreže.

Europska pravosudna mreža olakšava pravosudnu suradnju u građanskim i trgovackim stvarima interakcijom između nacionalnih kontaktnih točaka i najvažniji je dostupni alat u tome području. Posebno je važna za

rješavanje praktičnih poteškoća u konkretnim slučajevima koji se odnose na prekogranične postupke. Osim toga, Mreža služi kao vrijedan forum za evaluaciju instrumenata EU-a u području pravne stečevine iz građanskog pravosuđa na temelju razmjene iskustava između kontaktnih točaka i ostalih članova. Ona je također važan medij za komunikaciju i kontakte među središnjim tijelima zaduženima za instrumente obiteljskog prava EU-a, kao što su Uredba „Bruxelles IIa” i Uredbe o uzdržavanju.

U sve se više zakonodavnih instrumenata EU-a u građanskim i trgovackim stvarima izričito upućuje na uporabu Mreže kao pomoći pri njihovo provedbi i mreža ima važnu ulogu u pružanju informacija o nacionalnom pravu u raznim pravnim područjima. Kako je navedeno u Komunikaciji Komisije od 11. ožujka 2014. o Programu EU-a za pravosuđe za 2020.⁽²²²⁾, Mreža važnu ulogu u konsolidaciji dostupnih instrumenata Unije u području građanskog pravosuđa.

14.1.3. Nedavni događaji koji se odnose na Europsku pravosudnu mrežu

Među glavnim su izazovima za Europsku pravosudnu mrežu unutar revidiranog pravnog okvira⁽²²³⁾ uključivanje novog članstva pravosudnih djelatnika u aktivnosti mreže od 2011. Novom se Odlukom nastoje osigurati bolji uvjeti za rad Mreže u državama članicama putem nacionalnih kontaktnih točaka i uvrstiti njihove uloge u mreži te u odnosu na suce i pravna zanimanja. Uz proširenje članstva na stručne organizacije koje predstavljaju pravosudne djelatnike na nacionalnoj razini koji suizravno

(221) Odluka br. 568/2009/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2009. o izmjeni Odлуке Vijeća 2001/470/EZ o uspostavi Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovackim stvarima, vidjeti SL L 168 od 30.6.2009. na str. 35.

(222) COM(2014)144.

(223) Od 1. siječnja 2011.

uključeni u primjenu instrumenata EU-a i međunarodnih instrumenata u vezi s pravosudnom suradnjom u građanskim i trgovačkim stvarima, kontaktnim točkama Mreže ostvareni su odgovarajući kontakti s tim stručnim tijelima.

Te interakcije mogu uključivati razmjenu iskustava i informacija o učinkovitoj i praktičnoj primjeni instrumenata Europske unije i konvencija, suradnju u pripremi i ažuriranju informacija koje su dostupne na web-mjestu Mreže te sudjelovanje u relevantnim sastancima Mreže (godišnji sastanka članova Mreže). Mreža se pokazala korisnom, primjerice u odnosu na pitanja obiteljskog prava, jer su države članice, uz sudjelovanje na bilateralnim i plenarnim sastancima Europske pravosudne mreže, u skladu sa zahtjevima zakonodavstva Unije uspostavile mrežu središnjih tijela za izravnu pomoć u prekograničnoj pravosudnoj suradnji u tim teškim i često osjetljivim pitanjima.

14.2. Objava informacija na europskom portalu e-pravosuđe

Jedna je od ključnih zadaća Europske pravosudne mreže uspostaviti web-mjesta s informacijama o europskim i međunarodnim pravnim instrumentima te o nacionalnom pravu i postupcima država članica. U tom pogledu kontaktne točke Europske pravosudne mreže blisko surađuju s Europskom komisijom. Jedan je od ciljeva također bio postupno uvesti ažurni informacijski sustav otvoren javnosti radi lakšeg pristupa nacionalnim pravosudnim sustavima, posebno putem web-mjesta, koja su se u velikoj mjeri preselila na europski portal e-pravosuđe. U tu je svrhu Mreža sastavila informativne članke o nacionalnom zakonodavstvu i postupcima u vezi s instrumentima prava Unije. Ti su informativni članci na svim službenim jezicima EU-a dostupni na stranicama Mreže na europskom portalu e-pravosuđe: <https://e-justice.europa.eu>

Na web-mjestu Europske pravosudne mreže također se nalaze informacije o svim instrumentima građanskog pravosuđa EU-a i o raznim postupcima EU-a. Na portalu je izdvojen jedan dio za obrasce.

Osim toga, Europska pravosudna mreža imala je ključnu važnost u radu s Europskom komisijom na pripremama i održavanju Europskoga pravosudnog atlasa u građanskim stvarima. Atlas je također dostupan na internetu i sadržava vrijedne i detaljne informacije o pravnim sustavima pojedinih država članica. Uporabom pravnog atlasa, koji je javan, moguće je pristupiti informacijama o raznim aspektima svakoga pravnog sustava, kao što su nadležni sudovi država članica za razne nacionalne i europske postupke, podaci o ovršiteljima i pravnim stručnjacima. Na tom su web-mjestu također dostupni obrasci za mnoge europske postupke, kao što su postupak za platni nalog i postupak za sporove male vrijednosti.

Nakon „preseljenja“ Pravosudnog atlasa, njegovi materijali dostupni su na portalu e-pravosuđe. Ovo je poveznica na Pravosudni atlas –

https://e-justice.europa.eu/content_european_judicial_atlas_in_civil_matters-88-en.do

Istodobno s razvojem portala e-pravosuđe provodi se i projekt e-codex, u kojem timovi iz različitih država članica razmjenjuju razvoj tehnika za internetsku obradu različitih postupaka. Prvi je od tih projekata uspostava internetskog Europskog postupka za sporove male vrijednosti.

Uz web-mjesto Pravosuđe Europska komisija pruža informacije o politikama Europske unije i aktivnostima u području građanskog pravosuđa. S tog se web-mjesta preko poveznica može pristupiti i drugim spomenutim

stranicama. Ovo je poveznica na to web-mjesto – http://ec.europa.eu/justice/civil/index_hr.htm

Europska pravosudna mreža objavljuje i različite praktične vodiče i ostale pisane informacije o inicijativama Europske unije u području pravosuđa od kojih je većina također dostupna na sljedećoj internetskoj stranici – http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm

POPIS INSTRUMENATA NAVEDENIH U OVOM VODIČU

Naziv instrumenta Odlomak

UREDBA VIJEĆA (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskega odluka u građanskim i trgovackim stvarima („Bruxelles I“) 1.5 i 2

UREDBA (EU) br. 1215/2012 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskega odluka u građanskim i trgovackim stvarima (Preinačena uredba „Bruxelles I“) 2.2

UREDBA (EU) br. 542/2014 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. svibnja 2014. o izmjeni Uredbe (EU) br. 1215/2012 u pogledu pravila koja se primjenjuju na Jedinstveni sud za patente i Sud Beneluksa 2.2.1 i 2.2.8

UREDBA (EZ) br. 805/2004 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 21. travnja 2004. o uvođenju europskog naloga za izvršenje za nespome tražbine 3.2

UREDBA (EZ) br. 1896/2006 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 12. prosinca 2006. o uvođenju postupka za europski platni nalog 3.3

UREDBA (EZ) br. 861/2007 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 11. srpnja 2007. o uvođenju europskog postupka za sporove male vrijednost 3.4

UREDJA (EU) br. 655/2014 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 15. svibnja 2014. o uspostavi postupka za europski nalog za blokadu računa kako bi se pojednostavila prekogranična naplata duga u građanskim i trgovackim stvarima 3.5 i 13

UREDJA VIJEĆA (EZ) br. 1346/2000 od 29. svibnja 2000. o stečajnom postupku 4

UREDJA (EZ) br. 593/2008 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovore obveze (Rim I) 5.2

UREDJA (EZ) br. 864/2007 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 11. srpnja 2007. o pravu koje se primjenjuje na izvanugovore obveze („Rim II“) 5.3

UREDJA VIJEĆA (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskega odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 („Bruxelles IIa“) 6.1

UREDJA VIJEĆA (EU) br. 1259/2010 od 20. prosinca 2010. o provedbi pojačane suradnje u području prava primjenjivog na razvod braka i zakonsku rastavu („Rim III“) 6.2

Uredba Vijeća (EZ) br. 4/2009 od 18. prosinca 2008. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršenju sudskega odluka te suradnji u stvarima koje se odnose na obvezu uzdržavanja 7

<i>UREDJA (EU) br. 650/2012 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvatanju i izvršavanju javnih isprava u nasjednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasjedivanju.....</i>	8
<i>UREDJA (EZ) br. 1393/2007 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 13. studenog 2007. o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena“) i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000</i>	9
<i>UREDJA VIJEĆA (EZ) br. 1206/2001 od 28. svibnja 2001. o suradnji između sudova država članica u izvođenju dokaza u građanskim ili trgovačkim stvarima</i>	10
<i>DIREKTIVA VIJEĆA 2002/8/EZ od 27. siječnja 2003. o unapređenju pristupa pravosuđu u prekograničnim sporovima utvrđivanjem minimalnih zajedničkih pravila o pravnoj pomoći u takvim sporovima.....</i>	11.2
<i>DIREKTIVA 2008/52/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima.....</i>	12.3
<i>ODLUKA VIJEĆA br. 2001/470/EZ od 28. svibnja 2001. o uspostavi Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.....</i>	14.1
<i>ODLUKA br. 568/2009/EZ EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 18. lipnja 2009. o izmjeni Odluke Vijeća 2001/470/EZ o uspostavi Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.....</i>	14.1

Izjava o ograničenju odgovornosti: Ništa se u ovom Vodiču ne smije smatrati zamjenom ili nadomjestkom za izravno upućivanje na opisane instrumente i ne prihvata se nikakva odgovornost za greške ili izjave u ovom Vodiču koje bi mogle uzrokovati gubitak ili štetu korisnicima Vodiča.

Europe Direct je usluga koja vam omogućuje pronaći odgovore na pitanja o Europskoj uniji.

Besplatni telefonski broj (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacije su besplatne, kao i većina poziva (mada neke mreže, javne govornice ili hoteli mogu naplaćivati pozive).

© Naslovnica, str. 4, str. 10, str. 24, str. 30, str. 36, str. 50, str. 62, str. 70, str. 84, str. 90, str. 94, str. 98, str. 102, str. 110: © Thinkstock

ISBN 978-92-79-39705-9
doi:10.2838/26935

© Europska unija, 2014.
Umnожавање је допуштено уз увјет да се наведе извор.

Printed in Belgium

TISKANO NA PAPIRU IZBIJELJENOM BEZ ELEMENTARNOG KLORA (ECF)

Kontakt

Europska komisija
Glavna uprava za pravosuđe
Europska pravosudna mreža
u građanskim i trgovačkim stvarima
just-ejn-civil@ec.europa.eu
<http://ec.europa.eu/justice/civil>



Ured za publikacije

Europska pravosudna mreža u
građanskim i trgovačkim stvarima

